

SAAR

POLL

SOTSIAAL- JA
TURU-UURINGUD

SOCIAL & MARKET
RESEARCH

RAHVUSSUHTED & INTEGRATSIOONIPOLIITIKA VÄLJAKUTSED PÄRAST PRONKSSÕDURI KRIISI

Uuringu tellija: rahvastikuministri büroo

Küsimustiku koostajad:

Marju Lauristin
Triin Vihalemm
Kristina Kallas
Valeria Jakobson

Küsitlustöö: Saar Poll OÜ

Tulemuste kirjeldav ülevaade:

Andrus Saar, Saar Poll OÜ

Juuli 2007

Sisukord:

	Lk.
1. Küsitluse korraldusest ja valimist	3
2. Eesti elanikkonna identiteet	5
3. Eestlaste ja teiste rahvuste võimaluste struktuur ja võrdlus.....	9
4. Poliitika mõju rahvuste võimalustele	12
5. Poliitika subjektsus	14
6. Eesti arengud ning poliitiliste institutsioonide usaldamine	16
7. Keel kui suhtlusvahend	21
8. Suhtlus massimeedia vahendusel	24
9. Meedia usaldamine	24
10. Eestlaste ja venekeelsete inimeste suhete praegune iseloom	26
11. Pronkssõduriga seotud tänavarahutuste põhjused	27
12. Meedia roll aprillisündmuste ajal	34
13. Pronkssõduri kriisijärgsed mõjud	37
14. Pronkssõduri teisaldamise mõjud integratsiooni poliitikale	40
15. Integratsioon: saavutused, kaotused ja tulevikuvisioonid	42
16. Järeldusi.....	47
17. Ankeet eesti keeles	48
18. Ankeet vene keeles	71
19. LISAD.....	94
I. Sagedustabelid läbi RAHVUSE tunnuse	
a) Kõik vastajad	
II. Sagedustabelid läbi HARIDUSE tunnuse	
a) Eestlased	
b) Teine rahvus	
III. Sagedustabelid läbi ELUKOHA tunnuse	
a) Eestlased	
b) Teine rahvus	

1. Küsitluse korraldamise põhimõtetest ja valimist

Valim

Sihtgrupiks on Eestimaa elanikkond vanuses 15-74 aastat. Valim koosneb kahest osast. 1000 inimest moodustavad eestlased ja 500 inimest moodustavad mitte-eestlased. Valimi koostatakse proportsionaalse juhuvalimi printsiibi alusel. Valimi moodustamise eelviimasel astmel valimipunktis kasutatakse marsruutmeetodit. Viimane tähendab, et küsitlejatele antakse ette startaadress ning sellest lähtudes valib intervjueriija eluaseme (korter/maja/ sammuga 5. Respondendi valik korteris toimub leibkonnapõhiselt. Kõigepealt selgitatakse välja, kui palju inimesi vanuses 15-74 aastat elab antud leibkonnas. Seejärel selgitatakse välja isik, kellel neist oli viimati sünnipäev. See isik osutub küsitletuks. Sellist põhimõtet rakendades saavutati juhuvalimi moodustamise printsiipidele vastav valim.

Uurimise kvaliteedi tagamiseks on rakendatud järgmised meetmed:

1. Küsitluspunkt ei olnud suur. Antud uuringus 6-8 inimest. Taoline lähenemine tagas hea geograafilise katvuse.
2. Intervjueriija pidi tegema vähemalt 3 sisulist katset kätte saamaks valitud respondenti (kontaktide erinevatel nädalapäevadel ja kellaaegadel). Alles pärast seda on intervjueriijal õigus marsruudil võtta uus aadress.
3. Kasutasime kahte intervjueriijate võrku, mis põhineb küsitlejate keelelistel oskustel, mida rakendame respondentide küsitlemisel. Eestlastest vastajaid küsitlesid ainult need intervjueriijad, kelle emakeel on eesti keel. Mitte-eestlasi küsitlesid intervjueriijad, kelle igapäevase suhtlemise peamiseks keeleks on vene keel. Selle põhimõtte rakendamine on eriti oluline poliitiliselt või majanduslikus plaanis tundlike teemade puhul. Nimetatud lähenemine vähendas oluliselt barjääre, mis võiksid vähendada saadava informatsiooni usaldusväärsust. Vastaja ja respondendi keeleline identiteet oli käesoleva uuringu kommunikatsioonis väga oluline.
4. Küsitluse kvaliteedi kontrollis kasutati järgmisi meetmeid:
 - a) marsruutaruannelehtede kontroll
 - b) andmebaasi loogiline matemaatiline kontroll
 - c) andmebaasis võimalike esinevate vigade leidmisel pööratakse täidetud ankeetide poole või siis intervjueriite poole selgitamiseks probleemi olemust

Kokku küsitleti ajavahemikul 15. juuni- 25. juuni 2007 a. 1487 inimest, neist 996 eestlast ja 491 teisest rahvusest inimest. Suvised küsitluse põhiprobleemideks on inimeste kättesaamise probleemid seoses nende puhkusega. Käesolev uuring tekitas aga osa venekeelsete vastajate puhul teatud kartusi, tavakohasest rohkem keeldumisi ja isegi konflikte. Ühel juhtumil sattus vastajaks "Naši" liige, kes oli ise käinud aprillisündmusi Tallinnas korraldamas. Loomulikult tähendas see suurt vastasseisu ning lõpuks ka keeldumist.

Küsitluses osales 163 intervjuerijat. Kokku käidi läbi 2963 korterit/elamut. Küsitluspunkte oli 270. Keeldumisi oli 19,8%, 22,3% juhtumitest kolme külastuse ajal polnud kedagi kodus. 6,9% juhtumitest ei saanud inimest objektiivsetel põhjustel intervjuerida.

Saadud valimit hindame kolmest aspektist: milline on 15.-74 aastaste inimeste sotsiaal-demograafiline struktuur, millise me saime juhuvaliku meetodit kasutades ning milline on lõplik valim pärast matemaatilist kaalumist.

Tunnus	Rahvastiku mudel vanuses 15-74 aastat	Saadud valim	Kaalatud valim
Sugu			
Mees	46,7%	46,3%	46,7%
Naine	53,3%	53,7%	53,3%
Regioon			
Põhja-Eesti	39,5 %	39,5%	39,5 %
Lääne-Eesti	11,9%	12,0%	11,9%
Kesk-Eesti	10,3%	10,4%	10,3%
Kirde-Eesti	13,2%	13,2%	13,2%
Lõuna-Eesti	25,1%	24,9%	25,1%
Rahvus			
Eestlane	67,0%	65,2%	67,0%
Teine rahvus	33,0%	34,8%	33,0%
Vanus			
15-19 a.	10,2%	8,7%	10,2%
20-20 a.	18,7%	18,6%	18,7%
30-39 a.	17,3%	16,0%	17,3%
40-49 a.	18,3%	18,8%	18,3%
50-59 a.	16,2%	17,9%	16,2%
60-74 a.	19,3%	20,0%	19,3%
Elukoht			
Linn	68,0%	69,1%	68,0%
Maa	32,0%	30,9%	32,0%

2. Eesti elanikkonna identiteet

Inimeste identiteet, see tähendab, kellega, milliste gruppide ja riikide kaudu nad ennast samastavad ja see tervikuna määratleb suures osas inimeste orientatsiooni peamised versta-postid. Vastajate identiteeti püüti käesolevas uuringus määratleda läbi mitme küsimuse.

Küsimus K16. Kes on need inimesed/ grupid, millega vastajad end samastavad, kellega neil tekib „meie” tunne. Küsitlus näitas, et eestlaste ja teisest rahvustest inimeste puhul on väga sarnast, kuid samas ka erinevat.

Teistest rahvustest inimesed peavad eestlastega võrreldes „meie” omaks tunduvalt rohkem Eesti venelasi, venelasi, ukrainlasi, lätlasi ja teisi Eestis elavaid rahvusi. Eestlased samastavad „meiega” teiste rahvustega võrreldes rohkem aga eestlasi, sõpru, töökaaslasi, inimesi, kellega jagatakse ühiseid mälestusi.

Tunduvalt rohkem on samastust eestlastel teisest rahvusest inimestega võrreldes klassi-, kooli-, ja kursusekaaslastega (muust rahvusest inimestel on paljudel juhtumitel jäänud need endise Nõukogude Liidu vabariikidesse elama), naabritega, oma maja, tänava inimestega, oma linna, valla elanikega, põhjamaalastega, eurooplastega, Euroopa Liidu kodanikega.

Eestlaste ja teiste rahvuste puhul domineerivaks ühisosaks, mis määratleb inimeste „meie” tunde on perekond, sõbrad, suguvõsa. Suuremale osale eestlastele on tähtsateks „meie” tunnet formeerivateks gruppideks veel töökaaslased, eestlased ja klassi-, kooli- ja kursusekaaslased. Teiste rahvuste puhul nn ühisväärtusi kandvaid gruppe peale kolme esimesena nimetatud grupi aga ei ole. „Meie” tunne on teisest rahvusest inimeste jaoks rohkem lahustunud ja väheste gruppide järgi defineeritav. See on ka loomulik, sest põlisrahvus defineerib end reeglina palju laiemalt kui kooslused, kelle hulgas on suhteliselt palju migrante.

„Meie” orientatsioon on sügavalt ajalooline nähtus, mis seotud inimeste varasemate kogemustega: suhtlus, ideoloogia, traditsioonid, majandus.

Eestlaste „meie” mõistesse mahub vähem seda, mida peavad meie tunde jaoks oluliseks teised rahvused.

„Meie” tunne on inimestele psühholoogiliselt väga vajalik, sest tee moodustab olulise osa inimese turvatundest ja on aluseks ühistegevuseks.

K16. Kuivõrd erinevad grupid tekitavad inimestes usaldust, et võiks nendega koos midagi teha ühiste eesmärkide saavutamiseks või ühiste huvide kaitseks.

küsitluse tulemused näitavad et „meie” tunnet sünnitavad grupid ja ühistegevuses eesmärgil usaldatavad ei grupid ei lange kõiges kokku. See erinevus on loogiline, sest ühistegevus on suuresti ratsionaalne tegevus, mis võib kesta pikemat või lühemat aega. Päris huvitav on asjaolu, et eestlased määratlevad end suurema hulga sotsiaalsete gruppide kaudu, kellega koos midagi ette, kui teiste rahvuste esindajad. Eestlastel on enam selgelt määratletud gruppe, kellega ennast identifitseerida kui teiste rahvuste inimeste puhul. Eestlaste puhul on domineerivalt eristuvad järgmised grupid nagu naabrid, oma maja, tänava inimesed, töökaaslased, õpingukaaslased, eestlased või kõik inimesed Eestis. Need määratlevad rohkem kui poolte eestlaste jaoks „meie” mõiste,

kellega midagi ühise eesmärgi nimel teha. See on toetumine nagu kogukondlikele väärtustele, mis piirnevad peamiselt lähedase ringkonnaga.

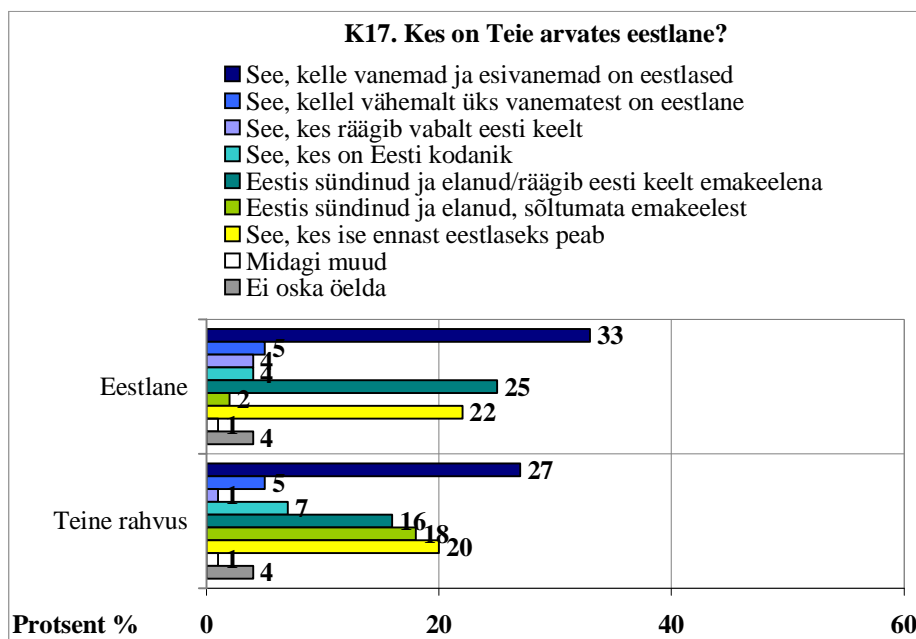
Teiste rahvuste puhul aga sellised dominantgrupid aga puuduvad, kuid väga oluline on see, et ühistegevuseks otsitakse märksa rohkem tuge neist gruppidest, mille kaudu teised rahvused „meie” tunde formeerimisel end tugevalt ei samasta. See puudutab eelkõige sellist gruppi nagu Euroopa Liidu kodanikud. See seletab ka asjaolu, et kui teiste rahvuste meie tundes on suhteliselt väike osa Euroopa Liidu kodanikel, siis on nende roll ühistegevuse aspektist oluliselt suurenenud.

Venekeelne elanikkond teeks koostööd eelkõige oma naabritega omast majast ja tänavalt, kuid mitte mingil juhul oma linna, valla, maakoha elanikega ja vaid 10% arvab, et koostööd võiks teha eestlastega. Muide, eestlastest 12% soovib koostööd teha Eesti venelastega.

Umbes 1/3 teistest rahvustest inimestest arvab, et koostööd võib teha ka töö- ja õpingukaaslastega, Eesti venelased. 27% arvab, et kõik ühise eesmärgi nimel teha tööd koos kõigi Eesti elanikega.

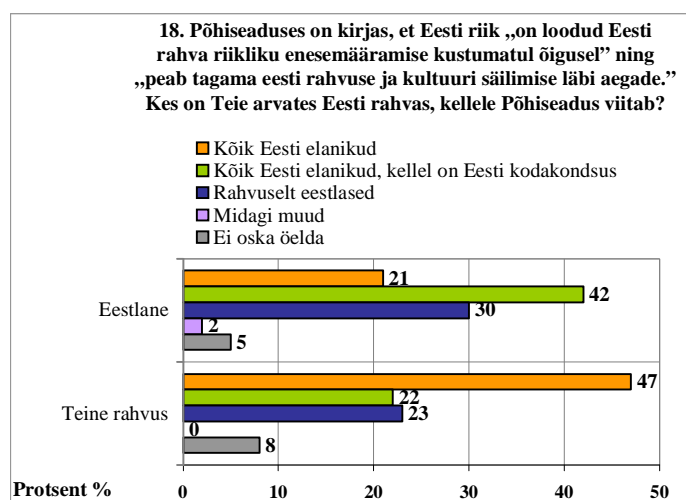
K17. Eestlase mõiste määratlus erinevate rahvuste puhul. Eestlased ja teiste rahvuste esindajad on siin päris ühel meelel, et eestlasteks saab lugeda eelkõige inimesi, kelle vanemad ja esivanemad on eestlased. Ka teiste määratluste struktuurne jaotus on eestlastel ja teiste rahvuste inimestel suhteliselt sarnane. Kodakondsust peetakse väga vähesed inimesed väheoluliseks eestlaseks määratlemise teguriks.

Eestlased leiavad siiski üksjagu sagedamini kui mitte-eestlased, et Eestis sündimine ja eesti keele kõnelemine omab tähtsust (eestlased – 25%, teised rahvused -16%). Teisest rahvusest inimesed peavad seevastu märksa olulisemaks kui eestlased Eestis sündimise fakti ning eesti keele oskust (eestlased -2%, teised rahvused – 18%, vt. graafik K17).

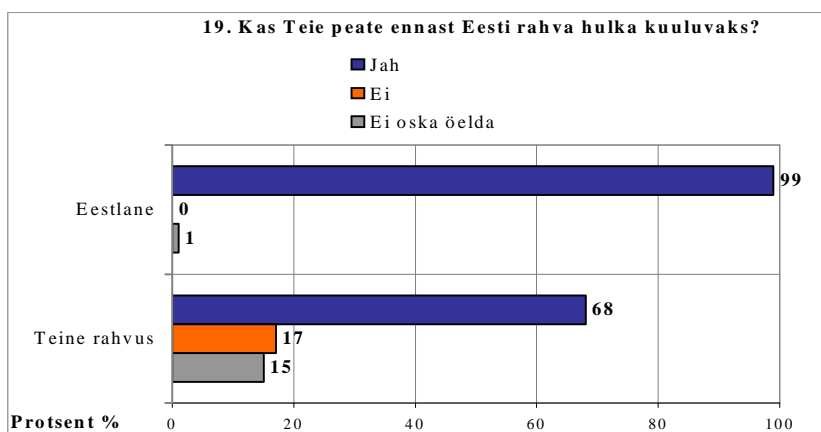
K18. Riigi ja inimese vahelist identiteeti määratleb järgmine küsimus: “Põhiseaduses on kirjas, et Eesti riiki “on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel” ning peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade”. Kes on Teie arvates Eesti rahvas, kellele Põhiseadus viitab?”

Eestlased peavad Põhiseaduse subjektiks eelkõige Eesti kodakondsusel põhinevat printsiipi (42%) või siis rahvuslikku määratlust (30%). Teisest rahvusest vastajad peavad olulisimaks geograafilist, paiksustsensusel baseeruvat põhimõtet (47%). Samas võrdset 22% teistest rahvustest inimest leiab, et põhiseadus viitab kas kõigile, kellel on Eesti kodakondsus või siis eestlastele.

Millised rahvusgrupid peavad aga end Põhiseaduses määratletud subjektiks?

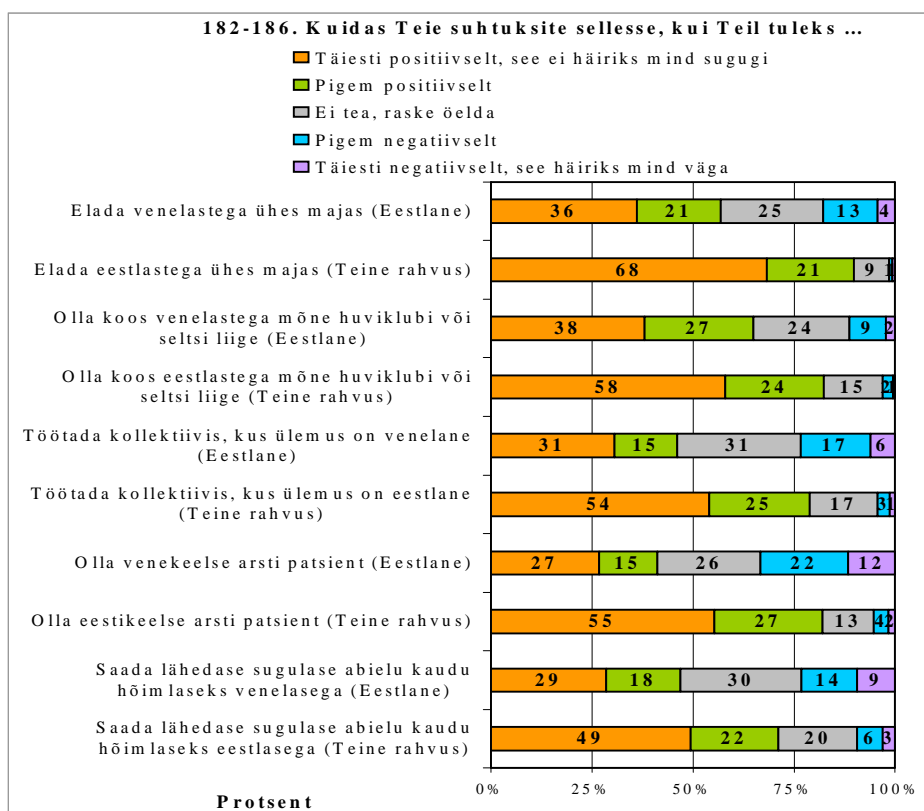
Pea kõik eestlased peavad end Eesti rahva hulka kuuluvaks samal ajal kui teiste rahvuste esindajate hulgas on neid inimesi tunduvalt vähem (68%), ülejäänutest pooled ei oska end defineerida või teine pool on kindlad, et nad ei kuulu antud definitsiooni kohaselt, Eesti rahva hulka kuuluvaks.

Hoiakud eestlastesse ja venelastesse projektiivsetes situatsioonides, kus põimuvad kahe rahvusgrupi omavahelised suhted. Nende kaudu saab päris hästi mõõta suhtumisi teise rahvusesse ehk kuidas reageeritakse võimalikule meie-nemad konfliktile.

Erinevused suhtumises teistesse rahvustesse (eestlased/venelased) on teiste rahvuste esindajate ja eestlaste vahel päris suured. Kokkuvõtvalt võib öelda, et teisest rahvusest inimesed suhtuvad eestlastesse märksa positiivsemalt kui eestlased venelastesse. Eestlased on tunduvalt rohkem häiritud sellest, kui nad peaksid elama venelastega ühes majas, olema venelastega mõne huviklubi või seltsi liige, töötama kollektiivis, kus ülemuseks on venelane, olema venekeelse arsti patsient, saada lähedase sugulase abielu kaudu hõimlaseks venelasega. Eranditult kõigis neis situatsioonid tunneksid eestlased end ebamugavamalt kui teiste rahvuste esindajad tunneksid end samas situatsioonis, kuid vaadeldavaks isikuks oleks eestlane.

Eestlased on välja pakutud situatsioonide lahendamisel tunduvalt ettevaatlikumad, äraootavamad, nad ei ole oma otsustustes sedavõrd kindlad kui teistest rahvustest inimesed. Siiski tuleb öelda seda, et eestlaste seas on veidi rohkem neid, kes kalduvad siiski pidama kontakte venelastega erinevates kergelt pigem positiivseteks kui negatiivseteks.

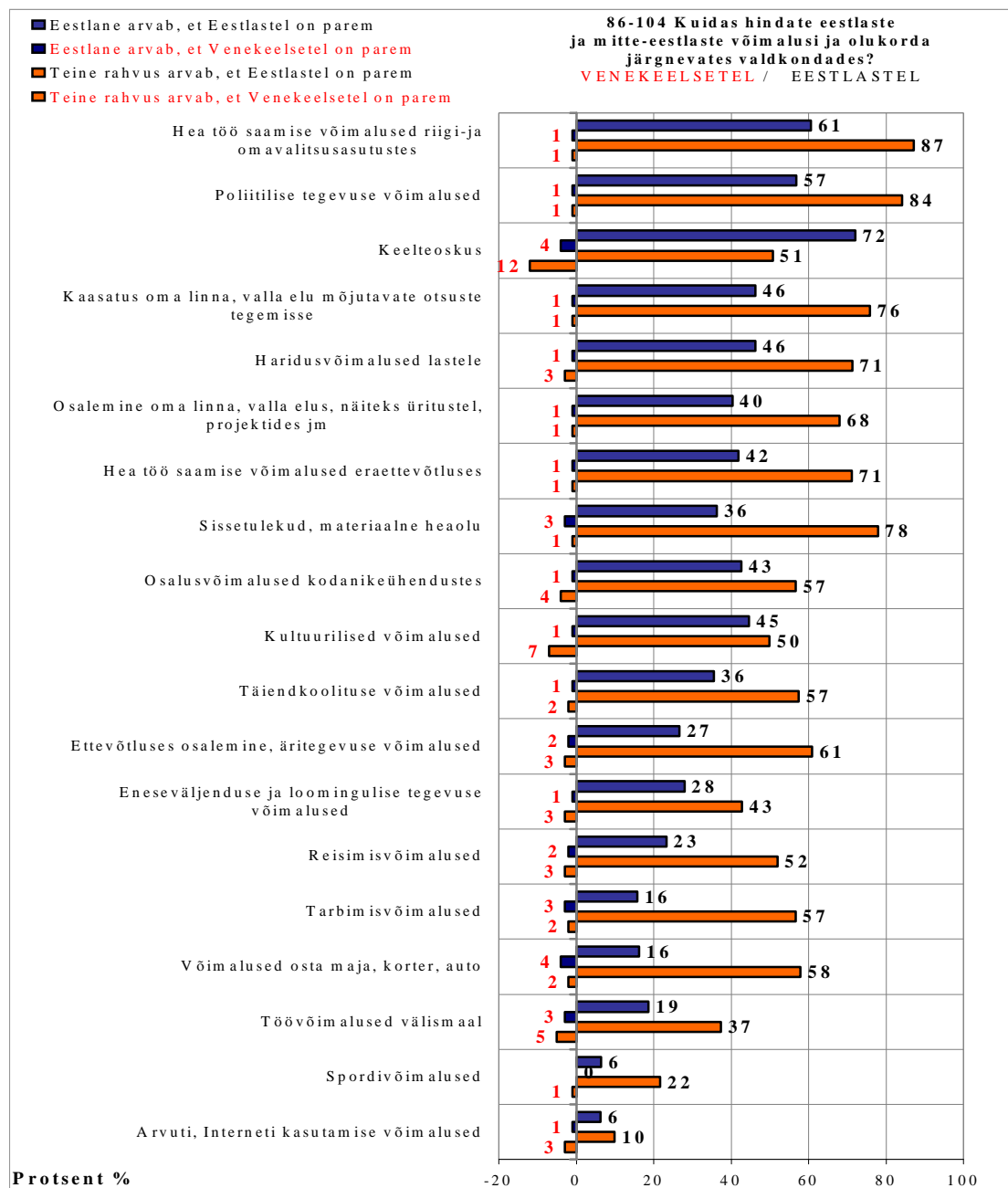

Eestlaste hulgas on võrreldes teiste rahvustega tervikuna 4 korda rohkem neid inimesi, kes tõrjuvad endast erinevast rahvusest inimesi.

Kõige tugevama negatiivse reaktsiooni tekitab eestlastes olukord, kus ollakse venelasest arsti patsient. Teisest rahvusest inimeste jaoks on negatiivseima värvinguga olukord, kus lähedase sugulase abielu kaudu saadakse eestlasega sugulaseks.

3. Eestlaste ja teiste rahvuste võimaluste struktuur ja võrdlus

Graafik K86-104.

Rahvusliku identiteedi tugevuse kõrval omab suurt tähendust ka rahvuse enese hinnang oma erinevate võimaluste kohta teiste rahvustega võrreldes. Antud juhtumil ei käsitleta seda teemat objektiivsete andmete alusel (näiteks võimalused hariduse saamiseks, milline on töötute struktuur ning sissetulekute jms erinevused), vaid toetudes vastajate enesekohasele hinnangule nende võimaluste kohta Eestis.

Küsitlustulemused näitavad väga selgelt, et vaadeldud valdkondades on eestlased domineerivalt kahel arvamusel:

- 1) eestlastel ja teiste rahvuste esindajatel on võrdsed võimalused
- 2) eestlaste positsioon on parem.

Teistest rahvustest inimeste arvamused omavad aga mõnevõrra teist rõhuasetust:

- 1) reeglina on domineerivaks arvamuseks arusaam, et eestlaste positsioon on parem
- 2) valdkonnast sõltuvalt on küllalt suur ka nende inimeste osakaal, kes eestlaste ja teiste rahvuste positsioone, võimalusi võrdseteks.

Küsitluse tulemused näitavad väga selgelt, et uurivate valdkondade seas ei olnud ühtki sellist, kus eestlased ja teiste rahvuste esindajad oleksid näinud teiste rahvuste paremat positsiooni kui on eestlastel.

Kui võrrelda käesoleva uuringu tulemusi nendega, mis käsitlevad retrospektiivselt olukorda nõukogude perioodil, siis näeme, et venelaste positsiooni pidasid eestlased mitmeski olukorras paremaks (eelistatumaks) kui praegu.

Küsitlusest selgub, et suurimat võrdsust eestlaste ja mitte-eestlaste võimalustes näeb Eesti ühiskond järgmistes valdkondades:

Valdkond	% kõigist küsitletuist, kes arvas, et võimalused eestlastel ja mitte-eestlastel on võrdsed
Arvuti, interneti kasutamise võimalused	90
Sportivõimalused	87
Töötamise võimalused välismaal	70
Tarbimisvõimalused	70
Võimalused osta maja, korter ,auto	66
Reisimisvõimalused	64
Eneseväljenduse ja loomingulise tegevuse võimalused	65
Ettevõtluses osalemine, äritegevuse võimalused	59
Täiendkoolituse võimalused	54

Teisest rahvusest inimesed näevad võrdsust siiski väiksemas arvus valdkondades nagu arvuti, interneti kasutamise võimalused, spordivõimalused, töötamise võimalused välismaal, eneseväljenduse ja loomingulise tegevuse võimalused. Kõigis muudes valdkondades nähakse pigem eestlastel olevat paremaid võimalusi kui mitte-eestlastel. Kõige suuremat ebavõrdsust näeb Eesti ühiskond tervikuna järgmistes sfäärides.

Valdkond	% kõigist küsitletuist, kes arvas, et võimalused eestlastel ja mitte-eestlastel on võrdsed
Keelteoskus	27
Hea töö saamise võimalused riigi- ja omavalitsusorganites	28
Poliitilise tegevuse võimalused	32
Kaasatus oma linna, valla elu mõjutavate otsuste tegemisse	42
Haridusvõimalused lastele	43

Küsitlustulemused näitavad, et ebavõrdsust eestlaste kasuks tunnetatakse eelkõige poliitilises sfääris.

Võimaluste struktuuri küsimus seostub tihedalt probleemiga võimalikust diskrimineerimisest. Antud probleemi uuriti käesolevas küsitluses järgmise küsimuse abil:

“Kas Te ise olete kokku puutunud olukorraga, kus mõnda isikut on rahvuse või keele tõttu eelistatud teisele tööle võtmisel, teratud ametikohtade või hüvede jagamisel?”

Ka selles küsimuses näevad eestlased ja teised Eestis elavad rahvused võimalikku probleemi erinevalt.

Kuigi teisest rahvusest inimestest 52% väidab, et inimeste diskrimineerimine on üldlevinud praktika Eestis ja nad on ise sellega isiklikult kokku puutunud (kokku liidetud skaalapunktid “jah, korduvalt, see on üsna tavaline” ja üksikjuhtumitel”), leidub 20% % teisest rahvusest inimesi, kes ei ole sellise olukorraga kokku puutunud.

Eestlaste seas puudub diskrimineerimise kogemus suuremal osal küsitletutest (61%). Sellele vaatamata leidub üsna palju neid, kes on rahvuse- või keelepõhist eelistamist ise näinud või kuulnud sellest. Eestlastest on seda ise tunda saanud 15% küsitletuist.

K105. Kas olete ise kokku puutunud olukorraga, kus mõnda isikut on rahvuse või keele tõttu eelistatud teisele tööle võtmisel, teatud ametikohtade või hüvede jagamisel?

		KÕIK VASTAJAD	Rahvus	
			Eestlane	Teine rahvus
		%	%	%
Kas olete ise kokku puutunud olukorraga, kus mõnda isikut on rahvuse või keele tõttu eelistatud teisele tööle võtmisel, teatud ametikohtade või hüvede jagamisel?	Vastamata	,1%	,1%	,2%
	Jah, korduvalt, see on üsna tavaline	12,3%	3,9%	29,5%
	Üksikjuhtudel	15,4%	10,6%	25,2%
	Ei ole ise kokku puutunud, kuid olen kuulnud	25,1%	25,0%	25,2%
	Mul ei ole olnud ühtki kokkupuudet sellise olukorraga	47,1%	60,5%	19,9%
VASTAJAID KOKKU		100,0%	100,0%	100,0%

©SAAR POLL, JUUNI-JUULI 2007

4. Poliitika mõju rahvuste võimalustele

Senine käsitus on täheldanud mitmeski aspektis teistest rahvustest inimeste võimalusi erinevates valdkondades võrreldes eestlastega nigelamateks. Kuivõrd suurt rolli mängib selles Eesti Vabariigi poliitika, kas selle poliitika mõju sunnib teisest rahvusest inimesi tunnetama end väiksemate võimalustega staatuses.

Seda ülesande püstitust uuriti järgmise küsimuse abil:

“Milline on **Eesti Vabariigi poliitika** mõju Eesti venekeelse elanikkonna olukorrale?”

Küsitluse tulemused näitavad, et valdavas osas uuritud valdkondade puhul on nii eestlastel kui teistel rahvustel kõige populaarsemaks vastusevariandiks on “ei tea”. See tähendab, et avalikus arvamuses ei ole antud küsimuses seisukoht välja kujunenud.

Nimetatud problemaatika ei ole olnud dispuutide teema meedias ega ka mujal. Kui jätta kõrvale kõige populaarseim vastusevariant, siis saab välja tuua järgmised tendentsid.

Eestlased kalduvad pigem soostuma seisukohaga, et Eesti poliitika soodustab venekeelse elanikkonna jaoks mitmeid võimalusi. Teistest rahvustest inimesed aga on pigem seda meelt, et Eesti poliitika ei aita selleks kaasa.

Vaatleme valdkonniti, kus eestlased ja teisest rahvusest inimesed leiavad, et Eesti poliitika osutub soodustavaks faktoriks.

Valdkond	% küsitlenuist, kes nõustuvad, et Eesti poliitika soodustab venekeelse elanikkonna	
	Eestlased	Teised rahvused
Soovi asuda elama Läände	20	34
Informeeritust Eestis toimuvast	50	28
Hariduse saamise võimalusi	63	25
Soovi asuda elama Venemaale	21	24
Võimalust arendada oma kultuuri	48	21
Soovi elada ja töötada Eestis	49	21
Inimõiguste järgimist	52	19
Sotsiaalset turvalisust	37	18
Usaldust Eesti riigi vastu	29	18
Majanduslikku heaolu	37	17
Osalemist poliitikas	31	14

Vaatleme sama küsimust ka **Venemaa poliitika mõju** aspektist. Küsimuse täpne sõnastus oli järgmine. „Milline on Teie arvates Venemaa ametliku „rahvuskaaslaste” poliitika mõju Eesti venekeelse elanikkonna olukorrale? Venemaa poliitika soodustab Eestimaa venekeelse elanikkonna ... „

Valdkond	% küsitlenuist, kes nõustuvad, et Eesti/Venemaa poliitika soodustab venekeelse elanikkonna			
	Eestlased		Teised rahvused	
	Eesti poliitika	Venemaa poliitika	Eesti poliitika	Venemaa poliitika
Soovi asuda elama Läände	20	10	34	14
Informeeritust Eestis toimuvast	50		28	
Hariduse saamise võimalusi	63	12	25	30
Soovi asuda elama Venemaale	21	21	24	26
Võimalust arendada oma kultuuri	48	21	21	39
Soovi elada ja töötada Eestis	49	15	21	14
Inimõiguste järgimist	52	14	19	28
Sotsiaalset turvalisust	37	12	18	17
Usaldust Eesti riigi vastu	29	6	18	11
Majanduslikku heaolu	37	10	17	13
Osalemist poliitikas	31	14	14	9

Kui võrrelda Eesti ja Venemaa poliitikate mõjusid venekeelsele elanikkonnale Eestis, siis näeme, et hinnangud, mida eestlased ja teised rahvused annavad Venemaa poliitikale on samasem võrreldes sellega, kuidas hinnatakse Eesti poliitika mõju venekeelsele elanikkonnale.

5. Poliitika subjektsus

Igal inimesel, kes elab antud riigis, on küllaltki tähtis, et tema seisukohad oleksid võimudele teada ja et nendega ka arvestataks. Kui sellist soovi ei ole, siis tähendab see inimese võõrandumist riigist.

Vaatleme antud probleemi läbi 4 väidetepaari.

Esimene väidetepaar:

- A. Rahva arvamus ei loe Eesti riigis midagi, mina ja teised minusugused ei saa kuidagi mõjutada asjade käiku Eestis
- B. Lõppkokkuvõttes sõltub asjade käik riigis rahva valikutest, st. ka minust ja minusugustest.

Eestlastest nõustub väitega A 47%, teisest rahvusest elanikest 74%. Kõigist küsitletutest 3 korda rohkem leidub neid inimesi, kes on täiesti nõus seisukohaga A võrreldes nendega, kes on täiesti nõus seisukohaga B. See tähendab, et Eestimaa elanikkond rahvusest sõltumata kaldub pigem arvama, et nad ei suuda kuidagi mõjustada asjade käiku Eestis.

Teine väidetepaar:

- A. Mitte-eestlaste suurem osalus Eesti poliitikas ja majanduses on Eestile kasulik.
- B. Mitte-eestlaste suurem osalus Eesti poliitikas ja majanduses on Eestile kahjulik

Seisukohta A toetab 27% eestlastest, teistest rahvustest inimestest aga 82%. Tuleb tõdeda, et tervelt 39% eestlastest ei oma nimetatud küsimuses seisukohta. Küllap selle tagapõhjaks on Pronkssõduri ööde järeilmõjud.

Kolmas väidetepaar:

- A. Eesti poliitikud peaksid oma otsustustes rohkem arvestama ka venekeelse elanikkonna arvamustega
- B. Venekeelse elanikkonna arvamuse arvestamine oleks järeleandmine Venemaa survele

A seisukohta pooldab 33% eestlastest ja 83% teisest rahvusest inimesi. 30% eestlastest ei oma antud küsimuses seisukohta.

Neljas väidetepaar:

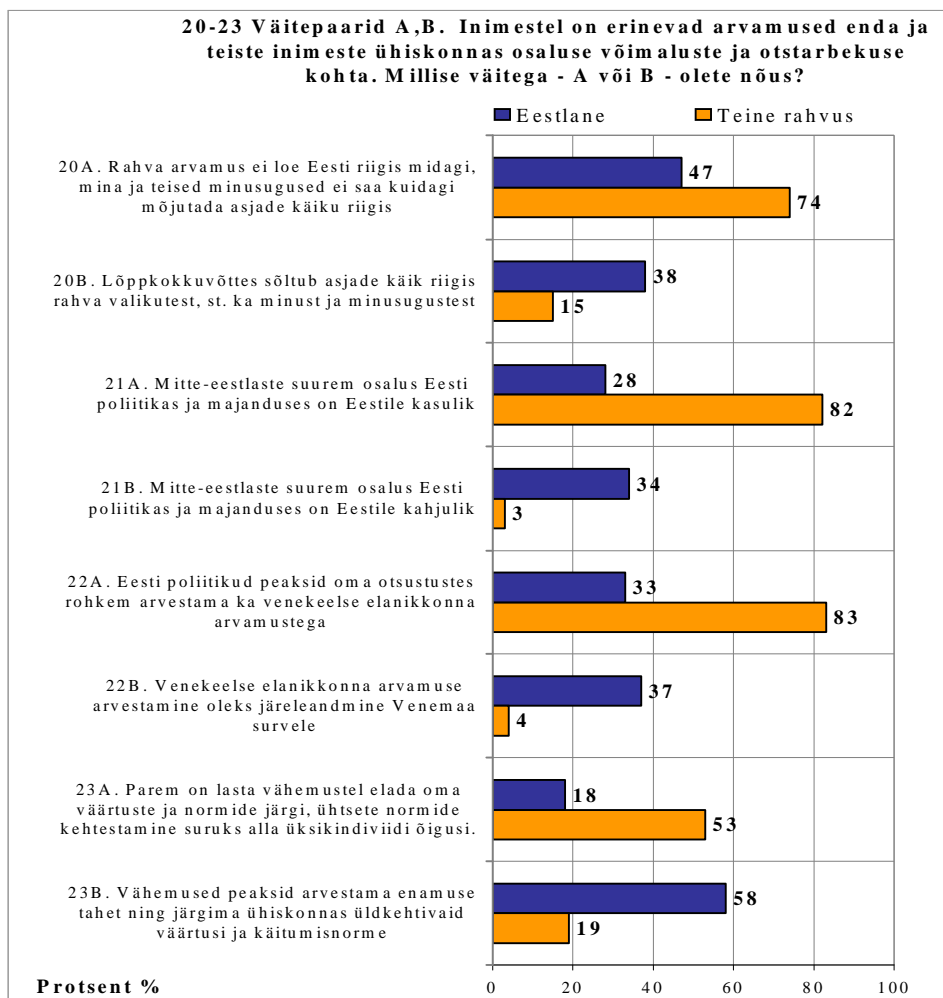
- A. Parem on lasta vähemustel elada oma väärtuste ja normide järgi, ühtsete normide kehtestamine suruks alla üksikinimese õigusi

B. Vähemused peaksid arvestama enamuse tahet ning järgima ühiskonnas üldkehtivaid väärtusi ja käitumisnorme

18% eestlasi toetab A seisukohta, 53% aga mitte-eestlastest. Seisukohta B toetab 58% eestlastest ja 19% teistest rahvustest inimesed.

Võttes kokku hoiakud testitavate seisukohtade suhtes võib öelda, et eestlased näevad valdavalt teiste rahvuste rolli allumises dominantrahvuse reeglitele, mis määratlevad nõ teiste rolli majanduses, poliitikas, ühiselu normides. Taoline seisukoht on valdav vaatamata sellele, et nii eestlased kui ka teisest rahvusest inimesed ei tunneta end tugeva poliitilise subjektina, ehk suur osa neist ei usu, et nad suudaksid asjade käiku Eestis mõjustada.

Graafik 20-23.

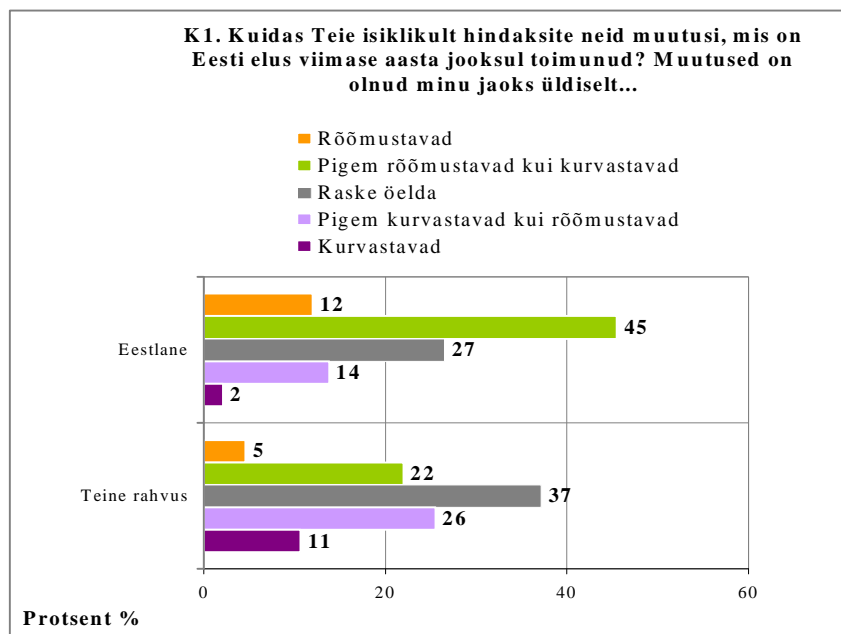
6. Eesti arengud ning poliitiliste institutsioonide usaldamine

Kuidas inimesed on Eestis aset leidnud muutusi vastu võtnud?

	Eestlased	Teised rahvused
Rõõmustavad	12%	4,6%
Pigem rõõmustavad kui kurvastavad	45,5%	22,2%
Raske öelda	26,5%	37,2%
Pigem kurvastavad kui rõõmustavad	13,8%	25,5%
Kurvastavad	2,1%	10,7%

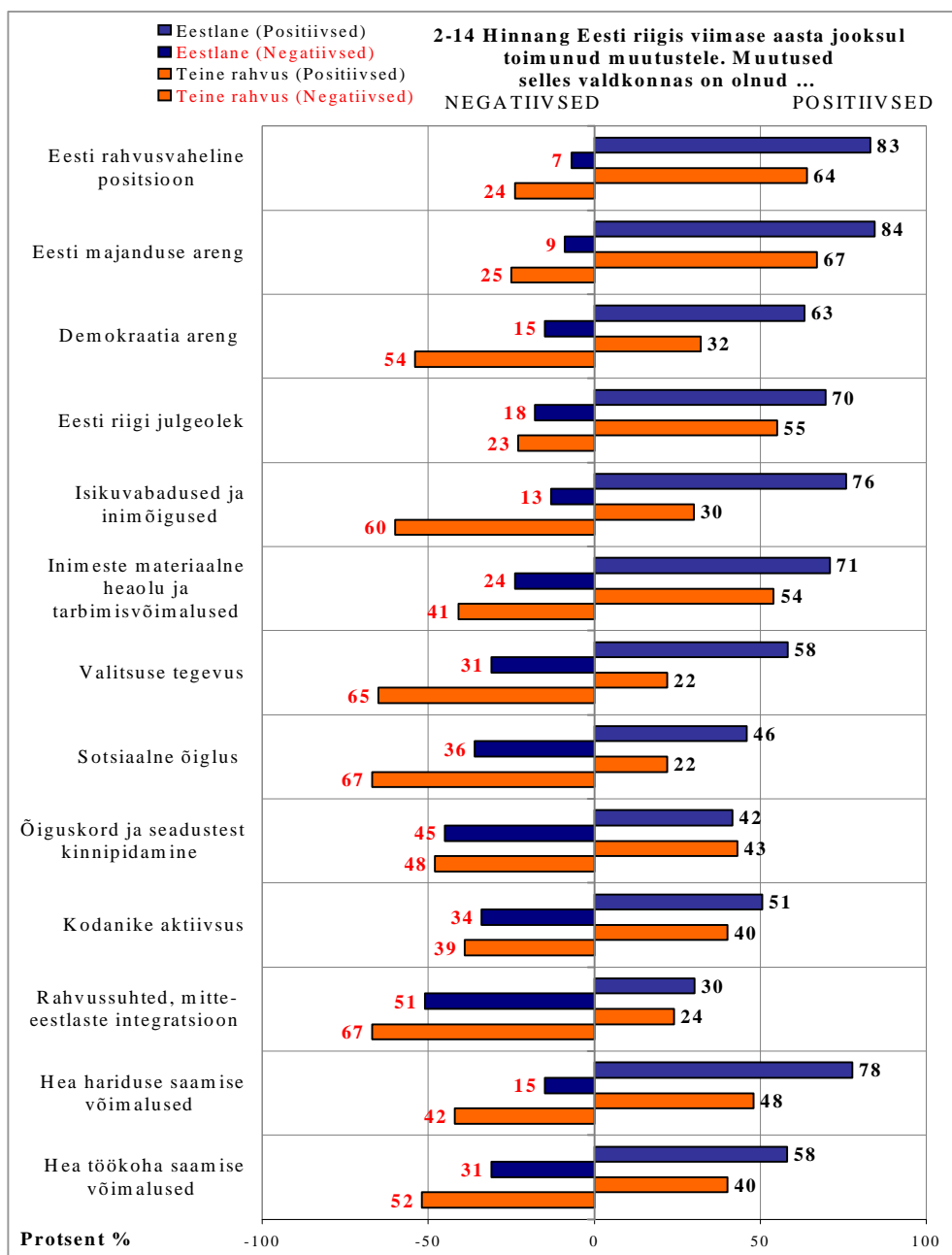
Kui üldistada, siis kõigist küsitletutest 46% peab arenguid pigem rõõmustavateks. Eestlased on tavakohaselt optimistlikuma meelega kui teised rahvused. Väga suur on nende inimeste arv, kellel puudub antud küsimuses seisukoht. Taoline suur arv on põhjustatud kas meetoodilisest lähenemisest või siis Eesti viimaste arengute mõjust, millele inimesed ei oska veel hinnangut anda.

Graafik 1.

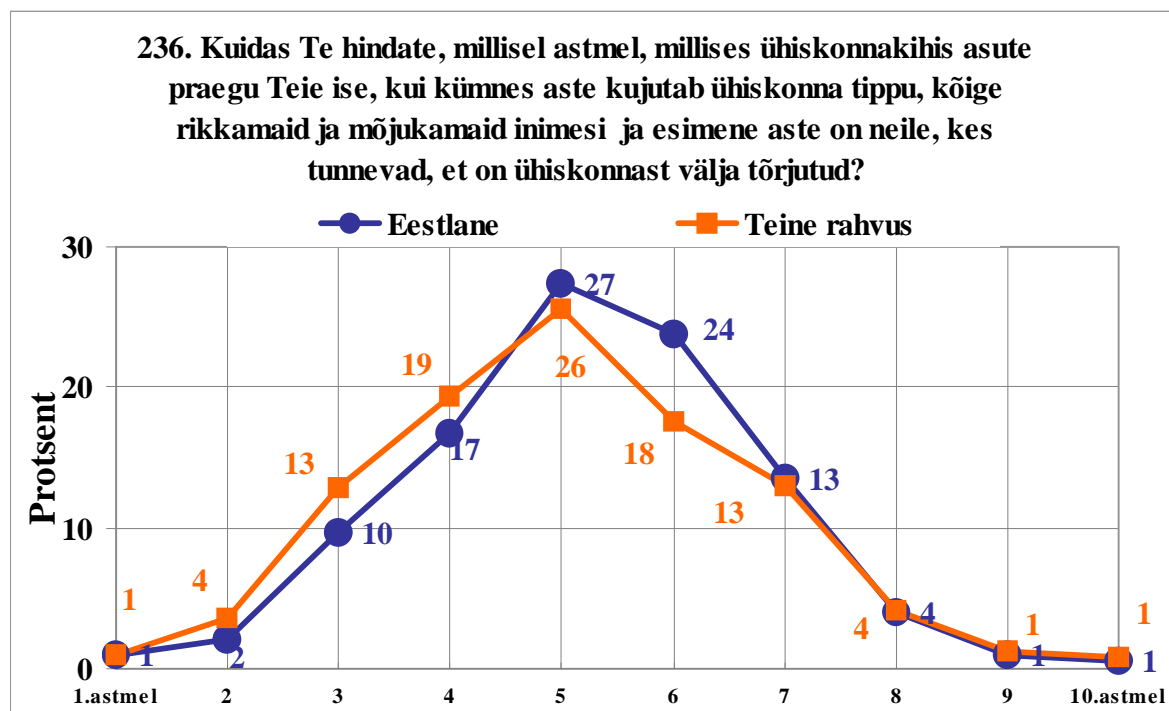
Üldhinnangule lisaks vaadeldi ka inimeste hinnanguid sellele, millised arengud on leidnud aset 13-nes valdkonnas (vt. ka all Graafik 2-14). Kõige positiivsemad muutused on kõigi vastajate arvates aset leidnud järgmistes valdkondades: Eesti majanduse areng, Eesti rahvusvaheline positsioon, hea hariduse saamise võimalused, riigi julgeolek ja inimeste materiaalne heaolu ja tarbimisvõimalused.

Kõige negatiivsema hinnangu annavad inimesed rahvussuhetele, mitte-eestlaste integratsioonile, sotsiaalsele õiglusele ja valitsuse tegevusele. Teisest rahvusest inimeste hinnangud arengutele erinevates valdkondades on eestlastega võrreldes pessimistlikumad. Hinnangute struktuuri mõttes aga eestlaste ja teiste rahvuste hinnangutes suuri erinevusi ei üldiselt ei ole. Suurimad erinevused on seotud hinnangutega järgmistele valdkondadele: isikuvabadused ja inimõigused, valitsuse tegevusele, demokraatia arengule, sotsiaalsele õiglusele, hea hariduse saamise võimalustele. Graafik 2-14.

Küsimus “Kuidas Te hindate, millisel astmel, millises ühiskonnakihis asute praegu Teie ise?”

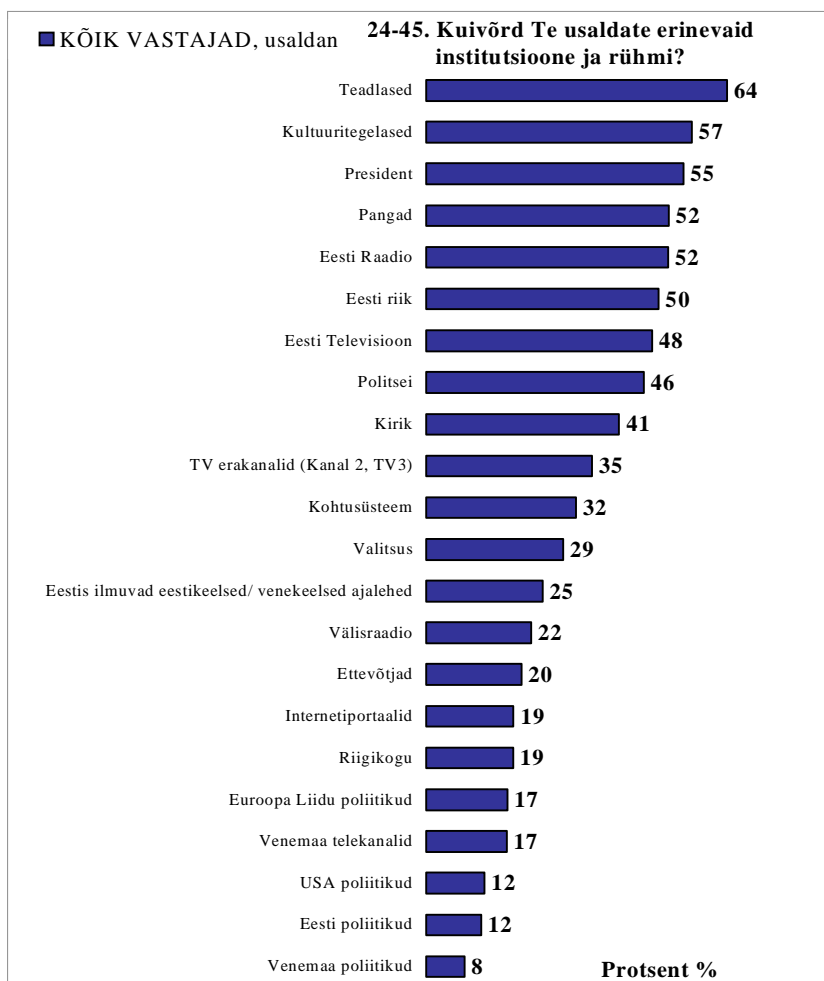
Graafik 236.

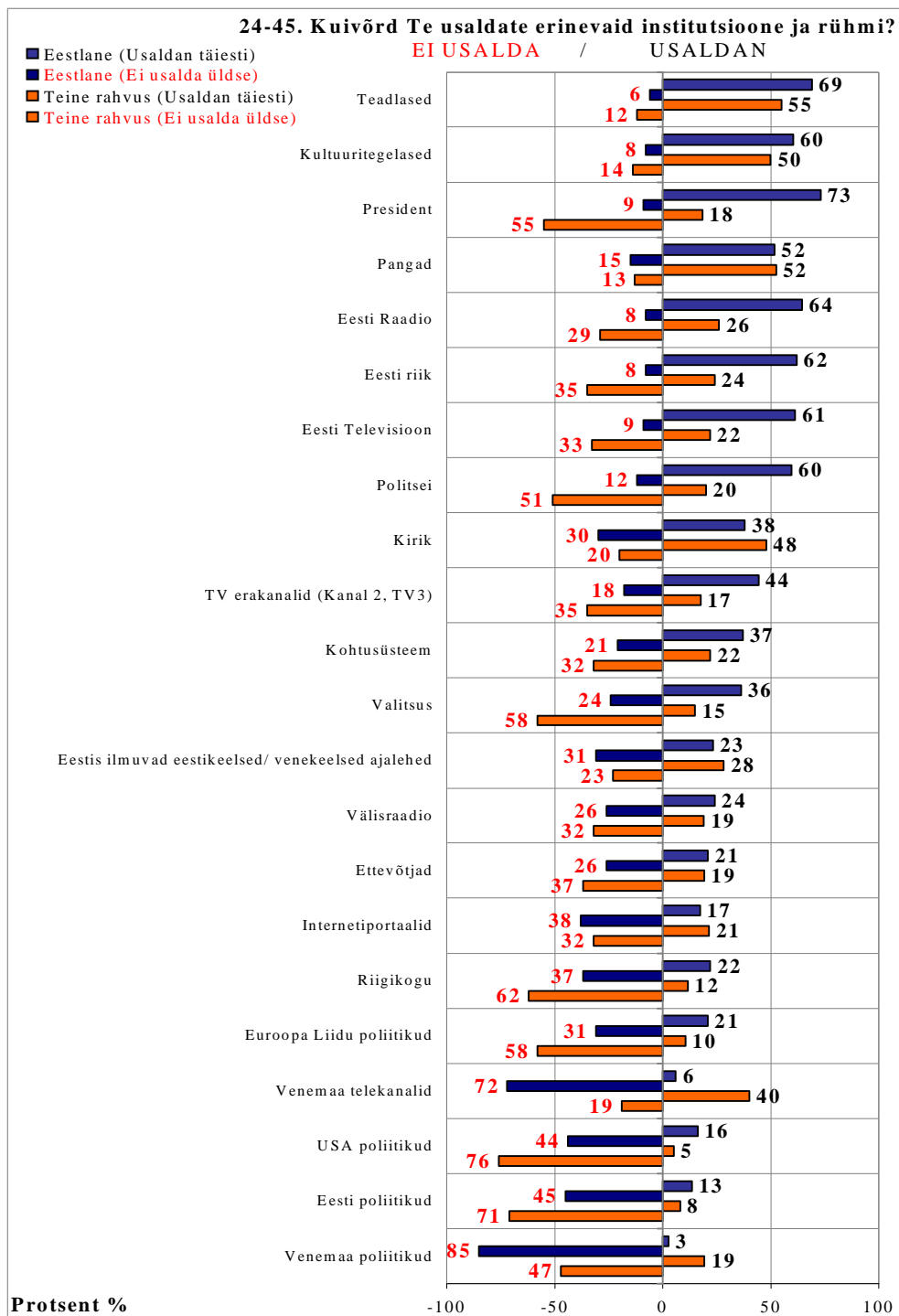
Tulemustest nähtub, et tegu oleks justkui Gaussi kõveraga, mis eestlastel ja mitte-eestlastel on suhteliselt sarnane. Saab vaid öelda, et teisest rahvusest inimesed tunnevad end mõnevõrra enam madalamal astmel olevat kui eestlased. Vähemedukate hulgas on teisest rahvusest inimesi (skaalapunktid 1-4) 7 protsendipunkti võrra rohkem kui eestlasi ning samapalju on neid vähem edukate hulgas. Küsitlus näitab, et tugevast diferentsist rahvusgruppide vahel siiski kõnelda ei saa, inimesed jaotuvad oma hinnangutes skaalal suhteliselt ühtlaselt. Ei saa väita, et üks rahvus tunnetab end teise rahvusega võrreldes tunduvalt paremini kui teine. Eestlased kalduvad küll keskmisega võrreldes end edukamateks hindama kui muust rahvusest inimesed. Kuid nõ, Gaussi kõvera äärmised punktid on täiesti ühesugused nii eestlastel kui ka teistel rahvustel.

Institutsioonide usalduse küsimus: “K24-K45. Allpool on loetletud erinevaid mõjukaid institutsioone ja rühmi. Valige, palun, igal real üks vastusevariant ühest kuni viieni, mis kõige paremini iseloomustab nende usaldusväärsusust Teie jaoks?” (vt. ka all Graafik 24-45. KÕIK VASTAJAD, usaldan, ning Graafik 24-45. Eestlane/Teine rahvus.)

Graafik 24-45. KÕIK VASTAJAD, usaldan.

Graafik 24-45. Eestlane/Teine rahvus.

Institutsioonide ja sotsiaalsete gruppide usalduses leiame eestlaste ning teiste rahvuste esindajate arvamustes mitmeid väga olulisi kokkulangevusi, kuid ka täielikult erinevad positsioone. Viimastest rääkides on üldiselt päris suur usaldus teadlastel ja kultuuritegelastel. Kaunis sarnane hinnang antakse ka pankadele ja kirikule, kuid usalduskrediit nende puhul on mõnevõrra madalam kui eelmistel institutsioonidel. Suhteliselt sarnane hinnang on küsitatud andnud poliitilistele institutsioonidele nagu Riigikogu ja Eesti poliitikud ning USA ja Venemaa poliitikud. Usalduskrediidist nende puhul praktiliselt rääkida ei saa ja seda nii eestlaste kui ka venekeelsete elanike seas. Teisest rahvusest elanike hinnangud korrakaitseorganitele ning kohtusüsteemile on muutunud vägagi usaldust mitte väärivaks. Veel möödunud aasta lõpul võis uuringutele toetudes öelda, et politsei institutsiooni usaldusväärsus oli väga kõrge nii eestlaste kui ka teisest rahvusest inimeste seas.

Usaldus Eesti riigi suhtes ei ole väga kõrge. Kõigist vastanutest usaldab Eesti riiki vaid 29%. Teistest rahvustest inimeste usalduskrediit riig suhtes on äärmiselt madal. Nendes tingimustes on küllalt keerukas hakata usaldust üles ehitama, sest praegu on tegu selge usalduskriisiga. Aga vaid usaldusele toetudes saab rajada uut poliitikat ning uut usaldust.

7. Keel kui suhtlusvahend

Eestis domineerib kaks emakeelt, eesti keel ja vene keel. 97,5% eestlaste jaoks on emakeeleks eesti keel, vene keelt peab eestlastest 1,7% oma emakeeleks ning 0,8% jaoks on mingi muu keel emakeele staatuses.

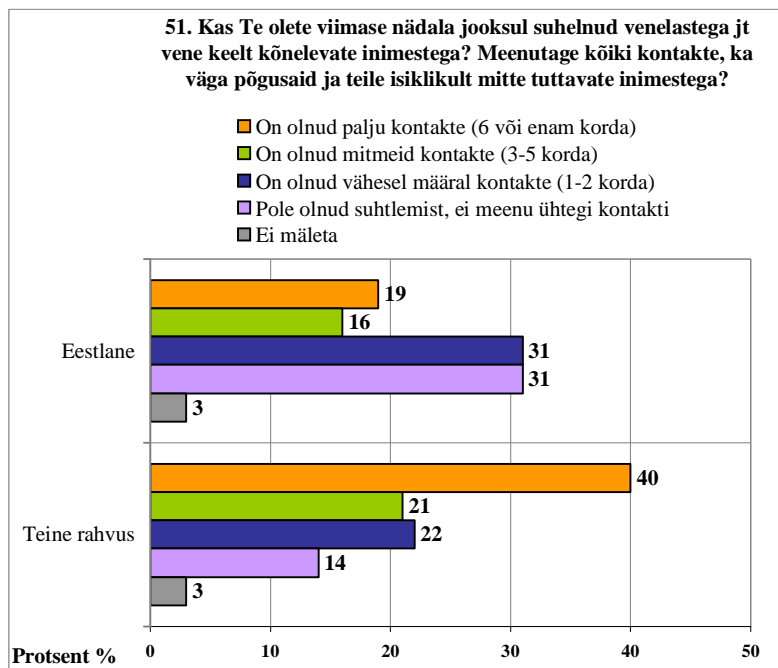
Teisest rahvusest inimeste seas on 94%-le emakeeleks eesti keel, 1,8% peab oma emakeeleks eesti keelt ja 4,4% inimestest peab oma emakeeleks mingit muud keelt. Küsitlusest küsitluse selgub, et teisest rahvusest inimeste erinevate keelte oskus on kehvem kui eestlastel. Sama järelduse saab teha ka käesoleva uuringutulemuste baasil. Küsimus ei mitte lihtsalt selles, kuivõrd hea on ühe või teise keele oskus, vaid selles, et mõnda keelt üldse ei osata. See võtab täiesti ära võimaluse mingis keeles üleüldse midagi mõista.

Inglise keele osas on 27% eestlasi ja 47% teisest rahvusest inimesi, kes seda keelt üleüldse ei oska. Soome keele osas on neid inimesi vastavalt 38% ja 81%.

Eesti keelt ei oska üldse 17% teisest rahvusest inimesi ning vene keelt 9% eestlastest. Eestlastest saaks suhelda vene keeles 73%, teisest rahvusest inimestest eesti keeles aga 63% küsitletuist. Võrreldes kümnekonna aasta taguse olukorraga on teisest rahvusest inimeste eesti keele oskus kasvanud väga tõhusalt, kuid on väga kaugel sellest, et rahul olla. Kui Eestimaal elab 36% teisest rahvusest inimesi, kes suhtlemise tasandil keelt ei oska, siis neil puudub ka igasugune baas/võimalus ühiskonda kultuuriliselt integreeruda.. See on aga integreerumisprotsessi esimene staadium.

Küsimus sellest, kuivõrd inimesed suhtlevad teist keelt kõnelevate inimestega näitab, et keeleoskus mängib suhtluses suurt rolli, kuivõrd situatsioonid, millesse inimesed satuvad on väga erinevad. Viimased determineerivad rohkem suhtluse iseloomu.

Küsitlusperioodil päriti vastajate käest järgmist: “Kas Te olete viimase nädala jooksul suhelnud venelastega jt. vene keelt/eestlastega ja eesti keelt kõnelevate inimestega? (vt ka all Graafik 51).

Eestlastest 31% märgib, et neil pole olnud sellist suhtlemist, teisest rahvusest inimeste seas on taolisi inimesi 14%. Teisest rahvusest inimesed tajuvad kontakte eestlastega paremini, kui eestlased. Tihedaid kontakte (6 või enam korda nädalas) on teisest rahvusest inimestel olnud märksa rohkem kui eestlastel (eestlased – 19%, teisest rahvusest inimesed – 40%).

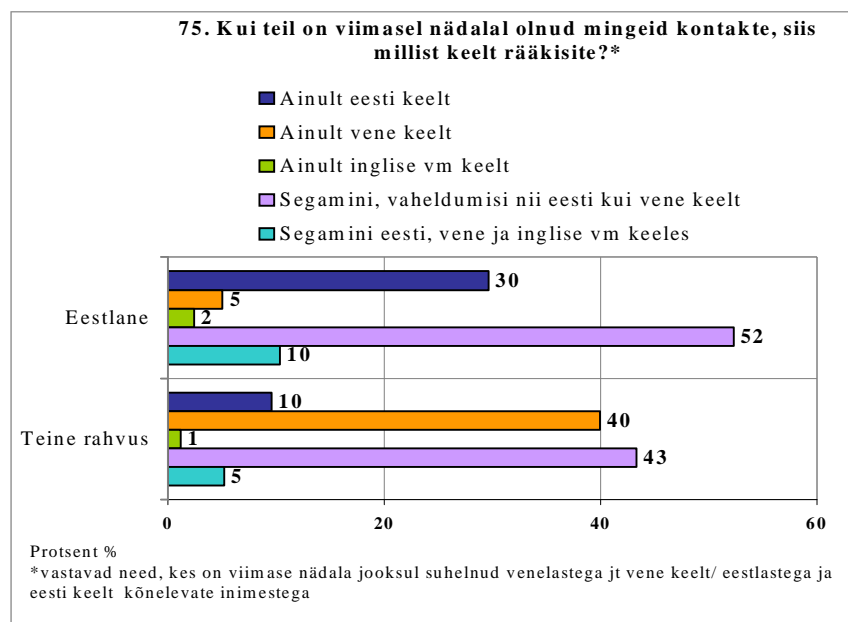
Millistes situatsioonides need kontaktid leidsid aset? Peamiselt suheldakse muust rahvusest inimestega tööl, poes, kaubanduskeskuses ja oma elukohas, majas, hoovis. Need on peamised suhtluskohad nii eestlaste kui ka teisest rahvusest inimeste jaoks. Teisest rahvusest inimeste jaoks on tähtsateks kohtadeks veel ka pangad, postkontorid, teenidusasutused, tutvusringkond, tänavad, pargid, ühistransport. Praktiliselt kõigis sfäärides on teisest rahvusest inimesed suhelnud eestlastega rohkem kui eestlased teisest rahvusest inimestega. Päril loogiline on arvata, et kui teatud keskkonnas leiab aset suhtlemine teisest rahvusest inimesega, siis peaksid suhtearvud olema nii eestlaste kui teistest rahvustest inimeste puhul olema võrdsed. Küsitluse tulemused näitavad, et tegelikkuses see nii ei ole. Selle üheks seletuseks võib olla asjaolu, et teisest rahvusest inimesed kogevad suhtlemist eestlastega teravdatumalt seetõttu, et eesti keel on riigikeel. Suur osa situatioone aga nõuab selle keele oskust. Inimene, kes eesti keelt aga ei oska hästi, jätab kindlasti paremini meelde iga kontakti, kus ta oli sunnitud kasutama eesti keelt. Teine seletus on seotud rahvusgruppide erineva osakaaluga. Tõenäosus eestlasel suhelda venekeelse inimesega on väiksem kui venekeelsel inimesel suhelda eestlasega.

Millist keelt tegelikkuses aga kasutasid nii eestlased kui ka teisest rahvusest inimesed üksteisega suheldes? (vt. ka Graafik 75) Küsitlustulemused näitasid, et kõige sagedamini kasutati vaheldumisi nii eesti kui ka vene keelt (53% eestlastest ja 43% teisest rahvusest inimestest). Ainult oma keelt kasutas 30% eestlasi ja 40% teisest rahvusest inimesi. Eestlastest kasutas suhtlemises ainult vene keelt 5% vastanutest ning teisest rahvusest inimestest ainult eesti keelt 10%. Ainult inglise keelt kasutas omavahelistes suhetes 2% kõigist küsitletutest. Segamini eesti, vene ja inglise või mõnda keelt kasutas 8% kõigist küsitletutest.

Kokku kasutas segakeelset suhtlemise varianti 57% kõigist küsitletutest, kes olid viimase nädala jooksul muust rahvusest inimestega suhelnud. Kas selline segasuhtlemine jääbki tulevases Eestis domineerivaks suhtlemise vormiks/keeleks? Kui kõnelda suhtlemise segakeelest, siis kindlasti suureneb inglise/eesti keeles suhtlemise vorm, sest eestlaste vene keele oskus on päris kiiresti vähenemas, teisest rahvusest inimeste eesti ja inglise keeles oskus aga suureneb. Teine loogilisena tunduv areng näitab, et teisest rahvusest inimeste ainult eesti keeles suhtlemise osakaal järjest suureneb. Juba praegu 10% teisest rahvusest inimesi suhtleb eestlastega ainult eesti keeles. Vene keele osatähtsus suhtlemisel Eestis hakkab vähenema.

Võrreldes nõukogude perioodiga on suhtlemise keele valikul toimunud väga suured muutused, sest tollal ligi 80% eestlastest kõneldes teisest rahvusest inimestega läks üle vene keelele. Nüüd on nende inimeste arv langenud 5%le. Teisest rahvusest inimeste eesti keele oskus on oluliselt paranenud ning eestlaste kultuurilis-majanduslikult domineeriv positsioon on viinud sellele, et suhtlemine on muutunud demokraatlikumaks, rohkem kasutatakse nõ segakeelt.

Graafik 75.

8. Suhtlus massimeedia vahendusel

Keeleoskus määratleb väga selgelt ka infoallikad, mille kaudu inimesed saavad teateid neid ümbritsevast maailmast.

Meedia jälgimise sagedus.

Eestis on kõige sagedamini jälgitavateks infokanaliteks Eesti telekanalid – ETV, Kanal 2 ja TV 3. Rahvusgruppide kaupa meediatarbimist analüüsidest see aga nii ei ole.

Eestlastele on nimetatud telekanalid sagedasemad infokanalid, teisest rahvusest inimeste jaoks aga Venemaa telekanalid. Vaadatavuse tipus troonib PBK, millele järgnevad teised Venemaa teleprogrammid nagu RenTV, RTR ja teised. Eesti infokanalitest on teisest rahvusest inimestele tähtsaimad Eestis ilmuvad venekeelsed ajalehed (kuigi nende tiraaž on väike), seejärel Eesti Raadio venekeelsed saated. Nendele järgnevad Eestimaa telekanalid, sealhulgas ka kohalikud kaabeltelekanalid nagu Orsent, RVN, STV. Nendega pea samaväärset kohta jagavad ka venekeelsed internetiportaalid. Venemaa internetiportaalid on isegi minimaalselt populaarsemadki. Eestikeelsete infokanalite, sealhulgas ajalehtede osakaal teisest rahvusest inimeste infotarbimises on väike, see on isegi väiksem kui Venemaa ajalehtede osa. Tõeliselt konkureerivaks infoallikaks teiste rahvuste jaoks osutuvad Eesti Raadio venekeelsed saated.

Eestlased omakorda jälgivad venekeelset meediat, olgu see Eesti oma või Venemaa kanaleid tunduvat vähem, kui muust rahvusest inimesed jälgivad eestikeelseid infoallikaid. Selle tulemusena võib loogiliselt oletada, et eestlased teavad teiste rahvuste infoväljast ja teistest rahvustest päris vähe. Eksisteerib nõrk ettekujutus sellest, millises maailmas teisest rahvusest inimesed elavad, mida ja miks nad mõtleavad ja teevad. Teiste rahvuste hindamisel sõltuvad eestlased piiratud infoallikatest, millest peamine on eestikeelne meedia.

9. Meedia usaldamine

Meedia usaldamise puhul kehtib reeglina järgmine seaduspärasus: sagedamini tarbitavat meediakanalit usaldatakse rohkem kui harvem kasutatavat infokanalit.

Käesoleva küsitluse tulemused kinnitavad seda tõika.

Eestlased usaldavad enim Eesti teleprogramme, eestikeelseid ajalehti ja internetiportaale. Usaldus venekeelsete infoallikate suhtes on tunduvat väiksem, iseäranis Venemaa meediakanalite suhtes.

Teistest rahvustest elanikud hindavad enim neid kanaleid, mida nad kõige sagedamini jälgivad: PBK, Eesti Raadio venekeelsed saated ja venekeelsed Eestis ilmuvad väljaanded (ka online versioonid) ja Eesti venekeelsed internetiportaalid. Teisest rahvusest elanike puhul me saame sedastada, et infoallikate jälgimise sagedus ning nende usaldus ei ole päris täielikult korrelatsioonis. Ehkki Eestimaa venekeelsed infoallikad (välja arvatud Eesti Raadio venekeelsed saated) on harvem jälgitavad kui Venemaa omad, ometi usaldab Eesti venekeelne elanikkond Eestimaiseid venekeelseid infoallikaid rohkem kui Venemaa omi.

Infokanalite usaldusvärsust on küllalt keerukas mõõta, sest kanalite tarbijate osakaal on igal kanalil erinev. Seetõttu kasutame kanali usaldusvärsuse indeksi, mis mõõdab meediakanalite usaldusvärsust nende inimeste seas, kes jälgivad uuritavaid kanaleid ning oskavad seda hinnata. Indeks väljendub selles, et jagatakse nende inimeste osakaal, kes antud kanalit ei usalda nende inimeste osakaaluga, kes kanalit usaldavad. Kui indeks on suurem kui 1, siis see tähendab, et antud kanali puhul on mitteusaldavaid inimesi rohkem kui usaldavaid. Mida väiksem on indeksi väärtus allapoole 1st, seda usaldusväärsemaks kanaliks antud kanali tarbijad seda peavad.

Usaldusindeks		
Infokanal	Eestlased	Teised rahvused
Eestikeelsed ajalehed	0,07	1,59
Eestimaal ilmuvad venekeelsed ajalehed	2,82	0,56
Venemaa ajalehed	14,92	1,46
Eesti TV	0,02	0,84
Kanal 2, TV 3	0,07	1,09
Eesti Raadio venekeelsed saated	0,79	0,44
Kohalikud kaabeltelekanalid	2,84	0,69
PBK	5,25	0,34
Teised Venemaa teleprogrammid	10,1	0,60
Eestikeelsed internetiportaalid	0,20	1,41
Venemaa internetiportaalid	20,0	0,96
Eesti venekeelsed internetiportaalid	3,25	0,60

Meediakanalite usaldusvärsuse indeksi tulemustest saab teha mitmeid järeldusi:

- 1) eestlased hindavad venekeelseid infokanaleid a priori ebausaldusväärseteks, olgu tegu siis Eestimaal venekeelsete väljaannetega või siis Venemaa omadega. Vaid Eesti Raadio venekeelsete saadete puhul on neid inimesi rohkem, kes peavad seda kanalit usaldusväärseks. Eestlaste puhul avaldub seegi sündroom, et tihtipeale väljendatakse mitte enese, vaid mujalt saadud hoiakut. Selle tõendiks on asjaolu, et päris paljud eestlased hindavad nende infokanalite usaldusvärsust, mida nad ise üldse ei jälgi.
- 2) Samast tendentsist saab rääkida ka teisest rahvusest inimeste hinnangutest meediakanalite usaldusvärsusele. Praktiliselt kõiki eestikeelseid infokanaleid hinnatakse pigem ebausaldusväärseks. Vaid Eesti Televisiooni peetakse pigem usaldusväärseks.
- 3) Eesti Televisioon ja Eesti Raadio venekeelsed saated on ainsad infokanalid, mida usaldavad nii eestlased kui ka teistest rahvustest inimesed.

10. Eestlaste ja venekeelsete inimeste suhete praegune iseloom

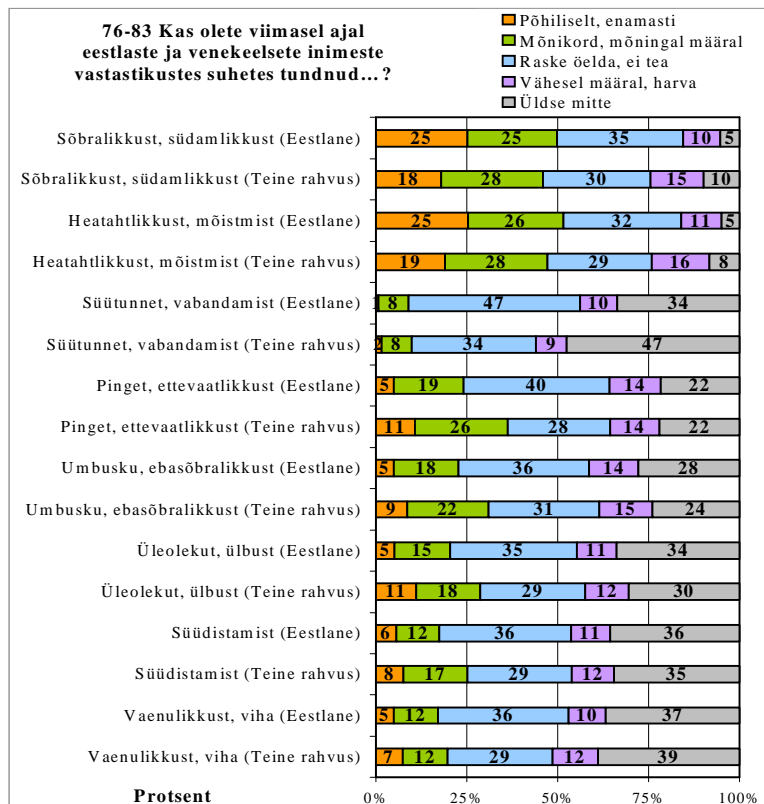
Küsitlus näitas, et praegustes suhetes võib välja tuua kaks tunnet, mille olemasolu kinnitab rohkem kui 50% eestlastest. Need on sõbralikkus, südamlikkus ja heatahtlikkus, mõistmine. Mitte ükski teine tunne ei kogu enamuse eestlaste toetust (vt. Graafik 76-83). Teisest rahvusest inimeste puhul ei saa välja tuua ühtki sellist domineerivat tunnet, mis iseloomustaks vähemalt 50% küsitletutest.

Eestlaste puhul võib kogeda märksa suuremat kimbatust kui teisest rahvusest inimeste puhul iseloomustamiseks eestlaste ja venekeelsete inimeste vahelisi suhteid. Määratlemata positsiooniga inimeste arv eestlaste puhul kõigub 32%st kuni 40%ni. Valdavalt jääb see arv 33% piirimaile.

Teisest rahvusest inimeste puhul on samasel positsioonil 29% kuni 34% küsitletust. Tunnete sagedusjärjestus eestlastel on järgmine: heatahtlikkus, sõbralikkus, pinge, umbusk, üleolek, süüdistamine, vaenulikkus, süütunne.

Teisest rahvusest inimeste tunnete sagedusjärjestus on järgmine: heatahtlikkus, sõbralikkus, pinge, umbusk, üleolek, süüdistamine, vaenulikkus ja süütunne. Venekeelsed inimesed tunnetavad eestlastega suheldes eestlastega võrreldes harvem süütunnet, heatahtlikkust, sõbralikkust, kuid tunnetavad rohkem üleolekut, süüdistamist ja umbusku.

Graafik 76-83.

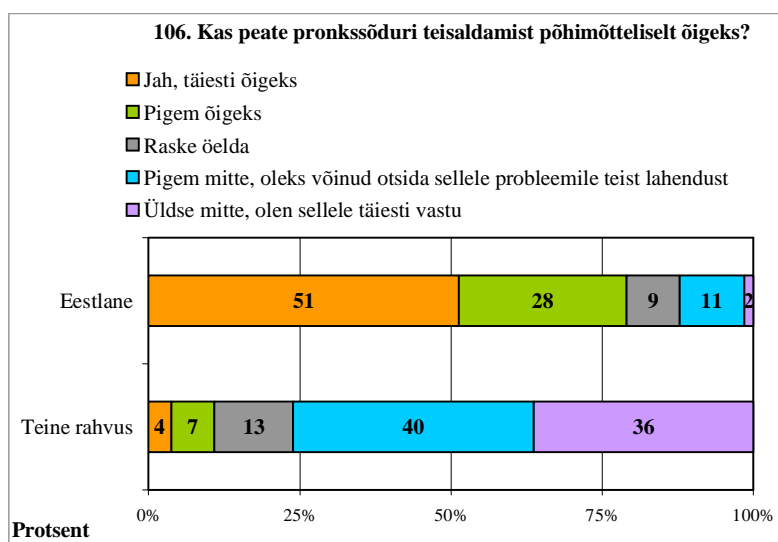

11. Pronkssõduriga seotud tänavarahutuste põhjused

Kuidas inimesed suhtuvad pronkssõduri teisaldamisse, kas seda peetakse põhimõtteliselt õigeks või valeks sammuks? (vt. ka all Graafik 106, Graafik 107)

Eestlastest peab seda sammu täiesti õigeks 51%, teisest rahvusest inimestest jagab seda arvamust aga vaid 4% küsitlusest. Erinevus on lausa pea 13 kordne. Kui siia juurde liita need inimesed, kes pidasid antud sammu pigem õigeks, siis erinevus arvamustes eestlaste ja venekeelsete inimeste vahel on 7 kordne. Lõhe suhtumistes pronkssõduri teisaldamisse kahe rahvusgrupi vahel on väga suur. Mitte-eestlastest pidas teisaldamist valeks sammuks 76% küsitlusest. Pronkssõduri küsimuses on eestlased ja teisest rahvusest inimesed äärmuslikult vastandlikel seisukohtadel.

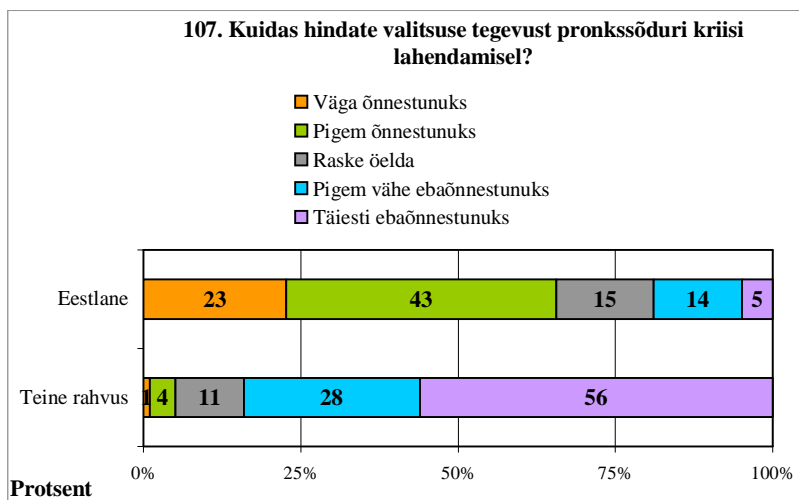
Graafik 106

Kuidas hindab elanikkond valitsuse tegevust pronkssõduri kriisi lahendamisel? (Graafik 107) Et valitsus oli teisaldamise algataja ning realiseerija, siis sellest tulenevalt on ka eestlaste ja teisest rahvusest inimeste hoiakud valitsusse diametraalselt erinevad.

Eestlastest pidas valitsuse tegevust kriisi lahendamisel väga õnnestuks või pigem õnnestunuks 66% eestlastest ja 5% teisest rahvusest inimesed. Ebaõnnestunuks pidas valitsuse tegevust 19% eestlastest ja 84% teisest rahvusest inimesed.

Graafik 107.

Kuidas näevad eestlased ja teised rahvused pronkssõduri teisaldamisega kaasnenud tänavarahutuste põhjusi? (vt. ka all Graafik 108-130. 1 Osa, 2 Osa)
 Vaatleme võimalikke põhjusi selle alusel, kui võrd palju on eestlaste ja teisest rahvusest inimeste seas neid, nõustuvad neile esitatud seisukohtadega (% küsitlenuist).

Seisukoht	Kokku	Eestlased	Teised rahvused
Valitsuse otsus kaju teisaldada ja sõdurite säilmed umber matta	60	55	70
Üleskihitajate ja provokaatorite tegevus	60	74	31
See, et eestlased ja venelased saavad infot erinevatest massimeedia allikatest	59	71	36
Eestlaste ja venelaste erinev ettekujutus fašismist	57	60	50
Eestlaste ja venelaste erinevad sõjakogemused ja – mälestused	56	65	38
Eestlaste ja venelaste erinev arusaam Eesti liitumisest Nõukogude Liiduga	54	64	34
Venemaa soov pronkssõduri teema kaudu olukorda Eestis destabiliseerida ja oma mõjuvõimu näidata	53	73	13
Erinev ajaloo- ja kodanikuõpetuse eesti- ja venekeelsetes koolides	50	60	28
Vastuoluline ja ebapiisav informatsioon kaju teisaldamisega soetud kavadest ja sammudest	49	44	59
Eestlaste ja venelaste erinev suhtumine nõukogude süsteemi	49	57	31
Ebapiisav suhtlemine valitsuse ja vene kogukonna vahel	48	44	56
Eestlaste ja venelaste erinev arvamus Eesti käekäigust Nõukogude Liidu koosseisus	48	57	29

... jätk lk.29

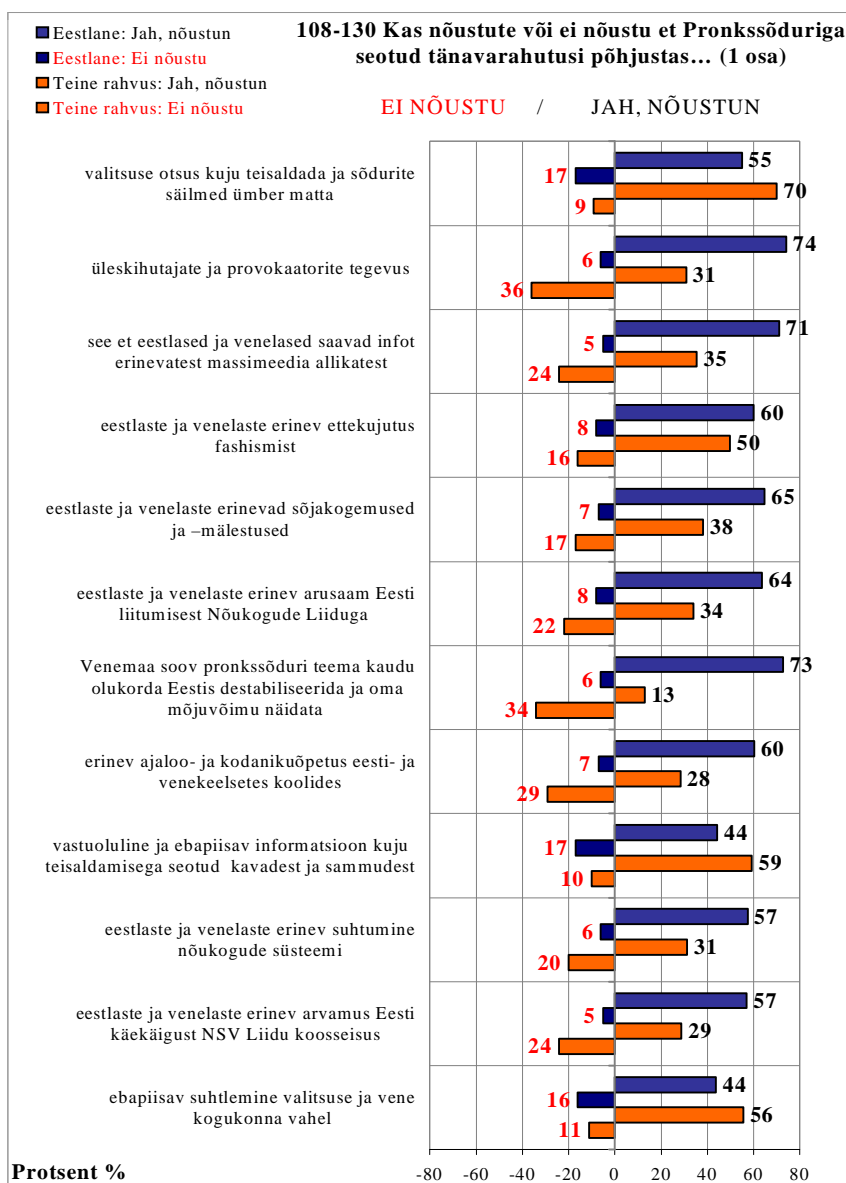
Seisukoht	Kokku	Eestla- sed	Teised rahvused
See, kuidas ja millal väljakaevamisi ja kuju teisaldamist korraldati	45	32	70
Eestlaste ja venelaste erinev tõlgendus inimeste kogunemise kohta pronkssõduri umber	42	44	38
Rahvusvaheliste geopoliitiliste huvide konflikt	42	44	38
Eestlaste ja venelaste erinev kultuur ja kombed	37	45	21
Eestlaste ja venelaste vastastikune mõistmatus ja solvangud	36	35	37
Venekeelse elanikkonna seas levinud kibestumine ja tõrjutus	34	32	39
Politsei tegevus rahutuste ajal	33	18	63
Protest Eesti riigi muulaspoliitika vastu	33	24	51
Poliitikute soov pronkssõduri teisaldamise arvel valijate häält püüda	32	20	58
Venemaa eriteenistuste tegevus	31	42	7
Televisiooni kaudu tundud noorte tänavarahutuste jäljendamine (Pariis, Kopenhaagen)	24	28	15

- üleskihutajate ja provokaatorite tegevus Venemaa soov pronkssõduri teema kaudu olukorda Eestis destabiliseerida ja oma mõjuvõimu näidata,
- see, et eestlased ja venelased saavad infot erinevatest massimeedia allikatest
- eestlaste ja venelaste erinevad sõjakogemused ja –mälestused
- eestlaste ja venelaste erinev arusaam Eesti liitumisest Nõukogude Liiduga
- erinev ajaloo- ja kodanikuõpetuse eesti- ja venekeelsetes koolides
- Eestlaste ja venelaste erinev ettekujutus fašismist
- Eestlaste ja venelaste erinev arvamus Eesti käekäigust Nõukogude Liidu koosseisus
- Eestlaste ja venelaste erinev suhtumine nõukogude süsteemi

Teistest rahvustest inimesed näevad tänavarahutuste põhjusi eelkõige järgnevatel asjaoludel:

- Valitsuse otsus kuju teisaldada ja sõdurite säilmed umber matta
- See, kuidas ja millal väljakaevamisi ja kuju teisaldamist korraldati
- Politsei tegevus rahutuste ajal
- Vastuoluline ja ebapiisav informatsioon kuju teisaldamisega soetatud kavade ja sammudest
- Poliitikute soov pronkssõduri teisaldamise arvel valijate häält püüda
- Ebapiisav suhtlemine valitsuse ja vene kogukonna vahel
- Protest Eesti riigi muulaspoliitika vastu
- Eestlaste ja venelaste erinev ettekujutus fašismist

Graafik 108-130. (1 Osa).

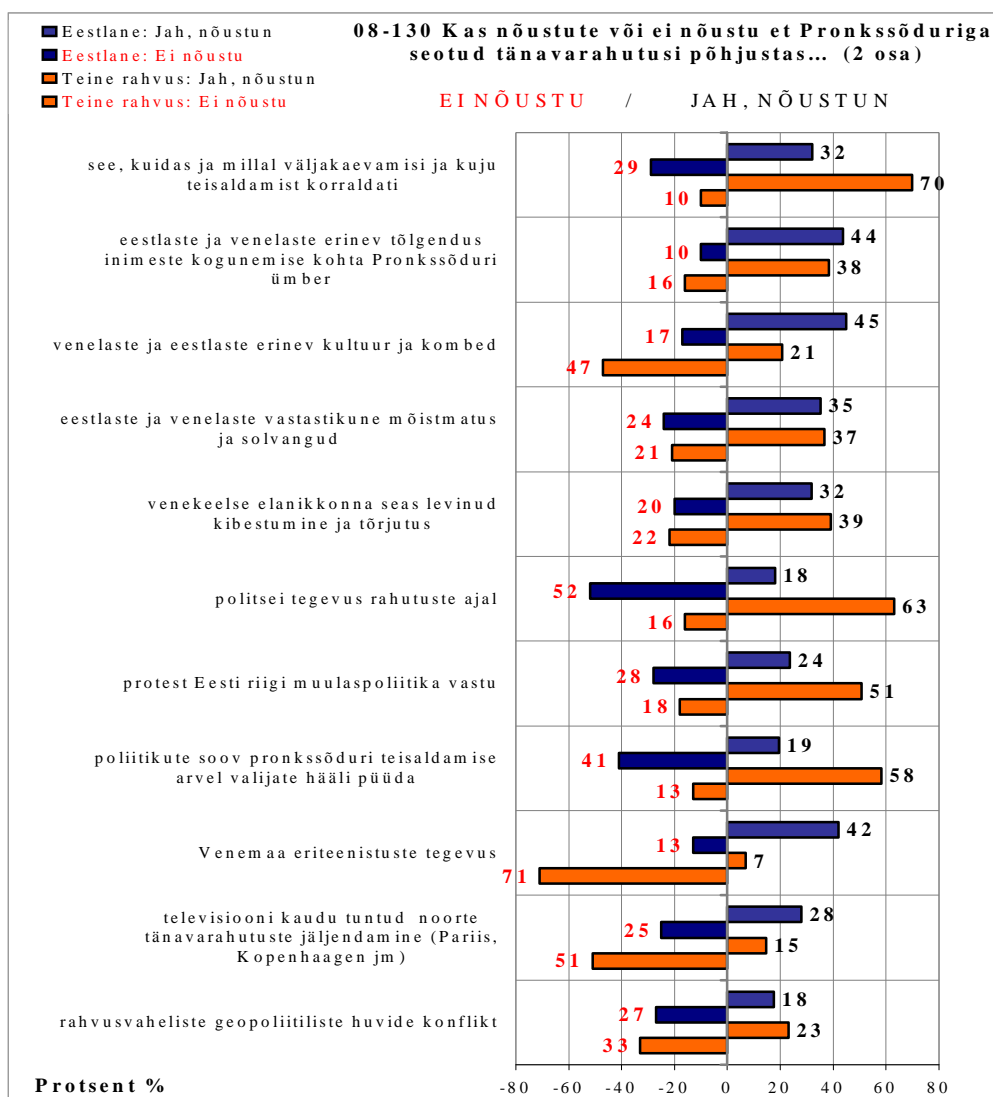

Eestlased ja teisest rahvusest inimesed näevad tänavarahutuste põhjusi põhimõtteliselt teisiti. Eestlaste arvates seisneb süü eelkõige selles, et provokaatorid tegutsesid või konflikt tekkis seetõttu, et venekeelne elanikkond näeb minevikku ja Eesti tegelikkust erinevalt kui teistest rahvustest inimesed.

Teistest rahvustest inimesed aga viitavad pronkssõduri kuju teisaldamisega seotud probleemidele, valitsuse ja muulaskonna vahelise suhtlemise vajakajäämised ning sündmuste edasist kulgu determineeriva põhjusena protest Eesti riigi muulaspoliitika vastu.

Taas tuleb tõdeda, et arusaamad konflikti käivitavatest jõududest on eestlastel ja teistest rahvustest inimestel põhimõtteliselt erinevad.

Graafik 108-130. (2 Osa).

Millised on pronkssõduri teisaldamisega seotud järeled, kas suhted eestlaste ja venelaste vahel (tutvusringkonnas, töö- ja õpingukaaslaste) seas on muutunud?

(vt. ka all Graafik 129.1,A,B)

Küsitluse tulemused näitavad, et 44% kõigist küsitletutest väidab, et midagi pole muutunud, suhted on sama head kui enne. 18% väidab, et suhted on halvemaks muutunud (eestlastest väidab nõnda 12%, venekeelsetest 33%). Suhete paranemisest räägib 2% vastanutest. 3% küsitletuist väidab, et suhetes pole midagi muutunud, suhted on sama halvad kui ennegi (eestlaste ning venekeelsete arvamused praktiliselt ei erine). Stabiilsete suhete taustal võib siiski täheldada eestlaste ja venelaste vahelistes suhetes teatud halvenemist, mida tajuvad teisest rahvusest inimesed palju rohkem.

Kui sama küsimust pärida suhete muutumise kohta inimeste kodukohas (tänaval, avalikes kohtades, kauplustes, asutustes), siis selgub, et situatsioon on praktiliselt samasugune nagu me täheldasime lähedaste inimeste ringis.

Viimane sarnase küsimuseasetus eestlaste ja venelaste suhete kohta päriti aga suhete kohta Eestis tervikuna (avalikus arvamuses, massimeedias, poliitikas).

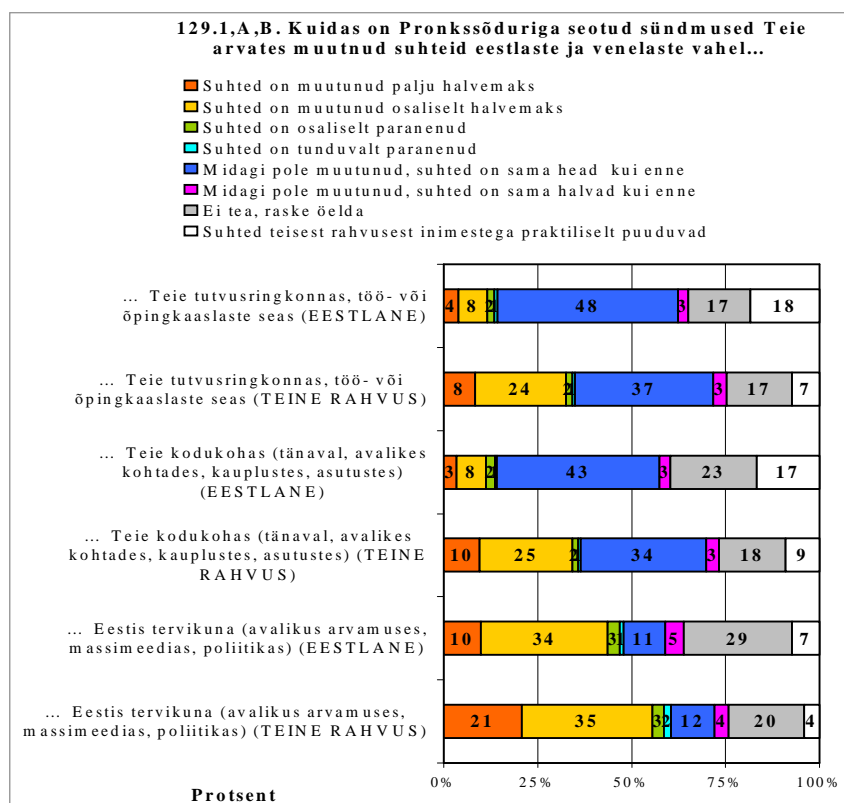
Selles valdkonnas aga võib sedastada väga suurt muudatust. Sedakorda leidub vaid 11% neid inimesi, kes leiavad, et midagi pole muutunud, suhted on sama head kui enne.

Oluliselt on rohkem neid, kelle arvates on suhted muutunud halvemaks – 48% kõigist küsitletutest (eestlastest arvab nii 44% ja teiste rahvuste esindajatest 55%).

Suurenenud ka nende vastajate osakaal, kes ei ole oma arvamust antud küsimuses veel kujundanud või ei teha seda öelda.

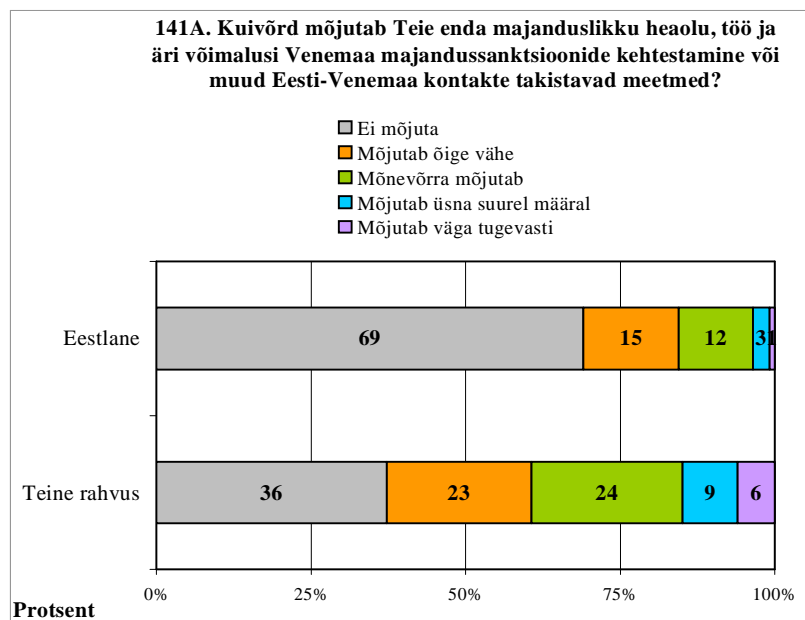
Kokkuvõtvalt võib öelda, et isiklike suhete tasandil ning avalikus sfääris saab täheldada suhete teatud, kuid mitte olulist suhete halvenemist, kuid Eestis tervikuna küllalt suure osa inimeste arvates on suhted eestlaste ja venelaste vahel on muutunud tuntavalt halvemaks.

Graafik 129.1,A,B

Küsimus “141A. Kuivõrd mõjutab Teie enda majanduslikku heaolu, töö ja äri võimalusi Venemaa majandussanktsioonide kehtestamine või muud Eesti-Venemaa kontakte takistavad meetmed?” (vt. Graafik 141A).

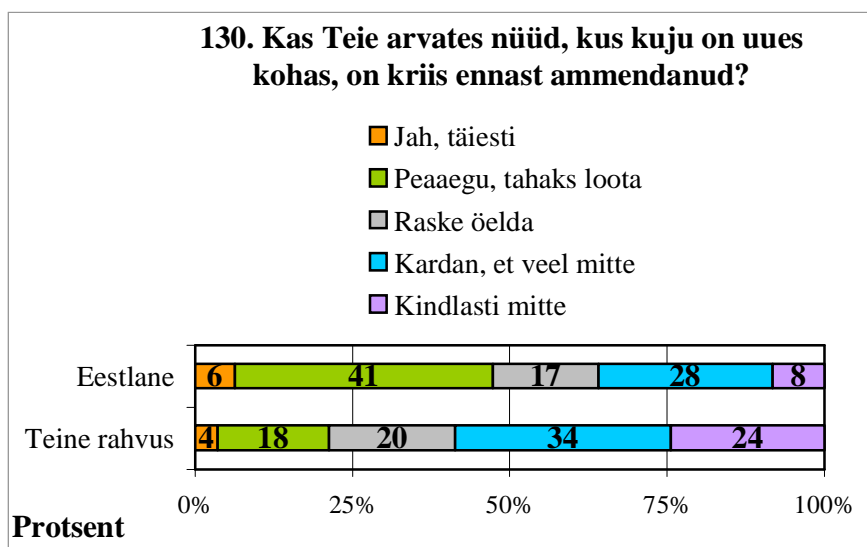
Graafik 141A.

Eestlaste arvamused on päris optimistlikud, sest vaid 4% küsitletutest on seisukohal, nende elu on üsna suurel määral mõjustatud Eesti ja Venemaa suhetest pärast aprillisündmusi. Teisest rahvusest inimesed suhtuvad probleemi tundlikumalt. 15% küsitletutest on arvamusel, et nende elu mõjutavad riikidevahelised suhted üsna tuntuvalt. Vaid 36% teistest rahvustest inimesi leidis, et neid see lugu üldse ei mõjuta. Eestlaste hulgas on sarnasel seisukohal inimesi pea kaks korda rohkem.

Nüüd, kus pronkssõdur on uues kohas, kas sellega on kriis ennast ammendanud? 47% eestlastest arvab, et jah või peaaegu, tahaks loota (vt. ka Graafik 130). Teisest rahvusest inimeste seas soostub antud seisukohaga 21% vastanutest. Neid, kes väljendavad kartust, et situatsioon ei ole ennast veel ammendanud, leidub eestlaste seas 36%, teisest rahvusest inimeste seas 59%. Inimeste hoiakuid (eelkõige eestlaste seas) iseloomustab teatud lootusega pikitud kartus, et asjad arenevad kahjuks veel edasi.

Graafik 130.

12. Meedia roll aprillisündmuste ajal

Normist kõrvalekalduvate sündmuste tõttu reeglina sageneb inimeste pöördumine infoallikate poole saamaks lisateavet, kommentaare. Sellel perioodil suureneb nii infoallikate jälgimise sagedus kui ka infoallikate arv, mille poole elanikkond pöördub. Aprillisündmused kujutavad endast just sellist aega, mil inimeste infotarbimine peaks suurenema.

Kuidas see praktikas väljendus? Võrdleme tavapäevast ja aprillisündmuste aegset meediakasutust.

	% vastajatest, kes jälgis kanalit sageli, järjekindlalt			
	Eestlased		Teised rahvused	
	Tavaline olukord	Aprilli-sündmused	Tavaline Olukord	Aprilli-sündmused
Eestikeelsed ajalehed	70	72	7	10
Eestimaal ilmuvad venekeelsed ajalehed	1	4	33	36
Venemaa ajalehed	0	2	8	15
Eesti Raadio	*	62	*	21
Eesti telekanalid	83	84	15	26
Kohalikud kaabeltelekanalid	6	5	15	15
PBK	4	4	74	70
Teised Venemaa teleprogrammid	5	5	65	57
Eestikeelsed internetiportaalid	41	41	7	12
Venemaa internetiportaalid	1	2	22	23
Eesti venekeelsed internetiportaalid	2	2	22	32

* puudub võrreldav andmestik

Tulemused näitavad, et eestlaste meediakäitumine muutus aprillisündmuste aegu väga vähe. Venekeelne elanikkond muutis oma meediatarbimist aga olulisel määral. Päris palju suurenes Eestimaal infoallikate osa nende menüüs, eelkõige telekanalite jälgitavus muutus palju suuremaks. Palju suurenes ka eestikeelsete ajalehtede osa, mõnevõrra kasvas ka Eestimaal ilmuvate ajalehtede roll ja päris oluliselt suurenes Eesti venekeelsete ja ka eestikeelsete internetiportaalide külastamine. Ehkki teistest rahvustest inimeste peamiseks infokanaliteks jäid ikkagi Venemaa telekanalid, kuid nende roll tavatarbimisega võrreldes hoopis vähenes. Seda tühimikku täitsid Eestimaal infokanalid. Küllalt huvitav on aga asjaolu, et paralleelselt sagedasema infoallikate pöördumisega suurenes ka nende arv, kes teatud kanaleid hakkasid vähem kasutama. See puudutab nii Venemaa telekanaleid kui Eestimaal venekeelseid väljaandeid. Ühe põhjusena võiks välja tuua soovi aprillisündmustest end distantseerida.

Aprillisündmused muutsid oluliselt teistest rahvustest inimeste meediatarbimise harjumusi. Nende infoallikate valik muutus rohkem Eesti kesksmaks. Eestlaste meediatarbimise harjumused praktiliselt ei muutunud. Seda kõike saab öelda uuringus kasutatavate mõõtmiskaalade põhjal.

Meedia käitumine aprillisündmuste ajal

Aprillisündmuste käigus ja selle järel toimus väike arutelu meediakanalite rollist nimetatud juhtumis. Kuidas hindavad meediakäsitlust Eestimaal elanikkond. Alljärgnevas koondtabelis on välja toodud kaks summeeritud näitajat. Objektivne, mitmekülgne võtab kokku kaks arvamust: püüdis anda objektiivset pilti sündmustest/nende põhjustest ja andis võimaluse erinevate vaadete väljendamiseks. Teine kategooria võtab kokku järgmised seisukohad: rõhutas liigselt vägivalda, õhutas konflikti, tegi ühesuunalist poliitilist propagandat.

Infokanalid	% küsitlenuist			
	Eestlased		Teised rahvused	
	Objektiivne, mitmekülgne	Konfliktile õhutatav, poliitiline propaganda	Objektiivne, mitmekülgne	Konfliktile õhutatav, poliitiline propaganda
Eestikeelsed ajalehed	84	8	15	27
Eestimaal ilmuvad venekeelsed ajalehed	8	18	55	20
Eesti Raadio	78	2	30	17
Eesti Televisioon	89	2	30	30
Kanal 2, TV 3	82	10	24	26
PBK	4	16	56	18
Teised Venemaa teleprogrammid	2	29	55	16
Eestikeelsed internetiportaalid	50	6	12	19
Venemaa internetiportaalid	1	20	24	20
Eesti venekeelsed internetiportaalid	4	14	34	15

Eestlased ja teisest rahvusest inimesed näevad traditsiooniliselt erinevalt infokanalite tegevust aprillisündmuste ajal. Eestlased peavad Eesti kanalite tegevust peaaegu ühegi erandita objektiivseteks. Nende inimeste hulk, kes seda ei arva, jääb väga väikseks. Venekeelsete infokanalite tegevuse hindamisel ollakse aga valdavalt seisukohal, et need tegutsesid konfliktidel õhutavalt, olid ühesuunalise propaganda teenistuses. Võiks öelda, et Eesti Televisioon oli nii eestlaste kui ka teisest rahvusest inimeste jaoks kõige objektiivsem infokanal aprillikuiste sündmuste kajastamisel.

Teisest rahvusest inimeste hinnangud on mõnevõrra tasakaalustatumad, see tähendab, et eestikeelsete infokanalite tegevuse hindamisel ei käsitleta nende tegevust üheselt negatiivsena, vaid leidub päris palju inimesi, kes peavad nende tegevust objektiivseks. Venekeelsete infokanalite tegevust hinnatakse kindlasti positiivselt, et nende infoedastus oli objektiivne, et püüti anda sõna konflikti erinevatele osapooltele. Peab aga ütleva seda, et teisest rahvusest inimeste hulgas oli samas päris palju neid, kes leidsid, et venekeelsed meediakanalid tegelesid vaenu õhutamisega ja ühepoolse propagandaga. Eestlaste arvamused kipuvad olema must-valged, teisest rahvusest inimeste omad aga rohkem kaalutletumad, hinnangud on mitmekülgsemad.

Uuring näitas väga selgelt, et Eesti meedia roll teisest rahvusest inimeste informeerimisel ei ole piisav. Seda rolli peaks kindlasti suurendama. Seetõttu püüti saada ka vastuseid samuti küsimustele võimalike muutuste kohta meediapoliitikas.

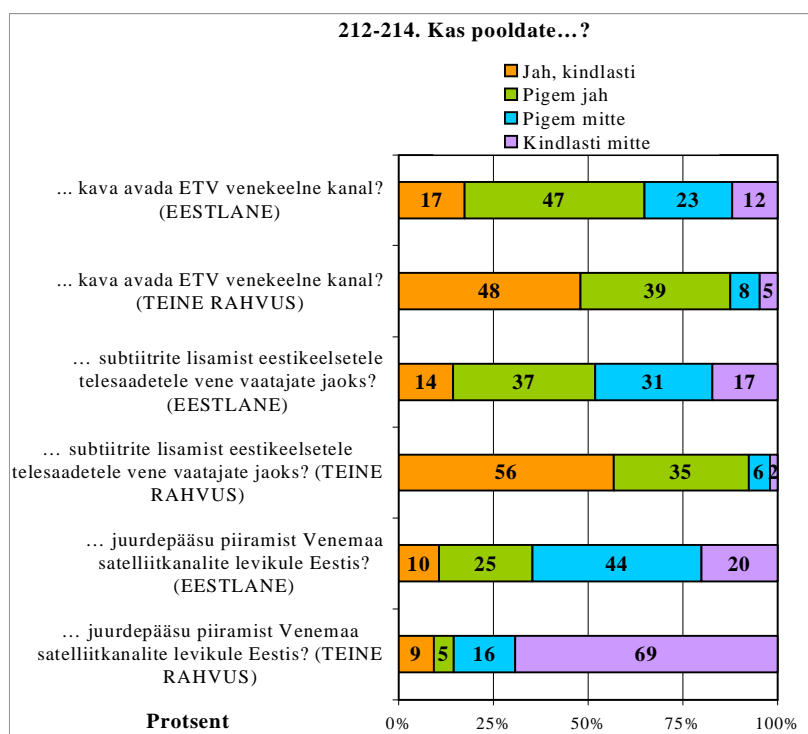
Mida meedia valdkonnas ette võtta?

Esimene küsimus, millest aprillisündmuste aegu kõneldi väga palju – kas on vaja avada ETV venekeelsest kanalit? (vt. ka Graafik 212-214.)

Eestlastest on selle idee poolt (vastusevariandid “kindlasti” ja “pigem jah”) 65%. Teiste rahvuste esindajatest aga 87%. Seega valdav osa elanikest on venekeelse telekanali avamise poolt. Telekanal peaks kindlasti suurendama venekeelse elanikkonna informeeritust. Käesolev uuring näitas, et teisest rahvusest inimesed usaldavad Eestimaa infokanalitest rohkem venekeelseid kui eestikeelseid. Televisioon on aga peamine infoallikas nii eestlastele kui ka teisest rahvusest inimestele.

Küsitlus näitas sedagi, et ka venekeelsete subtiitrite vastu ei ole Eestimaa elanikel pea mitte midagi. Seda ideed toetab 52% eestlastest ja 90% inimesi teistest rahvustest.

Graafik 212-214.

Keelamise poliitika

Aprillisündmuste aegu Eesti endine välisminister tegi ettepaneku kaaluda Venemaa satelliitkanalite leviku piiramist. (vt. veelkord Graafik 212-214.)

Seda ettepanekut toetab eestlastest 35% küsitletutest ja 14% muust rahvustest inimesi. Valdav osa inimesi on sellele ideele selgelt vastu.

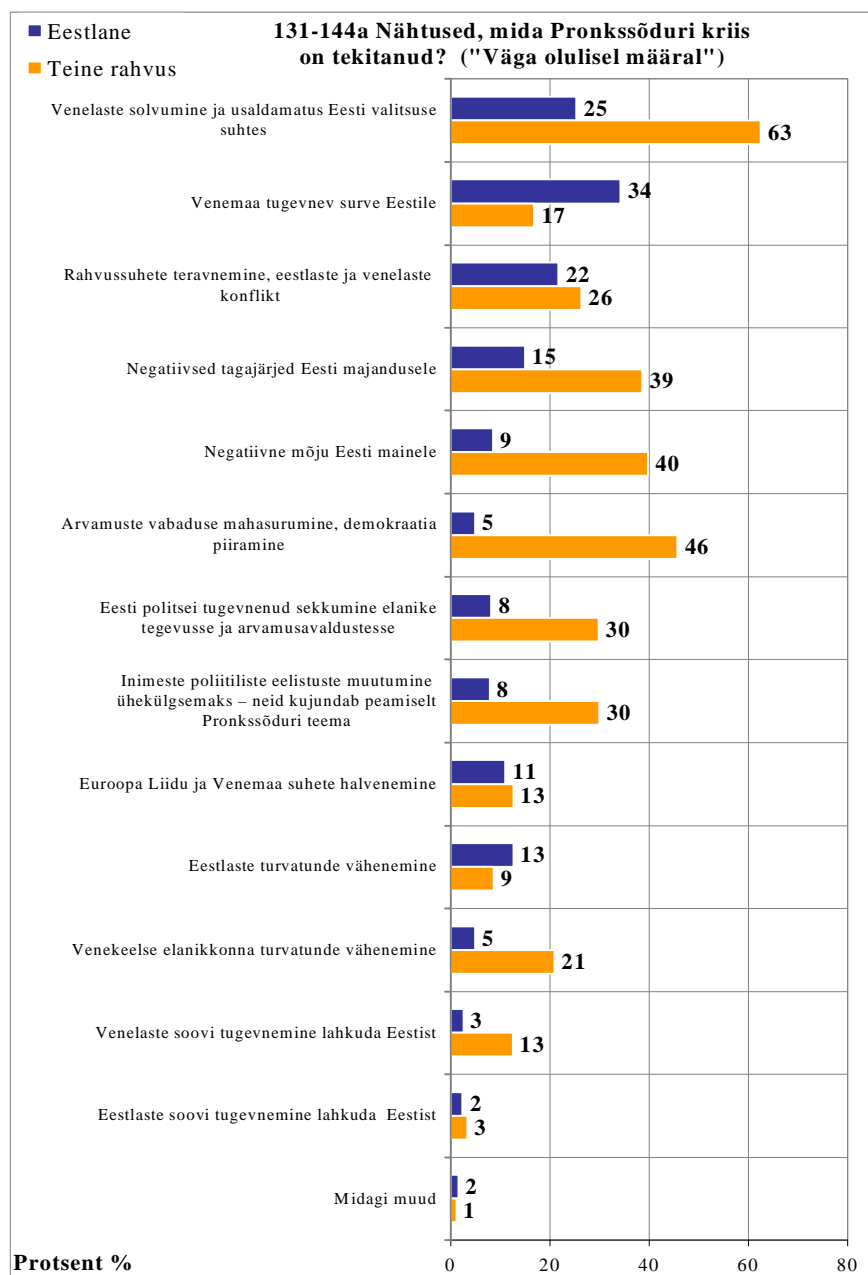
Maaailma infovabaduse kontekstis oleks see samm mõnevõrra mõistetamatu. Eesmärgiks peaks olema ikkagi oma infopoliitika selline korraldamine, et Eesti elanikkond jälgiks siseriiklikke infokanaleid ning neil tekiks suurem usaldus nende vastu.

13. Pronkssõduri kriisijärgsed mõjud

Iga kriis toob endaga kaasa mitmesuguseid järelemeid. Milliseid neist peab elanikkond olulisemaks, milliseid vähemolulisteks või olematuteks? Küsisime vastust antud probleemile järgmisel viisil: “Inimestel on erinevad arvamused selle kohta, kas pronkssõduri kriisil on Eesti ühiskonnas pikaajalisem mõju või mitte, samuti selle kohta, milline see mõju võiks olla. Järgnevalt esitame loetelu mõningate võimalike mõjude kohta. Palun öelge iga nähtuse puhul, kas ja mil määral pronkssõduri kriis seda Teie arvates on tekitanud?”.

(vt. ka Graafik 131-144a.)

Graafik 131-144a.

Esitatud tabelis võtame kokku kaks skaalapunkti: väga olulisel määral ja mõnel määral. Kahe skaalapunkti summeerimise põhjuseks on eeldus, et skaalapunkt "mõnel määral" viitab probleemi potentsiaalsele tekkele.

% küsitletuist, kes peavad teatud nähtusi võimalikuks		
Nähtused	Eestlased	Teised rahvused
Venelaste solvumine ja usaldamatus Eesti valitsuse suhtes	76	90
Arvamuste vabaduse mahasurumine, demokraatia piiramine	30	78
Negatiivsed tagajärjed Eesti majandusele	72	80
Negatiivne mõju Eesti mainele	38	80
Venemaa tugevnev surve Eestile	81	53
Euroopa Liidu ja Venemaa suhte halvenemine	63	44
Eesti politsei tugevnenud sekkumine elanike tegevusse ja arvamusalaldustesse	37	67
Venelaste soovi lahkuda Eestist	16	41
Eestlaste soovi tugevnenemine lahkuda Eestist	10	11

Eestlaste ja teisest rahvusest inimeste hinnangud mõjudele on suhteliselt sarnased järgmistes aspektides: venelaste solvumine ja Eesti valitsuse usaldamatus, negatiivsed tagajärjed Eesti majandusele, Venemaa tugevnev surve Eestile ja eestlaste soovi tugevnenemine lahkuda Eestist. Muudes aspektides on aga eestlased ja venekeelne elanikkond küllaltki erinevatel arvamustel teguritest, mis hakkavad Eestit mõjustama. Teisest rahvusest inimesed ei näe sedavõrd tugevatena selliste arengute nagu Euroopa Liidu ja Venemaa suhte halvenemist ja Venemaa tugevnevat survet Eestile. Nende prognoosid on Venemaa suhtes pehmemad kui eestlastel. Teisest rahvusest inimeste kartused, et Eestis hakatakse demokraatiat piirama ja arvamusalaldustesse sekkuma on märksa tugevam kui eestlastel. Eestlastest usub sellistesse arengutesse umbes 1/3 küsitletuist.

Eestlaste ja teisest rahvusest inimeste hinnangud viitavad mitmele vastandlikule hinnangule erinevate arengutsenaariumide suhtes. See erinevus baseerub ilmselt venekeelsete tundmusel, et nad on antud situatsioonis jäänud kaotajaks ning sellega seoses pressing nende tegevuse piiramisele võib olla vägagi tõenäoline. Seda kartust väljendatakse vormis, kus kardetakse võimalike demokraatlike õiguste süveneva piiramise pärast.

14. Pronkssõduri teisaldamise mõjud integratsiooni poliitikale

Nimetatud problemaatikat uuriti käesolevas küsitluses erinevate väidetepaaride kaudu, kus paluti vastajal öelda, millise arvamusega ta nõustub. (vt. ka Graafik 164-166.)

Esimene väidetepaar:

- A. Kriis muutis Eesti avalikkuse suhtumise integratsiooni täiesti negatiivseks
- B. Kriis tekitas Eesti avalikkuses senisest tõsisemat huvi integratsiooni vastu

45% eestlastest arvab, et kriis tekitas tõsisemat huvi integratsiooni vastu, samal seisukohal on 11% venekeelsest elanikkonnast.

Väitega A nõustus 26% eestlastest ja 62% teistest rahvustest inimesi.

Taas on tegu vastandlike seisukohtadega eestlaste ja teisest rahvusest inimeste vahel.

Positiivne on see, et väga suur osa eestlastest on seisukohal, et tekib huvi integratsioonipoliitika vastu. See annab päris häid lootusi, et uueks integratsioonipoliitikaks on olemas uus alus, baas, millelt saab edasi liikuda. Teisest rahvusest elanike hoiak aga teeb ettevaatlikuks, sest võib vähendada integratsiooniga edasiliikumise tempot. Tuleb loota, et tegu on suhteliselt lühiajalise hoiakuga, mis ei kesta aastakümneid.

Teine väidetepaar:

- A. Kriis näitas, et senine integratsioonipoliitika on täiesti ebaõnnestunud ja selle peale ei ole mõtet raha raisata
- B. Kriis näitas, et integratsioonipoliitikat on vaja, aga see tuleb muuta sisulisemaks

Eestlastest toetab seisukohta B 59% küsitletuist ja teisest rahvusest inimeste seas on selle arvamuse pooldajaid 40%. Integratsioonipoliitika kasutust nägi 18% eestlasi ja 39% teisest rahvusest inimest.

Kolmas väidetepaar:

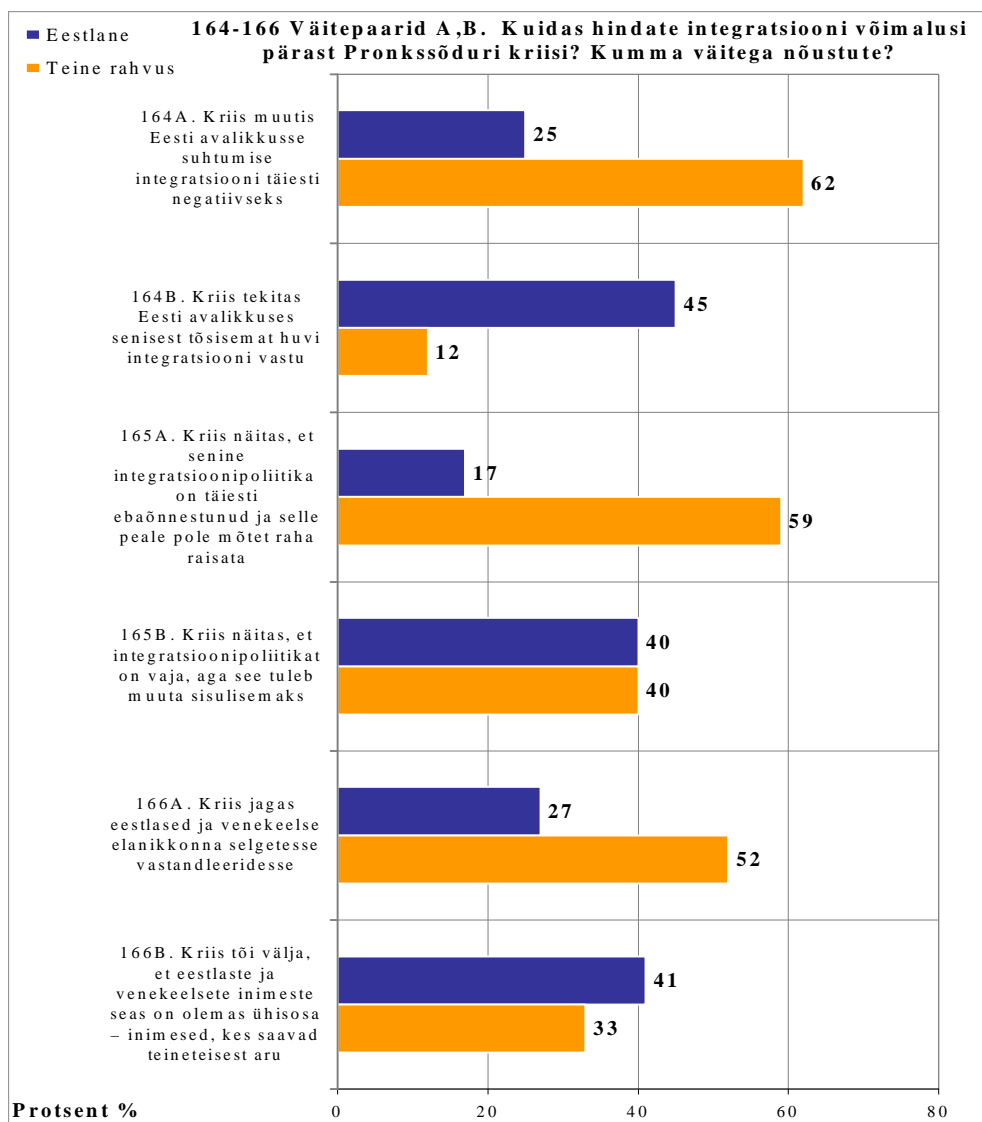
- A. Kriis jagas eestlased ja venekeelse elanikkonna selgetesse vastandleeridesse.
- B. Kriis tõi välja, et eestlaste ja venekeelsete inimeste seas on olemas ühisosa – inimesed saavad teineteisest aru

Väidet A toetab 27% eestlastest ja 41% teistest rahvustest inimesed.

Väidet B toetab 52% eestlastest ja 33% venekeelsetest vastajatest.

Viimane väidetepaar näitab meeldivat tendentsi, et eestlaste poole pealt on valmisolek tulevaseks koostööks olemas. Venekeelne elanikkond tunneb end solvatuna ning on seetõttu vähem valmis tunnistama võimalikku ühisosa eestlastega. Kui kapseldumine ei ole kogu venekeelset elanikkonda läbiv, mis annab lootuse tulevasteks positiivseteks arenguteks integratsiooni valdkonnas.

Graafik 164-166.

15. Integratsioon: saavutused, kaotused ja tulevikuvisionid

Senise integratsioonipoliitika tulemuslikkus

Seda küsimust mõõdeti läbi 13 valdkonna ning mõõdete seda järgmise skaalaga: hea, rahuldav, üsna kehv, puudulik/olematu, ei tea, raske hinnata. (vt. ka Graafik 167-179.) Vaatleme andmeid läbi kahe summeeritud skaalapunkti "hea" ja "rahuldav".

Valdkond	% neist, kes leiavad, et antud valdkonnas on tulemus kas hea või rahuldav	
	Eestlased	Teised rahvused
Mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus	64	23
Sallivuse, teiste kultuuride mõistmise suurendamine eestlaste seas	55	25
Vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine	49	29
Eestlaste ja mitte-eestlaste igapäevase suhtluse ja koostöö parandamine	46	27
Venekeelse elanikkonna sotsiaalse tõrjutuse vähendamine	42	22
Kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ja Eesti kodanike arvu kasv naturalisatsiooni kaudu	34	36
Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine	34	35
Venekeelse kogukonna suletuse vähendamine	32	21
Venekeelse gümnaasiumiõppe üleviimine eesti õppekeelele	31	24
Eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt	26	37
Eestlaste ja venekeelse elanikkonna ühtekuuluvus, ühise "Eesti rahva" kujunemine	19	19
Venekeelse ja eestikeelse ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse sisu lähendamine üksteisele	15	18

Eestlased näevad integratsiooni tulemuslikkust eelkõige järgmistes valdkondades:

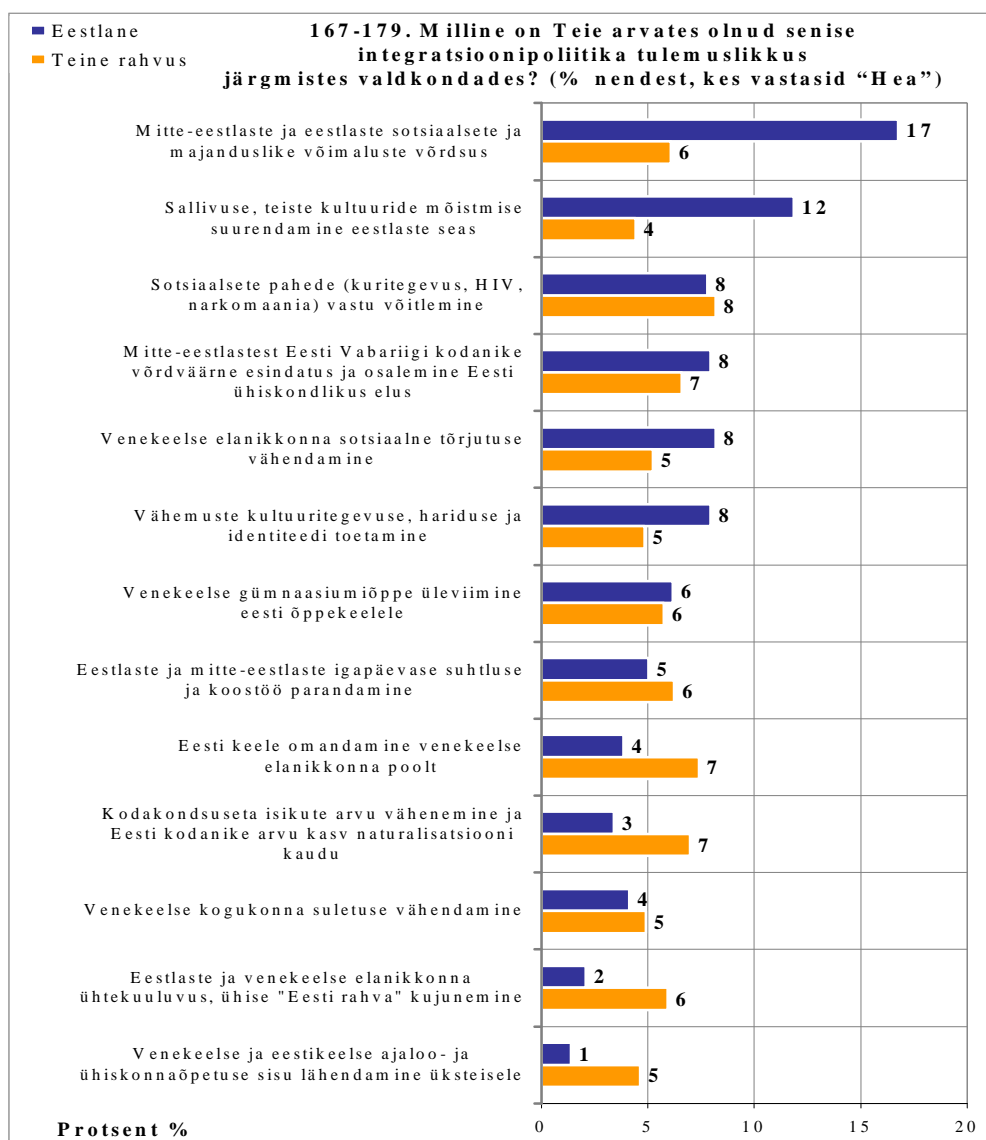
- mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus
- sallivuse, teiste kultuuride mõistmise suurendamine eestlaste seas
- vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine

Kuid need on valdkonnad, mida teistest rahvusest inimesed ei näe kõige tulemuslikena.

Teistest rahvustest inimeste jaoks on integratsioonipoliitika olnud tulemusrikas eelkõige järgmistes valdkondades:

- eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt
- kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ja Eesti kodanike arvu kasv naturalisatsiooni kaudu
- sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine
- vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine

Graafik 167-179

Kaks erinevat rahvusgruppi, kaks erinevat lähenemist. Teistest rahvustest inimesed näevad positiivsetena eeskätt neid aspekte, mis tagavad inimeste juriidilise staatuse parandamisele (eesti keele omandamine ja määratlemata kodakondsusega inimeste

vähene) ning võitlust sotsiaalsete pahedega. Päril olulisel kohal on ka vähemusrahvuste kultuurilise identiteedi toetamine.

Tuleb mainida, et venekeelne elanikkond on integratsioonipoliitika edukuse hindamisel eestlastega märksa enam pessimistlikum. Eestlased, kes on integratsioonipoliitika loojad, suhtuvad oma töö tulemuslikkusesse märksa positiivsemalt. Kas see tähendab seda, et eestlased ei ole saanud tagasisidet integratsioonipoliitikast või on see olnud pigem raporteeriv, kuid mitte analüüsiv. Eksisteerib ka kolmas variant. Eksisteeris korralik tagasiside, kuid integratsioonipoliitika kujundamisel seda ei arvestatud või siis sellest ei saanud avalikkus teada. Nüüd me näeme, et eestlaste ja teistest rahvustest inimeste hinnangud integratsioonipoliitikale on paljuski väga erinevad.

Venekeelsete inimeste vastustest kumab läbi paljuräägitud integratsioonipoliitika aspektid: eesti keele õpe ja EV kodakondsuse saamine. Neid aspekte peetakse ka kõige tulemuslikumateks, kuigi ka see hinnang on oma olemuselt pessimistlik.

Päril huvitav on see, et eestlased peavad integratsioonipoliitika neid aspekte, mis tegelikult väljuvad kitsalt mõistetud integratsioonipoliitika piiridest, sest ega vist ükski institutsioon ei tegele sihipäraselt erinevatest rahvustest inimeste majanduslike võimaluste võrdsuse tagamisega.

Hinnang senisele integratsioonipoliitikale oli vastuoluline. Kas aga tulevase integratsioonipoliitika prioriteetide seadmisel muutuvad erinevate rahvusgruppide eelistused? Vaatleme seda küsimust samuti valdkonniti ja kasutame ainult üht skaalapunkti - "väga oluline".

Valdkond	% neist, kes leiavad, et antud valdkond on väga oluline	
	Eestlased	Teised rahvused
Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine	68	60
Mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus	23	55
Mitte-eestlastest Eesti Vabariigi kodanike võrdväärne esindatus ja osalemine Eesti ühiskondlikus elus	12	54
Eestlaste ja venekeelse elanikkonna ühtekuuluvus, ühise "Eesti rahva" kujunemine	28	48
Venekeelse elanikkonna sotsiaalse tõrjutuse vähendamine	17	47
Sallivuse, teiste kultuuride mõistmise suurendamine eestlaste seas	27	46
Kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ja Eesti kodanike arvu kasv naturalisatsiooni kaudu	23	44
Vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine	21	40
Venekeelse kogukonna suletuse vähendamine	17	37
Eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt	64	36
Eestlaste ja mitte-eestlaste igapäevase suhtluse ja koostöö parandamine	33	33
Venekeelse ja eestikeelse ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse sisu lähendamine üksteisele	47	27
Venekeelse gümnaasiumiõppe üleviimine eesti õppekeelele	36	11

Eestlased peavad integratsioonipoliitika olulisimateks eesmärkideks järgmisi:

- Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine
- Eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt
- Venekeelse ja eestikeelse ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse sisu lähendamine üksteisele
- Venekeelse gümnaasiumiõppe üleviimine eesti õppekeelele

Neid poliitikaid peab väga oluliseks vähemalt 1/3 eestlastest.

Teistest rahvustest elanikud peavad integratsioonipoliitika olulisimateks eesmärkideks järgmisi:

- Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine
- Mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus
- Mitte-eestlastest Eesti Vabariigi kodanike võrdväärne esindatus ja osalemine Eesti ühiskondlikus elus
- Mitte-eestlastest Eesti Vabariigi kodanike võrdväärne esindatus ja osalemine Eesti ühiskondlikus elus
- Eestlaste ja venekeelse elanikkonna ühtekuuluvus, ühise "Eesti rahva" kujunemine
- Venekeelse elanikkonna sotsiaalse tõrjutuse vähendamine

Neid eesmarke peab väga oluliseks pea pool teistest rahvustest inimesi.

Kõige olulisimate integratsiooni eesmärkide osas on eestlastel ja teisest rahvusest inimestel kokkulangevus vaid võitluses sotsiaalsete pahedega. Eestlaste eesmärkideks on venekeelse elanikkonna kultuurilis-poliitiline lülitatus Eesti ajaloolistele ning riigikeelest tulenevatele nõudmistele.

Venekeelne elanikkond näeb integratsiooni eesmärkidenäga poliitilist ja majanduslikku lülitatust Eesti ühiskonda eestlastega võrdsel tingimustel. Eesti keele õpet ja eriti eestikeelse gümnaasiumi loomine osutuvad nende jaoks teisejärgulisteks eesmärkideks. Selles olukorras on küllaltki raske leida konsensuslikku lähenemist. See on võimalik aga avaliku diskussiooni kaudu. Vastasel korral integratsioonipoliitikat ei oota rõõmustav tulevik.

Vastused lahtisele küsimusele integratsioonipoliitika eesmärkidest ei anna aga kahjuks mingit uut domineerivat pidepunkti, kuid paneb mõtlema mitmetele momentidele, mis on ka varasemates uuringutes käsitlemist leidnud: kodakondsuseksami nõuete otstarbekus, kvaliteetne keeleõpe jms. (vt ka Graafik 167a-179a)

Graafik 167a-179a.

Mõistest integratsioon

Termin integratsioon on tekitanud mitmeid erinevaid tõlgendusi, mistõttu püüti selgitada suhet sellesse mõistesse. Küsimus, mida respondentidele esitati, oli järgmine: “On avaldatud arvamust, et mõiste integratsioon ei ole eriti õnnestunud, omab rahva hulgas koguni negatiivset tähendust. Kas Te olete selle arvamusega nõus?”

Kõige rohkem leidis inimesi, kes ei osanud sellele küsimusele midagi vastata, sest tegu on tõepoolest spetsiifilise mõistega (41% kõigist vastajatest ei omanud arvamust).

Teistest rahvustest inimesed on sellele terminile rohkem vastu (summeritud vastusevariandid täiesti ja osaliselt) kui eestlased (suhtearvud on vastavalt 48% ja 37%). 19% eestlastest ja 16% venekeelsest elanikkonnast ei leia terminil suuremat viga midagi.

Vastajatele anti võimalus ise välja pakkuda mingi muu mõiste, mis asendaks integratsiooni. Nagu arvata võis, ega midagi väga huvitavad sellise küsimuse kaudu teada ei saa. Praegu kasutatav asendusmõiste lõimumine sai toetuse 3% küsitletute poolt. 6% vastanutest leiab, et variandiks võiks olla ühinemine, ühendamine, liitumine ja liitmine. 4% leiab, et võiks mõelda mõistetele nagu sulandumine Eesti riiki, sisseelamine, eestistamine. Peaaegu sama palju inimesi pakub välja võimaluse kasutada mõisteid sulandumine, ühine pere, segunemine. Päris palju venekeelsetest inimestest pakub välja terminid lähenemine, lähendamine.

Üldiselt kumab neist ettepanekutest läbi assimileerimise varjund, mis aga ilmselt ei oleks tänapäevastes tingimustes korrektne.

16. Järeldusi

Sotsioloogilise materjali esmane käsitlus ainult läbi rahvuse tunnuse jääb väheütlevaks. Sellele vaatamata saab kogu materjali lühidalt kokku võtta järgmiselt:

1. See ühiskond, mis oli Eestis kujunenud enne aprillikuised sündmused ja praegune (juunikuine) on oma olemuselt dramaatiliselt muutunud. Aastast 2000 alates Eesti ühiskond tasapisi ühtlustus. Nii eestlased kui ka teisest rahvusest inimesed hindasid väga paljusid Eesti elu nähtusi üheselt. Mitte-eestlaste sotsiaal-poliitiline ja majanduslik foon oli valdavalt positiivne. Sotsiaal- ja turu-uuringute firma poole aasta tagune uuring näitas, et mitte-eestlased olid Eesti arengusuundadega isegi rohkem rahul kui eestlased. Trendiuuringud näitasid, et need muutused võtsid aega enam ku kümnekond aastat.
2. Hinnangud aprillisündmustele, seda tinginud põhjustele ning edasistele arengutele on kahel rahvusgrupil põhimõtteliselt erinevad. Seda erinevust vähendada on väga keerukas, sest usaldust praeguses olukorras napib vägagi palju. Lootus paranemisele võib välja lugeda sellest, et eestlased on praegu mõnevõrra rohkem koostööaltid kui mitte-eestlased. Valmisolek koostöök saab olla edukas juhul, kui püütakse teist poolt mõista. Selles osas on aga ehk kõige suuremad barjäärid, mis head ettevõtmised võivad nurjata.

17. Ankeet eesti keeles

										Arengud Eestis Juuni 2007
										1
	↑ ankeedi jrk nr	↑ intervjueerija kood								

Tere, mina olen sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll küsitleja. Minu nimi on _____. Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viib praegu läbi küsitlust, mis käsitleb Eestis aset leidvaid arenguid.

Nendele küsimustele vastamine ei ole raske. Ankeedis on iga küsimuse järel vastusevariandid. Lugege need tähelepanelikult läbi. Valige vastusevariant, mis on kõige lähem Teie seisukohale ning ringitage selle vastusevariandi number. Kui ükski pakutud vastusevariant Teile ei sobi või mõnes küsimuses vastusevarianti ette ei ole antud, siis kirjutage vastus selleks ettenähtud kohale.

Nagu iga küsitlus, on ka see anonüümne, Teie vastused jäävad konfidentsiaalseks. See tähendab seda, et teised inimesed ei saa Teie vastustest teada. Ankeedi vastuseid kasutatakse ainult üldanalüüsi tegemiseks.

Küsimuste tekkimisel ja lisainformatsiooni vajadusel helistage meile tel. 6311 302 või kirjutage e-maili aadressil infosaar@saarpoll.ee

Täname,

Saar Polli sotsioloogid

Teie suhtumine Eestis toimuvatesse muutustesse

Alustame sellest, kuidas Teie isiklikult hindaksite neid muutusi, mis on Eesti elus viimase aasta jooksul toimunud.

1. Muutused on olnud minu jaoks üldiselt... RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

- 1 Rõõmustavad
- 2 Pigem rõõmustavad kui kurvastavad
- 3 Raske öelda
- 4 Pigem kurvastavad kui rõõmustavad
- 5 Kurvastavad

Kui hinnata konkreetselt Eesti riigis viimase aasta jooksul toimunud muutusi, siis millise hinnangu annate Teie arengutele järgmistes valdkondades?
RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Muutused selles valdkonnas on olnud minu meelest ...				
	Väga positiivsed	üldiselt positiivse d	üldiselt negatiivse d	täiesti negatiivse ed	Ei tea, ei ole sellele mõelnud
2. Eesti rahvusvaheline positsioon	1	2	3	4	5
3. Eesti majanduse areng	1	2	3	4	5
4. Demokraatia areng	1	2	3	4	5
5. Eesti riigi julgeolek	1	2	3	4	5
6. Isikuvabadused ja inimõigused	1	2	3	4	5
7. Inimeste materiaalne heaolu ja tarbimisvõimalused	1	2	3	4	5
8. Valitsuse tegevus	1	2	3	4	5
9. Sotsiaalne õiglus	1	2	3	4	5
10. Õiguskord ja seadustest kinnipidamine	1	2	3	4	5
11. Kodanike aktiivsus	1	2	3	4	5
12. Rahvussuhted, mitte-eestlaste integratsioon	1	2	3	4	5
13. Hea hariduse saamise võimalused	1	2	3	4	5
14. Hea töökoha saamise võimalused	1	2	3	4	5

Identiteet ja suhted rahvuste vahel

15. Kui võõrad inimesed küsivad “Kes Te olete?”, siis vastatakse sageli, lähtudes oma rahvusest, elukutsest või piirkondlikust kuuluvusest. Alljärgnevalt on toodud mõned võimalikud enesemääratlused, mida inimesed Eestis enda kohta võiksid kasutada.

Kelle puhul järgnevas nimekirjas Te võite öelda, et tunnete nendega mingit ühtekuuluvust, nii et võiksite enda ja nende kohta kasutada sõna “meie”?
TÕMMAKE RING ÜMBER KÕIGI TEIE JAOKS SOBIVATE VARIANTIDE JÄREL OLEVATELE NUMBRITELE

Perekond	1,
Suguvõsa	2,
Sõbrad	3,
Klassi-, kooli-, kursusekaaslased	4,
Minu ea- ja põlvkonnakaaslased	5,
Töökaaslased,	6,
Naabrid, oma maja, tänava inimesed	7,
Oma linna, valla, maakoha elanikud	8,
Kõik inimesed, kes Eestis elavad	9,
Tavalised tööinimesed	10,
Eurooplased.....	11,
Põhjamaalased	12,
Kogu inimkond	13,
Eesti venelased.....	14,
Ukrainlased, lätlased ja teised Eestis elavad rahvused	15,
Euroopa Liidu kodanikud.....	16,
Eestlased	17,
Need, kellega on ühine kodakondsus, kaaskodanikud	18,
Vaased, majanduslikus kitsikuses olevad inimesed	19,
Majanduslikult kindlustatud inimesed	20,
Edukad inimesed	21,
Inimesed, kellel elus ei vea	22,
Inimesed, kellega jagan ühised elamusi, mälestusi	23,
Inimesed, kelle vaated elule on minu omadega sarnased	24,
Inimesed, kellel on minuga sarnane elustiil	25,
inimesed, kellega on ühised harrastused	26,
Inimesed, kellega mul on üks maitse, sarnased eelistused	27,

16. Kelle puhul allpool nimetatud rühmadest tunnetate, et võiksite nendega koos midagi teha ühiste eesmärkide saavutamiseks või ühiste huvide kaitseks? MÄRKIGE KÕIK SOBIVAD RÜHMAD.

Naabrid, oma maja, tänava inimesed	1,
Oma linna, valla, maakoha elanikud	2,
Kõik inimesed, kes Eestis elavad	3,
Töökaaslased, õpingukaaslased	4,
Eurooplased.....	5,
Põhjamaalased	6,
Eesti venelased.....	7,
Ukrainlased, lätlased ja teised Eestis elavad rahvused	8,
Euroopa Liidu kodanikud.....	9,
Eestlased	10,
Need, kellega on ühine kodakondsus, kaaskodanikud	11,

17. Kes on Teie arvates eestlane? Valige kõige sobivam variant. RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. See, kelle vanemad ja esivanemad on eestlased
2. See, kellel vähemalt üks vanematest on eestlane
3. See, kes räägib vabalt eesti keelt
4. See, kes on Eesti kodanik
4. See, kes on Eestis sündinud ja siin elanud ja kes räägib eesti keelt emakeelena
5. See, kes on Eestis sündinud ja siin elanud, sõltumata sellest, mis keelt ta räägib emakeelena
6. See, kes ise ennast eestlaseks peab
7. Midagi muud
8. Ei oska öelda

18. Põhiseaduses on kirjas, et Eesti riik „on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel” ning „peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade.” Kes on Teie arvates Eesti rahvas, kellele Põhiseadus viitab? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Kõik Eesti elanikud
2. Kõik Eesti elanikud, kellel on Eesti kodakondsus
3. Rahvuselt eestlased
4. Midagi muud
5. Ei oska öelda

19. Kas Teie peate ennast Eesti rahva hulka kuuluvaks? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah
2. Ei
3. Ei oska öelda

Inimestel on erinevad arvamused enda ja teiste inimeste ühiskonnas osaluse võimaluste ja otstarbekuse kohta. Kuivõrd nõustute allpool toodud väidetega Teie? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

A	Olen täiesti nõus A-ga	Olen pigem nõus A-ga	Raske öelda	Olen pigem nõus B-ga	Olen täiesti nõus B-ga	B
20. Rahva arvamus ei loe Eesti riigis midagi, mina ja teised minusugused ei saa kuidagi mõjutada asjade käiku riigis	1	2	3	4	5	Lõppkokkuvõttes sõltub asjade käik riigis rahva valikutest, st. ka minust ja minusugustest
21. Mitte-eestlaste suurem osalus Eesti poliitikas ja majanduses on Eestile kasulik	1	2	3	4	5	Mitte-eestlaste suurem osalus Eesti poliitikas ja majanduses on Eestile kahjulik
22. Eesti poliitikud peaksid oma otsustustes rohkem arvestama ka venekeelse elanikkonna arvamustega	1	2	3	4	5	Venekeelse elanikkonna arvamuse arvestamine oleks järeleandmine Venemaa survele
23. Parem on lasta vähemustel elada oma väärtuste ja normide järgi, ühtsete normide kehtestamine suruks alla üksikindiviidi õigusi.	1	2	3	4	5	Vähemused peaksid arvestama enamuse tahet ning järgima ühiskonnas üldkehtivaid väärtusi ja käitumisnorme

Allpool on loetletud erinevaid mõjukaid institutsioone ja rühmi. Valige, palun, igal real üks vastusevariant ühest kuni viieni, mis kõige paremini iseloomustab nende usaldusväärsust Teie jaoks. RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Ei usalda üldse				Usaldan täiesti
24. Eesti riik	1	2	3	4	5
25. Kirik	1	2	3	4	5
26. Valitsus	1	2	3	4	5
27. Riigikogu	1	2	3	4	5
28. President	1	2	3	4	5
29. Politsei	1	2	3	4	5
30. Pangad	1	2	3	4	5
31. Kohtusüsteem	1	2	3	4	5
32. Eesti Televisioon	1	2	3	4	5
33. TV erakanalid (Kanal 2, TV3)	1	2	3	4	5
34. Venemaa telekanalid	1	2	3	4	5
35. Eesti Raadio	1	2	3	4	5
36. Välisraadio	1	2	3	4	5
37. Eestis ilmuvad eestikeelsed/ venekeelsed ajalehed	1	2	3	4	5
38. Internetiportaalid	1	2	3	4	5
39. Ettevõtjad	1	2	3	4	5
40. Teadlased	1	2	3	4	5
41. Kultuuritegelased	1	2	3	4	5
42. Eesti poliitikud	1	2	3	4	5
43. Euroopa Liidu poliitikud	1	2	3	4	5
44. USA poliitikud	1	2	3	4	5
45. Venemaa poliitikud	1	2	3	4	5

Räägime nüüd suhtlemisest ja rahvuste vahelistest kontaktidest
46. Mis keel on Teie emakeel?

- 1 eesti
 2 vene
 3 muu Kirjutage, milline _____

Milliseid muid keeli Te oskate veel peale emakeele ja millisel tasemel?
 MÄRKIGE, PALUN, IGA KEELE KOHTA SOBIVAIM VARIANT.

	Üldse ei oska	Saan veidi aru, aga ei räägi	Saan aru ja veidi räägin	Saan aru, räägin ja kirjutan	Valdan vabalt
47. inglise keel	1	2	3	4	5
48. soome keel	1	2	3	4	5
49. vene keel	1	2	3	4	5
Muu keel. Kirjutage, milline	1	2	3	4	5

51. Palun meenutage, kas Te olete viimase nädala jooksul suhelnud venelastega jt vene keelt kõnelevate inimestega? Meenutage kõiki kontakte, ka väga põgusaid ja teile isiklikult mitte tuttavate inimestega. RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

- Pole olnud suhtlemist, ei meenu ühtegi kontakti..... 1,
 On olnud vähesel määral kontakte (1-2 korda) 2,
 On olnud mitmeid kontakte (3-5 korda) 3,
 On olnud palju kontakte (6 või enam korda) 4,
 Ei mäleta.....5

Kus need kokkupuuted on olnud? Meenutage palun täpsemalt kõiki viimasel nädala kokkupuuteid, kontakte venelastega jt vene keelt kõnelevate inimestega? Märkige alljärgnevas loetelus ära kõik olukorrad, kus Teil on viimase nädala jooksul kokkupuuteid, kontakte olnud.

TÕMMAKE RING ÜMBER KÕIGI TEIE JAOKS SOBIVATE VARIANTIDE JÄREL OLEVATELE NUMBRITELE

Viimase nädala jooksul suhtlesin venelastega jt vene keelt kõnelevate inimestega...

52. ... bussis, rongis jm ühistranspordis..... 1,
 53. ... tänaval, pargis 2,
 54. ... pangas, postkontoris vm teenindusasutuses 3,
 55. ... koolis..... 4,
 56. ... tööl 5,
 57. ... elukohas – oma majas, hoovis 6,
 58. ... linna, valla ametiasutuses..... 7,
 59. ... riigiasutuses 8,
 60. ... meditsiinasutuses 9,
 61. ... poes, kaubanduskeskuses 10,
 62. ... ööklubis, diskol jms..... 11,
 63. ... baaris, kohvikus, pubis 12,
 64. ... trennis. 13,
 65. ... huviringis..... 14,
 66. ... ühingus, seltsis, erakonnas, vabatahtlikus organisatsioonis või liikumises..... 15,
 67. ... kursustel, koolitusel 16,
 68. ... Internetis: foorumidel, jututubades, kommentaariruumides 17,
 69. ... kinos..... 18,
 70. ... teatris, kontserdil 19,
 71. ... oma perekonnas, suguvõsas..... 18,
 72. ... oma sõpruskonnas 19,
 73. ... oma tutvuskonnas 20,
 74. *Kusagil mujal - kirjutage*21

**75. Kui teil on viimasel nädalal olnud mingeid kontakte, siis millist keelt rääkisite?
RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.**

1. Ainult eesti keelt
2. Ainult vene keelt
3. Ainult inglise vm keelt
4. Segamini, vaheldumisi nii eesti kui vene keelt
5. Segamini eesti, vene ja inglise vm keeles

Kas olete viimasel ajal eestlaste ja venekeelsete inimeste vastastikustes suhetes tundnud...? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Põhiliselt, enamasti	Mõnikord, mõningal määral	Raske öelda, ei tea	Vähesel määral, harva	Üldse mitte
76. ...Sõbralikkust, südamlikkust	1	2	3	4	5
77. ...Heatahtlikkust, mõistmist	1	2	3	4	5
78. ...Süütunnet, vabandamist	1	2	3	4	5
79. ...Pinget, ettevaatlikkust	1	2	3	4	5
80. ...Umbusku, ebasõbralikkust	1	2	3	4	5
81. ...Üleolekut, ülbust	1	2	3	4	5
82. ...Süüdistamist	1	2	3	4	5
83. ...Vaenulikkust, viha	1	2	3	4	5
84. ...Mingit muud tunnet (millist) -----	1	2	3	4	5

Kuidas hindate eestlaste ja mitte-eestlaste võimalusi ja olukorda järgnevates valdkondades? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

	Võrdne	Eestlastel palju parem	Eestlastel veidi parem	Venekeelsetel veidi parem	Venekeelsetel palju parem
86. Sissetulekud, materiaalne heaolu	1	2	3	4	5
87. Keelteoskus	1	2	3	4	5
88. Reisimisvõimalused	1	2	3	4	5
89. Tarbimisvõimalused	1	2	3	4	5
90. Võimalused osta maja, korter, auto	1	2	3	4	5
91. Kultuurilised võimalused	1	2	3	4	5
92. Haridusvõimalused lastele	1	2	3	4	5
93. Ettevõtluses osalemine, äritegevuse võimalused	1	2	3	4	5
94. Osalusvõimalused kodanikeühendustes	1	2	3	4	5
95. Täiendkoolituse võimalused	1	2	3	4	5
96. Poliitilise tegevuse võimalused	1	2	3	4	5
97. Osalemine oma linna, valla elus, näiteks üritustel, projektides jm	1	2	3	4	5
98. Kaasatus oma linna, valla elu mõjutavate otsuste tegemisse	1	2	3	4	5
99. Hea töö saamise võimalused eraettevõtluses	1	2	3	4	5
100. Hea töö saamise võimalused riigi- ja omavalitsusasutustes	1	2	3	4	5
101. Töövõimalused välismaal	1	2	3	4	5
102. Eneseväljenduse ja loomingulise tegevuse võimalused	1	2	3	4	5
103. Spordivõimalused	1	2	3	4	5
104. Arvuti, Interneti kasutamise võimalused	1	2	3	4	5

105. Kas olete ise kokku puutunud olukorraga, kus mõnda isikut on rahvuse või keele tõttu eelistatud teisele tööle võtmisel, teatud ametikohtade või hüvede jagamisel?

RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, korduvalt, see on üsna tavaline
2. Üksikjuhtudel
3. Ei ole ise kokku puutunud, kuid olen kuulnud sellistest konkreetsetest juhtumitest
4. Mul ei ole olnud ühtki kokkupuudet sellise olukorraga

Pronkssõduriga seotud sündmused tekitasid Eesti ühiskonnas vastuolusid ja eriarvamusi. Selleks, et ühiskonnas taas tekiks stabiilsus, on vaja täpselt tundma õppida, mida inimesed Pronkssõduriga seonduvatest sündmustest arvavad. Seetõttu palume Teil vastata allolevatele küsimustele.

106. Kas peate pronkssõduri teisaldamist põhimõtteliselt õigeks?

RINGITAGE ÜKS VASTUSE KOOD.

1. Jah, täiesti õigeks
2. Pigem õigeks
3. Raske öelda
4. Pigem mitte, oleks võinud otsida sellele probleemile teist lahendust
5. Üldse mitte, olen sellele täiesti vastu

107. Kuidas hindate valitsuse tegevust pronkssõduri kriisi lahendamisel?

RINGITAGE ÜKS VASTUSE KOOD.

1. Väga õnnestunuks
2. Pigem õnnestunuks
3. Raske öelda
4. Pigem vähe ebaõnnestunuks
5. Täiesti ebaõnnestunuks

Ajakirjanduses on esitatud mitmesuguseid arvamusi Tallinnas ja mujal toimunud, Pronkssöduriga seotud tänavarahutuste põhjuste kohta. Milline on Teie arvamus? Märkige igale tabeli reale, kas nõustute või ei nõustu toodud põhjustega.
RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

Rahutusi põhjustas...	Jah, nõustun	Võib-olla ka	Ei nõustu
108. valitsuse otsus kaju teiselada ja sõdurite säilmed ümber matta	1	2	3
109. protest Eesti riigi muulaspoliitika vastu	1	2	3
110. eestlaste ja venelaste vastastikune mõistatus ja solvangud	1	2	3
111. venelaste ja eestlaste erinev kultuur ja kombes	1	2	3
112. ebapiisav suhtlemine valitsuse ja vene kogukonna vahel	1	2	3
113. see et eestlased ja venelased saavad infot erinevatest massimeedia allikatest	1	2	3
114. Venemaa soov pronkssöduri teema kaudu olukorda Eestis destabiliseerida ja oma mõjuvõimu näidata	1	2	3
115. üleskihutajate ja provokaatorite tegevus	1	2	3
116. venekeelse elanikkonna seas levinud kibestumine ja tõrjutus	1	2	3
117. erinev ajaloo- ja kodanikuõpetus eesti- ja venekeelsetes koolides	1	2	3
118. eestlaste ja venelaste erinevad sõjakogemused ja –mälestused	1	2	3
119. vastuoluline ja ebapiisav informatsioon kaju teisaldamisega seotud kavades ja sammudes	1	2	3
120. eestlaste ja venelaste erinev ettekujutus fashismist	1	2	3
121. televisiooni kaudu tuntud noorte tänavarahutuste jäljendamine (Pariis, Kopenhaagen jm)	1	2	3
122. eestlaste ja venelaste erinev arusaam Eesti liitumisest Nõukogude Liiduga	1	2	3
123. Venemaa eriteenistuste tegevus	1	2	3
124. eestlaste ja venelaste erinev arvamus Eesti käekäigust NSV Liidu koosseisus	1	2	3
125. poliitikute soov pronkssöduri teisaldamise arvel valijate häält püüda	1	2	3
126. eestlaste ja venelaste erinev tõlgendus inimeste kogunemise kohta Pronkssöduri ümber	1	2	3
127. Rahvusvaheliste geopoliitiliste huvide konflikt	1	2	3
128. eestlaste ja venelaste erinev suhtumine nõukogude süsteemi	1	2	3
129. see, kuidas ja millal väljakaevamisi ja kaju teisaldamist korraldati	1	2	3
130. politsei tegevus rahutuste ajal	1	2	3

129.1. Kuidas on Pronkssõduriga seotud sündmused teie arvates muutnud suhteid eestlaste ja venelaste vahel Teie tutvusringkonnas, töö- või õpingkaaslaste seas?

RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Suhted teisest rahvusest inimestega praktiliselt puuduvad
2. Suhted on muutunud palju halvemaks
3. Suhted on muutunud osaliselt halvemaks
4. Suhted on osaliselt paranenud
5. Suhted on tunduvalt paranenud
6. Midagi pole muutunud, suhted on sama head kui enne
7. Midagi pole muutunud, suhted on sama halvad kui enne
8. Ei tea, raske öelda

129A. Kuidas on Pronkssõduriga seotud sündmused teie arvates muutnud suhteid eestlaste ja venelaste vahel Teie kodukohas (tänaval, avalikes kohtades, kauplustes, asutustes)? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Suhted teisest rahvusest inimestega praktiliselt puuduvad
2. Suhted on muutunud palju halvemaks
3. Suhted on muutunud osaliselt halvemaks
4. Suhted on osaliselt paranenud
5. Suhted on tunduvalt paranenud
6. Midagi pole muutunud, suhted on sama head kui enne
7. Midagi pole muutunud, suhted on sama halvad kui enne
8. Ei tea, raske öelda

129B. Kuidas on Pronkssõduriga seotud sündmused teie arvates muutnud suhteid eestlaste ja venelaste vahel Eestis tervikuna (avalikus arvamuses, massimeedias, poliitikas)? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Suhted teisest rahvusest inimestega praktiliselt puuduvad
2. Suhted on muutunud palju halvemaks
3. Suhted on muutunud osaliselt halvemaks
4. Suhted on osaliselt paranenud
5. Suhted on tunduvalt paranenud
6. Midagi pole muutunud, suhted on sama head kui enne
7. Midagi pole muutunud, suhted on sama halvad kui enne
8. Ei tea, raske öelda

130. Kas Teie arvates nüüd, kus kuju on uues kohas, on kriis ennast ammendanud?

RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, täiesti
2. Peaaegu, tahaks loota
3. Raske öelda
4. Kardan, et veel mitte
5. Kindlasti mitte

Inimestel on erinevad arvamused selle kohta, kas Pronkssõduri kriisil on Eesti ühiskonnas pikaajalisem mõju või mitte, samuti selle kohta, milline see mõju võiks olla. Järgnevalt esitame loetelu mõningate võimalike mõjude kohta. Palun öelge iga nähtuse puhul, kas ja mil määral Pronkssõduri kriis seda Teie arvates on tekitanud. RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Väga olulisel määral	Mõnel määral	Seda mitte	Ei tea, ei oska öelda
131. eestlaste turvatunde vähenemine	1	2	3	4
132. venekeelse elanikkonna turvatunde vähenemine	1	2	3	4
133. Rahvussuhete teravnemine, eestlaste ja venelaste konflikt	1	2	3	4
134. Inimeste poliitiliste eelistuste muutumine ühekülgsemaks – neid kujundab peamiselt Pronkssõduri teema	1	2	3	4
135. Venelaste solvumine ja usaldamatus Eesti valitsuse suhtes	1	2	3	4
136. Arvamuste vabaduse mahasurumine, demokraatia piiramine	1	2	3	4
137. Negatiivsed tagajärjed Eesti majandusele	1	2	3	4
138. Negatiivne mõju Eesti mainele	1	2	3	4
139. Venemaa tugevnev surve Eestile	1	2	3	4
140. Euroopa Liidu ja Venemaa suhete halvenemine	1	2	3	4
141. Eesti politsei tugevnenud sekkumine elanike tegevusse ja arvamusalaldustesse	1	2	3	4
142A Venelaste soovi tugevnemine lahkuda Eestist	1	2	3	4
143A Eestlaste soovi tugevnemine lahkuda Eestist	1	2	3	4
144A Midagi muud.....	1	2	3	4

141A. Kuivõrd mõjutab teie enda majanduslikku heaolu, töö ja äri võimalusi Venemaa majandussanktsioonide kehtestamine või muud Eesti-Venemaa kontakte takistavad meetmed? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Ei mõjuta
2. Mõjutab õige vähe
3. Mõnevõrra mõjutab
4. Mõjutab üsna suurel määral
5. Mõjutab väga tugevasti

Milline on Teie arvates Eesti Vabariigi poliitika mõju Eesti venekeelse elanikkonna olukorrale? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

Eesti Vabariigi poliitika soodustab Eesti venekeelse elanikkonna	Nõustun sellega	Ei tea	Ei nõustu
142. ... majanduslikku heaolu	1	2	3
143. ...sotsiaalset turvalisust	1	2	3
144. ...inimõiguste järgimist	1	2	3
145. ...võimalust arendada oma kultuuri	1	2	3
146. ...informeeritust Eestis toimuvast	1	2	3
147. ...hariduse saamise võimalusi	1	2	3
148. ...usaldust Eesti riigi vastu	1	2	3
149. ...osalemist poliitikas	1	2	3
150. ...soovi elada ja töötada Eestis	1	2	3
151. ...soovi asuda elama Venemaale	1	2	3
152. ...soovi asuda elama Läände	1	2	3

Milline on Teie arvates Venemaa ametliku 'rahvuskaaslaste' poliitika mõju Eesti venekeelse elanikkonna olukorrale? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

Venemaa poliitika soodustab Eesti venekeelse elanikkonna ...	Nõustun	Ei tea	Ei nõustu
153. ... majanduslikku heaolu	1	2	3
154. ...sotsiaalset turvalisust	1	2	3
155. ...inimõiguste järgimist	1	2	3
156. ...võimalust arendada oma kultuuri	1	2	3
157. ...informeeritust Eestis toimuvast	1	2	3
158. ...hariduse saamise võimalusi	1	2	3
159. ...usaldust Eesti riigi vastu	1	2	3
160. ...osalemist poliitikas	1	2	3
161. ...soovi elada ja töötada Eestis	1	2	3
162. ...soovi asuda elama Venemaale	1	2	3
163. ...soovi asuda elama Läände	1	2	3

Teie arvamus integratsioonist

Kuidas hindate integratsiooni võimalusi pärast Pronkssõduri kriisi? Kumba väitega nõustute? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGA VÄITEPAARI 164-166 KOHTA.

164. A. Kriis muutis Eesti avalikkusse suhtumise integratsiooni täiesti negatiivseks
B. Kriis tekitas Eesti avalikkuses senisest tõsisemat huvi integratsiooni vastu

1. Nõustun A-ga
2. Pigem nõustun A-ga
3. Raske öelda
4. Pigem nõustun B-ga
5. Nõustun B-ga

165. A. Kriis näitas, et senine integratsioonipoliitika on täiesti ebaõnnestunud ja selle peale pole mõtet raha raisata.
B. Kriis näitas, et integratsioonipoliitikat on vaja, aga see tuleb muuta sisulisemaks.

1. Nõustun A-ga
2. Pigem nõustun A-ga
3. Raske öelda
4. Pigem nõustun B-ga
5. Nõustun B-ga

166. A. Kriis jagas eestlased ja venekeelse elanikkonna selgetesse vastandleeridesse
B. Kriis tõi välja, et eestlaste ja venekeelsete inimeste seas on olemas ühisosa – inimesed, kes saavad teineteisest aru.

1. Nõustun A-ga
2. Pigem nõustun A-ga
3. Raske öelda
4. Pigem nõustun B-ga
5. Nõustun B-ga

Milline on Teie arvates olnud senise integratsioonipoliitika tulemuslikkus järgmistes valdkondades? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Hea	Rahuldav	Üsna kehv	Puudulik, olematu	Ei tea, ei oska hinnata
167. Eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt	1	2	3	4	5
168. Kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ja Eesti kodanike arvu kasv naturalisatsiooni kaudu	1	2	3	4	5
169. Vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine	1	2	3	4	5
170. Mitte-eestlastest Eesti Vabariigi kodanike võrdväärne esindatus ja osalemine Eesti ühiskondlikus elus	1	2	3	4	5
171. Venekeelse ja eestikeelse ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse sisu lähendamine üksteisele	1	2	3	4	5
172. Venekeelse gümnaasiumiõppe üleviimine eesti õppekeelele	1	2	3	4	5
173. Eestlaste ja mitte-eestlaste igapäevase suhtluse ja koostöö parandamine	1	2	3	4	5
174. Mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus	1	2	3	4	5
175. Sallivuse, teiste kultuuride mõistmise suurendamine eestlaste seas	1	2	3	4	5
176. Venekeelse elanikkonna sotsiaalne tõrjutuse vähendamine	1	2	3	4	5
177. Venekeelse kogukonna suletuse vähendamine	1	2	3	4	5
178. Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine	1	2	3	4	5
179. Eestlaste ja venekeelse elanikkonna ühtekuuluvus, ühise 'Eesti rahva' kujunemine	1	2	3	4	5

Märkige kuivõrd oluline on edaspidises integratsioonipoliitikas saavutada neid eesmärgid? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Väga oluline	Oluline	Mitte eriti oluline	Ebaoluline	Ei tea, ei oska hinnata
167a. Eesti keele omandamine venekeelse elanikkonna poolt	1	2	3	4	5
168a. Kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ja Eesti kodanike arvu kasv naturalisatsiooni kaudu	1	2	3	4	5
169a. Vähemuste kultuuritegevuse, hariduse ja identiteedi toetamine	1	2	3	4	5
170a. Mitte-eestlastest Eesti Vabariigi kodanike võrdväärne esindatus ja osalemine Eesti ühiskondlikus elus	1	2	3	4	5
171a. Venekeelse ja eestikeelse ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse sisu lähendamine üksteisele	1	2	3	4	5
172a. Venekeelse gümnaasiumiõppe üleviimine eesti õppekeelele	1	2	3	4	5
173a. Eestlaste ja mitte-eestlaste igapäevase suhtluse ja koostöö parandamine	1	2	3	4	5
174a. Mitte-eestlaste ja eestlaste sotsiaalsete ja majanduslike võimaluste võrdsus	1	2	3	4	5
175a. Sallivuse, teiste kultuuride mõistmise suurendamine eestlaste seas	1	2	3	4	5
176a. Venekeelse elanikkonna sotsiaalne tõrjutuse vähendamine	1	2	3	4	5
177a. Venekeelse kogukonna suletuse vähendamine	1	2	3	4	5
178a. Sotsiaalsete pahede (kuritegevus, HIV, narkomaania) vastu võitlemine	1	2	3	4	5
179a. Eestlaste ja venekeelse elanikkonna ühtekuuluvus, ühise 'Eesti rahva' kujunemine	1	2	3	4	5

179b. Kas on veel midagi, mida tuleks edaspidi integratsioonipoliitikas eesmärgiks seada? Palun kirjutage.....

180. On avaldatud arvamust, et mõiste integratsioon ei ole eriti õnnestunud, omab rahva seas koguni negatiivset tähendust. Kas olete selle arvamusega nõus? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, täiesti
2. Osaliselt nõus
3. Raske öelda
4. Pigem pole nõus
5. Üldse pole nõus

181. Millised sõnad sobiksid Teie arvates asendama sõna 'integratsioon', et vältida sellega kaasnevat võimalikku negatiivset tähendust? KIRJUTAGE KÕIK TEIE ARVATES SOBIVAD SÕNAD.

.....

Kuidas teie suhtuksite sellesse, kui Teil tuleks ... RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Täiesti positiivselt, see ei häiriks mind sugugi	Pigem positiivselt	Ei tea, raske öelda	Pigem negatiivselt	Täiesti negatiivselt, see häiriks mind väga
182. elada venelastega ühes majas	1	2	3	4	5
183. olla koos venelastega mõne huviklubi või seltsi liige	1	2	3	4	5
184. töötada kollektiivis, kus ülemus on venelane	1	2	3	4	5
185. olla venekeelse arsti patsient	1	2	3	4	5
186. saada lähedase sugulase abielu kaudu hõimlaseks venelasega	1	2	3	4	5

Massimeediast

Kui sageli jälgite järgmisi massimeediakanaleid? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Sageli, järjekindlat	Mõnikord	Väga harva	Üldse mitte
187. Eestikeelsed ajalehed	1	2	3	4
188. Eestis ilmuvad venekeelsed ajalehed	1	2	3	4
189. Venemaa ajalehed	1	2	3	4
190. Eesti telekanalid (ETV, Kanal 2, TV 3)	1	2	3	4
191. kohalikud kaabeltelekanalid (Orsent, TVN, STV)	1	2	3	4
192. PBK	1	2	3	4
193. teised Venemaa teleprogrammid (RenTV, RTR jt)	1	2	3	4
194. Eestikeelsed raadiosaated	1	2	3	4
195. Eesti Raadio venekeelsed saated	1	2	3	4
196. Inglise, saksa, soomekeelsed teleprogrammid	1	2	3	4
197. Eestikeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4
198. Venemaa Internetiportaalid	1	2	3	4
199. Eesti venekeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4

Kriiside ajal tarbivad inimesed üldiselt tavalisest rohkem informatsiooni. Millistest meediakanalistest püüdsite aprillisündmuste ajal infot juurde saada, kommentaare jälgida? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Sageli	Mõnikord	Väga harva	Üldse mitte
197A. Eestikeelsed ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4
198A. Eestis ilmuvad venekeelsed ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4
199A. Venemaa ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4
200. Eesti Raadio	1	2	3	4
201. Eesti telekanalid	1	2	3	4
202. kohalikud kaabeltelekanalid (Orsent, TVN, STV)	1	2	3	4
203. PBK	1	2	3	4
204. teised Venemaa teleprogrammid (RenTV, RTR jt)	1	2	3	4
202A. Eestikeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4
203A. Venemaa Internetiportaalid	1	2	3	4
200A. Eesti venekeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4

Milliseks hindate erinevate meediakanalite üldist usaldusväärust? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Igati usaldusväärne ja objektiivne	Pigem usaldusväärne ja objektiivne	Pigem mitte usaldusväärne, kallutatud	Täiesti ebausaldusväärne, väärinfot levitav	Ei tea, ei oska hinnata
205A. Eestikeelsed ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4	5
206. Eestis ilmuvad venekeelsed ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4	5
207. Venemaa ajalehed, ka online-väljaanded	1	2	3	4	5
208. Eesti TV,	1	2	3	4	5
209. Kanal 2, TV 3	1	2	3	4	5
210. Eesti Raadio venekeelsed saated	1	2	3	4	5
201A. kohalikud kaabeltelekanalid (Orsent, TVN, STV)	1	2	3	4	5
202B. PBK	1	2	3	4	5
203B. teised Venemaa teleprogrammid (RenTV, RTR jt)	1	2	3	4	5
203C. Eestikeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4	5
203D. Venemaa Internetiportaalid	1	2	3	4	5
204. Eesti venekeelsed Internetiportaalid	1	2	3	4	5

212. Kas pooldate kava avada ETV venekeelne kanal? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, kindlasti
2. Pigem jah
3. Pigem mitte
4. Kindlasti mitte

213. Kas pooldate subtiitrite lisamist eestikeelsetele telesaadetele vene vaatajate jaoks? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, kindlasti
2. Pigem jah
3. Pigem mitte
4. Kindlasti mitte

214. Kas toetate juurdepääsu piiramist Venemaa satelliitkanalite levikule Eestis? RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD.

1. Jah, kindlasti
2. Pigem jah
3. Pigem mitte
4. Kindlasti mitte

Seda, kuidas erinevad meediakanalid aprilli lõpu sündmusi kajastasid, on iseloomustatud väga erinevalt. Märkige igas reas, milline hinnang antud kanali tegevusele vastab Teie arvamusele. Märkige kõik Teie meelest sobivad vastusevariandid. RINGITAGE ÜKS VASTUSEKOOD IGAS REAS.

	Püüdis anda objektiivset pilti sündmustest ja nende põhjustest	Andis võimaluse erinevate vaadete väljendamiseks	Rõhutas liigselt vägivalda, ohutas konflikti	Tegi ühesuunalist poliitilist propagandat	Ei tea, ei jälginud seda
215. ETV	1	2	3	4	0
216. Kanal 2, TV3	1	2	3	4	0
217. Eestikeelsed lehed	1	2	3	4	0
218. Eesti venekeelsed lehed	1	2	3	4	0
219. Eesti Raadio	1	2	3	4	0
220. PBK	1	2	3	4	0
221. Teised Venemaa telekanalid	1	2	3	4	0
222. Internet eesti keeles	1	2	3	4	0
223. Venemaa internet	1	2	3	4	0
224. Eesti venekeelne Internet	1	2	3	4	0

Lõpuks Teist endast

224. Teie sugu

- 1 Mees
- 2 Naine

225. Kui vana Te olete? _____ aastat

Märkige täisaastad.

226. Teie rahvus

- 1 Eestlane
- 2 Venelane
- 3 Muu (mis?).....

227. Kus te praegu elate?

1. Tallinnas
2. Tallinna lähistel
3. Tartus
4. Pärnus
5. Narvas
6. Kohtla-Järvel, Jõhvis
7. Sillamäel
8. Viljandis
9. Mõnes teises maakonnalinnas
10. Mõnes teises linnas, alevis
11. Maa-asulas, alevikus
12. Külas
13.

228. Teie kodakondsus

- 1 Eesti
- 2 Vene
- 3 Muu. Kirjutage, milline _____
- 4 _____ Kodakondsuseta

229. Kas Te olete Eestis sündinud?

- 1 Jah
- 2 Ei

Küsimus neile, kes ei ole sündinud Eestis:

230. Kui kaua olete Eestis elanud?

- 1 Kuni 5 aastat
- 2 6-10
- 3 11-15
- 4 16-25
- 5 26-40
- 6 üle 40 aasta

231. Mitu aastat olete kooliharidust saanud, koolides õppinud? _____ aastat

Kus olete haridust saanud?

232. Eestis, eestikeelses koolis.....aastat

233. Eestis, venekeelses koolis.....aastat

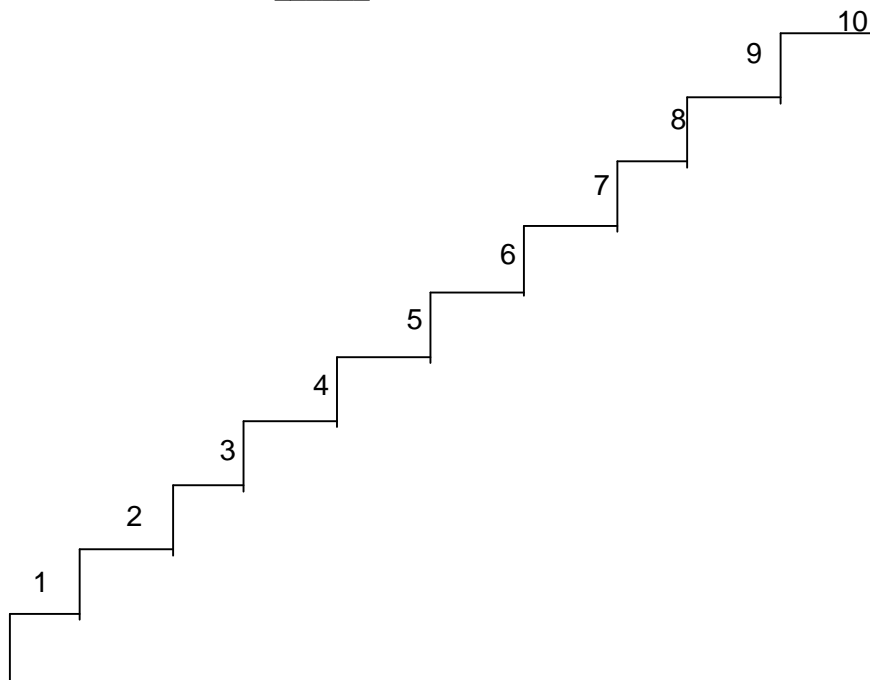
234. Väljaspool Eestit (kus?).....aastat

235. Milline on Teie praegune haridustase?

- 1 Algharidus, põhiharidus
- 2 Kutseharidus (ilma keskhariduseta)
- 3 Üldkeskharidus (keskkool, gümnaasium)
- 4 Kutsekeskharidus
- 5 Kutseharidus (tehnikum, kutseõppeasutus) pärast keskkooli lõpetamist
- 6 Rakenduslik kõrgharidus, rakenduskõrgkool
- 7 Kõrgharidus (ülikool, instituut)
- 8 Teaduskraad (kandidaat, magister, doktor)
- 9 Muu haridus. *Kirjutage, milline* _____

Inimesed asuvad ühiskonnas erinevates kihtides. Tinglikult saab seda kujutada trepina, millel võib liikuda nii üles kui alla. Trepil ülemine, kümnes aste kujutab ühiskonna tippu, kõige rikkamaid ja mõjukamaid inimesi. Alumine, esimene aste aga on neile, kes tunnevad, et on praktiliselt ühiskonnast välja tõrjutud.

236. Kuidas Te hindate, millisel astmel, millises ühiskonnakihis asute praegu Teie ise? KIRJUTAGE: _____ astmel

237. Milline on viimasel ajal olnud Teie pere keskmine sissetulek ühe pereliikme kohta kuus? Liitke kokku kõigi pereliikmete palgad, stipendiumid, toetused, pensionid, muud sissetulekud ja jagage summa pärast maksude mahaarvamist pere liikmete arvuga.

- 1 Kuni 500 krooni pere liikme kohta
- 2 501-1000
- 3 1001-1500
- 4 1501-2000
- 5 2001-2500
- 6 2501-3000
- 7 3001-4000
- 8 4001-5000
- 9 5001-6000
- 10 6001-8000
- 11 8001-10000
- 12 Üle 10000 krooni pere liikme kohta

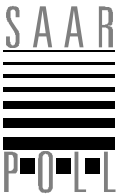
238. Milline on Teie leibkonna koosseis?

1. Elan üksi
2. Elan üksi koos oma alaealiste lastega
3. Elan koos vanematega või sugulastega
4. Elan koos abikaasaga /elukaaslasega
5. Elan koos abikaasa/elukaaslase ja alaealiste lastega/lapsega
6. Elan koos täiskasvanud lapse/lastega
7. Muu (kirjutage).....

Ongi kõik.

Täname!

18. Ankeet vene keeles

		Перемены в Эстонии Juuni 2007						
↑	↑							
номер анкеты с марш. листа	код интер- вьюера							

Здравствуйте, я интервьюер фирмы социальных и рыночных исследований Саар Полл. Меня зовут _____. Фирма социальных и рыночных исследований Saar Poll проводит сейчас исследование на тему происходящих в Эстонии перемен.

Отвечать на эти вопросы не сложно. На каждый вопрос даны варианты ответов. Прочитайте их внимательно. Выберите вариант ответа, который наиболее близок к Вашей точке зрения и обведите кружком номер ответа. Если же ни один из предложенных вариантов Вам не подходит или в каких-то вопросах такого варианта нет, то напишите его в отведённом для этого месте.

Ваши ответы абсолютно анонимны. Это значит, что никто посторонний не узнает о том, какие ответы Вы дали. Ваши ответы будут использованы только в обобщённом виде.

Если у Вас возникнут вопросы по анкете или будет необходима дополнительная информация, то звоните нам по тел 6 311 302 или пишите по электронной почте infosaar@saarpoll.ee

Благодарим,

Социологи Саар Полл

Отношение к происходящим в Эстонии переменам

1. Начнем с того, как Вы сами оцениваете те перемены, которые произошли в жизни Эстонии в последние годы.

Для меня перемены были в основном...? ОБВЕДИТЕ КОД (НОМЕР) ОДНОГО ОТВЕТА.

1. Радостными
2. Скорее радостными, чем печальными
3. Трудно сказать
4. Скорее печальными, чем радостными
5. Печальными

Оценивая перемены в эстонском государстве в течение последних трех лет, как бы Вы оценили изменения в следующих областях? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	По моему мнению, изменения в этой области были.....				
	Очень положительными	В целом положительными	В целом негативными	Совершенно негативными	Не знаю, не думал об этом
2. Международное положение Эстонии	1	2	3	4	5
3. Развитие экономики Эстонии	1	2	3	4	5
4. Развитие демократии	1	2	3	4	5
5. Безопасность эстонского государства	1	2	3	4	5
6. Свобода личности и прав человека	1	2	3	4	5
7. Материальное благосостояние населения и потребительские возможности	1	2	3	4	5
8. Деятельность правительства Республики	1	2	3	4	5
9. Социальная справедливость	1	2	3	4	5
10. Правопорядок, исполнение законов	1	2	3	4	5
11. Гражданская активность	1	2	3	4	5
12. Национальные отношения, интеграция неэстонцев	1	2	3	4	5
13. Возможность получить хорошее образование	1	2	3	4	5
14. Возможность получить хорошую работу	1	2	3	4	5

Идентитет и межнациональные отношения

На вопрос «Кто Вы такой?» люди обычно отвечают, исходя из своей национальной, профессиональной или региональной принадлежности. Ниже приводятся некоторые возможные ответы, связанные с самоопределением, которые живущие в Эстонии люди могли бы дать в качестве ответа.

15. С кем из перечисленных ниже Вы чувствуете некоторое сходство, так что в отношении них и себя можете сказать «мы»? ОБВЕДИТЕ КРУЖКОМ ВСЕ ПОДХОДЯЩИЕ ВАМ ВАРИАНТЫ ОТВЕТОВ

Семья.....	1,
Родственники.....	2,
Друзья.....	3,
Одноклассники, сокурсники.....	4,
Люди моего возраста, моего поколения.....	5,
Сотрудники.....	6,
Соседи, люди из моего дома, с моей улицы.....	7,
Жители моего города, села, уезда.....	8,
Все люди, живущие в Эстонии.....	9,
Обычные работающие люди.....	10,
Европейцы.....	11,
Жители Северных стран.....	12,
Все человечество.....	13,
Эстонские русские.....	14,
Украинцы, латыши и представители других национальностей, проживающих в Эстонии.....	15,
Русские.....	16,
Эстонцы.....	17,
Люди, с которыми у меня одно гражданство.....	18,
Бедные, испытывающие материальные затруднения люди.....	19,
Материально обеспеченные люди.....	20,
Преуспевающие люди.....	21,
Люди, которым не повезло в жизни.....	22,
Люди, с которыми у меня есть общие переживания, воспоминания о вместе пережитых событиях.....	23,
Люди, у которых такие же взгляды как у меня.....	24,
Люди, у которых такой же стиль жизни, как и у меня.....	25,
Люди, с которыми объединяют общие увлечения.....	26,
Люди, с которыми у меня один вкус, схожие предпочтения.....	27,

16. С какой из перечисленных ниже групп Вы, по Вашему мнению, могли бы сделать что-то вместе для достижения общих целей или для защиты общих интересов? ОТМЕТЬТЕ ВСЕ ПОДХОДЯЩИЕ ГРУППЫ.

Сотрудники, сокурсники.....	1,
Соседи, люди из моего дома, с моей улицы.....	2,
Жители моего города, села, уезда.....	3,
Все люди, живущие в Эстонии.....	4,
Европейцы.....	5,
Жители Северных стран.....	6,
Эстонцы.....	7,
Украинцы, латыши и представители других национальностей, проживающих в Эстонии.....	8,
Русские.....	9,
Эстонские русские.....	10,
Люди, с которыми у меня одно гражданство.....	11,

17. Кто такой по Вашему мнению эстонец? Выберите наиболее подходящий вариант. ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Тот, чьи родители и прародители эстонцы
2. Тот, у кого по крайней мере один из родителей эстонец
3. Тот, кто свободно говорит по-эстонски
4. Тот, кто является гражданином Эстонии
4. Тот, кто родился в Эстонии и живет здесь и считает эстонский язык родным
5. Тот, кто родился в Эстонии и живет здесь, независимо от того, какой язык является для него родным.
6. Тот, кто сам себя считает эстонцем
7. Кто-то иной.....
8. Затрудняюсь ответить

18. В Конституции ЭР записано, что эстонское государство «создано на основании неотъемлемого права эстонского народа на самоопределение» и «должно обеспечивать сохранение эстонского народа и культуры в веках». Кто такой «эстонский народ», про которого говорится в Конституции? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Все жители Эстонии
2. Все жители ЭР, имеющие ее гражданство
3. Этнические эстонцы
4. Кто-то иной.....
5. Затрудняюсь ответить

19. Считаете ли Вы себя частью народа Эстонии? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да
2. Нет
3. Затрудняюсь ответить

Люди по разному оценивают возможности других людей участвовать в общественной жизни. Насколько Вы согласны со следующими утверждениями?

ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

A	Полностью согласен с А	Скорее согласен с А	Трудно сказать	Скорее согласен с В	Полностью согласен с В	B
20. Мнение народа ничего не значит в эстонском государстве, я и мне подобные не могут повлиять на государственные дела	1	2	3	4	5	В конечном итоге дела в государстве зависят от выбора народа, в том числе и от меня и мне подобных
21. Больше участие незстонцев в политике и экономике Эстонии пошло бы Эстонии на пользу	1	2	3	4	5	Больше участие незстонцев в политике и экономике Эстонии наносит ущерб Эстонии
22. Эстонские политики должны больше считаться с интересами и мнениями русскоязычного населения	1	2	3	4	5	Эстонские политики должны считаться в первую очередь с интересами коренного народа
23. Лучше дать меньшинствам возможность жить в соответствии со своими ценностями и правилами, установление единых норм ущемляет права отдельного человека	1	2	3	4	5	Меньшинства должны считаться с желаниями большинства и следовать установленным в обществе правилам, разделять общие ценности

Ниже приведен список различных влиятельных институтов и групп. Выберите, пожалуйста, в каждом ряду вариант ответа от одного до пяти, который лучше всего характеризует степень Вашего доверия этим институтам и группам. ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Вообще не доверяю				Полностью доверяю
24. Эстонское государство	1	2	3	4	5
25. Церковь	1	2	3	4	5
26. Правительство	1	2	3	4	5
27. Рийгикогу	1	2	3	4	5
28. Президент	1	2	3	4	5
29. Полиция	1	2	3	4	5
30. Банки	1	2	3	4	5
31. Судебная система	1	2	3	4	5
32. ЭТВ	1	2	3	4	5
33. Частные телеканалы (Канал 2, TV3)	1	2	3	4	5
34. Российские телеканалы	1	2	3	4	5
35. Эстонское радио (Vikerradio, Raadio 4)	1	2	3	4	5
36. Зарубежное радио	1	2	3	4	5
37. Издаваемые в Эстонии газеты на эстонском и русском языках	1	2	3	4	5
38. Интернет-порталы	1	2	3	4	5
39. Предприниматели	1	2	3	4	5
40. Ученые	1	2	3	4	5
41. Деятели культуры	1	2	3	4	5
42. Эстонские политики	1	2	3	4	5
43. Европейские политики	1	2	3	4	5
44. Политики США	1	2	3	4	5
45. Российские политики	1	2	3	4	5

Теперь поговорим об общении и межнациональных контактах

46. Какой Ваш родной язык?

1. эстонский
2. русский
3. иной *Напишите, какой?* _____

Какими языками Вы владеете, кроме родного, и на каком уровне?

ОТМЕТЬТЕ, ПОЖАЛУЙСТА, ПОДХОДЯЩИЙ ВАРИАНТ В ОТНОШЕНИИ КАЖДОГО ЯЗЫКА.

	Вообще не владею	Немного понимаю, но не говорю	Понимаю и немного говорю	Понимаю, говорю и пишу	Владею свободно
47. английский язык	1	2	3	4	5
48. финский язык	1	2	3	4	5
49. эстонский	1	2	3	4	5
50. Иной язык. <i>Напишите, какой</i>	1	2	3	4	5

51. Пожалуйста, укажите, общались ли Вы в течение последней недели с эстонцами. Укажите все контакты, в том числе и очень поверхностные и с незнакомыми людьми. ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

- Не общался, не припомню ни одного контакта..... 1,
 Было немного контактов (1-2) 2,
 Было несколько контактов (3-5)..... 3,
 Было много контактов (6 или больше) 4,
 Не помню5

Где эти контакты осуществлялись? Вспомните, пожалуйста, точнее все контакты с эстонцами за последнюю неделю. Отметьте в приведенном ниже списке все ситуации, в которых у вас в течение последней недели были соприкосновения, контакты.

ОБВЕДИТЕ КРУЖОЧКОМ НОМЕРА ВСЕХ ПОДХОДЯЩИХ ВАМ ВАРИАНТОВ ОТВЕТОВ.

В течение последней недели общался с эстонцами..

52. ... в автобусе, в поезде, в другом общественном транспорте 1,
 53. ... на улице, в парке..... 2,
 54. ... в банке, на почте или в другом учреждении в сфере обслуживания 3,
 55. ... в школе, университете 4,
 56. ... на работе 5,
 57. ... по месту жительства – в своем доме, во дворе 6,
 58. ... в городском, волостном учреждении 7,
 59. ... в государственном учреждении 8,
 60. ... в медицинском учреждении..... 9,
 61. ... в магазине, торговом центре 10,
 62. ... в ночном клубе, на дискотеке, и т.д. 11,
 63. ... в баре, кафе, пабе 12,
 64. ... на тренировке..... 13,
 65. ... в кружке по интересам 14,
 66. ... в обществе, товариществе, партии, в добровольческих организациях или движениях..... 15,
 67. ... на курсах..... 16,
 68. ... в интернете: на форуме, в чате, в комментариях 17,
 69. ... в кино 18,
 70. ... в театре, на концерте 19,
 71. ... в семье, среди родных..... 18,
 72. ... в кругу друзей..... 19,
 73. ... в кругу знакомых..... 20,
 74. *Где-то еще, напишите*..... 21

75. Если в течение последней недели у вас были какие-либо контакты, то на каком языке Вы говорили? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Только на эстонском языке
2. Только на русском языке
3. Только на английском или другом языке
4. Перемежали эстонский и русский языки
5. Перемежали эстонский, русский, английский и др языки

Почувствовали ли Вы в последнее время во взаимоотношениях эстонцев и русских... ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	В основном	Иногда, в определенной мере	Трудно сказать, не знаю	В меньшей мере, редко	Вообще нет
76. Дружелюбие, сердечность	1	2	3	4	5
77. Доброжелательность, понимание	1	2	3	4	5
78. Чувство вины, извинение	1	2	3	4	5
79. Напряжённость, осторожность	1	2	3	4	5
80. Недоверие, недружелюбие	1	2	3	4	5
81. Надменность, высокомерие	1	2	3	4	5
82. Обвинения	1	2	3	4	5
83. Враждебность, гнев	1	2	3	4	5
84. Какие-либо иные чувства (какие?) -----	1	2	3	4	5

Как Вы оцениваете возможности и положение эстонцев и неэстонцев в следующих областях? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Как равные	У эстонцев намного лучше	Эстонцы в несколько лучшем положении	Русско-язычные в несколько лучшем положении	У русско-язычных намного лучше
86. Доход, материальное благосостояние	1	2	3	4	5
87. Знание языков	1	2	3	4	5
88. Возможность путешествовать	1	2	3	4	5
89. Потребительские возможности	1	2	3	4	5
90. Возможность купить дом, квартиру, машину	1	2	3	4	5
91. Культурные возможности	1	2	3	4	5
92. Возможности получения детьми образования	1	2	3	4	5
93. Возможности участвовать в предпринимательской деятельности, в бизнесе	1	2	3	4	5
94. Возможность участвовать в объединениях граждан	1	2	3	4	5
95. Возможность участвовать в курсах повышения квалификации	1	2	3	4	5
96. Возможности политической деятельности	1	2	3	4	5
97. Участие в жизни своей волости, города, к примеру в мероприятиях, в проектах, и т.д.	1	2	3	4	5
98. Вовлеченность в принятие решений, влияющих на жизнь города, волости	1	2	3	4	5
99. Возможность получения хорошей работы на частных предприятиях	1	2	3	4	5
100. Возможность получения хорошей работы в государственных учреждениях и местных самоуправлениях	1	2	3	4	5
101. Возможность работать за границей	1	2	3	4	5
102. Возможности самовыражения и творческой деятельности	1	2	3	4	5
103. Возможности заниматься спортом	1	2	3	4	5
104. Возможности использования компьютера, интернета	1	2	3	4	5

105. Сталкивались ли Вы сами с ситуацией, когда человеку оказывалось предпочтение из-за языка или национальной принадлежности при приеме на работу, предоставлении какой-либо должности или при распределении благ? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, неоднократно, это обычная практика
2. В отдельных случаях
3. Сам (а) не сталкивался (ась), но слышал (а) о конкретных случаях
4. Я никогда не сталкивался (ась) с такими случаями

События вокруг Бронзового Солдата вызвали много разногласий в обществе. Для того, чтобы восстановить стабильность, необходимо четко представлять себе, что люди думают в связи с событиями, связанными с Бронзовым Солдатом. Поэтому мы просим Вас ответить на несколько вопросов на эту тему.

106. Считаете ли Вы перенос Бронзового Солдата в целом верным? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, совершенно верным
2. Скорее верным
3. Трудно сказать
4. Скорее нет, нужно было искать другое решение этой проблемы
5. Вообще нет, я полностью против этого

107. Как Вы оцениваете деятельность правительства по разрешению кризиса с Бронзовым Солдатом? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Как очень удачную
2. Скорее как удачную
3. Трудно сказать
4. Скорее как неудачную
5. Как совершенно неудачную

В средствах массовой информации выражались различные мнения о причинах беспорядков, связанных с переносом Бронзового Солдата, произошедших в Таллинне и других местах. Каково Ваше мнение? Отметьте в каждом ряду таблицы, согласны Вы или нет с данной причиной. ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

Волнения связаны с	Да, согласен	Может быть и так	Не согласен
108. решением правительства убрать памятник и перезахоронить останки солдат	1	2	3
109. протестом против политики эстонского государства в отношении неэстонцев	1	2	3
110. взаимным непониманием и обидами русских и эстонцев	1	2	3
111. различной культурой и обычаями русских и эстонцев	1	2	3
112. недостатком общения и между правительством и русскоязычным сообществом	1	2	3
113. тем, что эстонцы и русские получают информацию из различных средств массовой информации	1	2	3
114. желанием России использовать Бронзового солдата для дестабилизации обстановки в Эстонии и демонстрации своего влияния	1	2	3
115. деятельностью разжигателей розни и провокаторов	1	2	3
116. обидой и чувством отчуждения среди русскоязычного населения	1	2	3
117. различием между преподаванием истории и граждановедения в школе с русским языком обучения и эстонской школе	1	2	3
118. различным опытом и воспоминаниями эстонцев и русских, связанными с войной.	1	2	3
119. противоречивой и недостаточной информацией, связанной с намерениями и шагами по переносу Солдата	1	2	3
120. различным толкованием фашизма русскими и эстонцами	1	2	3
121. подражанием известным уличным беспорядкам (Париж, Копенгаген, и др.), увиденным по телевизору	1	2	3
122. различным толкованием русскими и эстонцами факта присоединения Эстонии к СССР	1	2	3
123. деятельностью российских спецслужб	1	2	3
124. различной оценкой русскими и эстонцами результатов пребывания Эстонии в составе СССР	1	2	3
125. желанием политиков заработать голоса избирателей на переносе Бронзового солдата	1	2	3
126. разной интерпретацией эстонцами и русскими собраний русскоговорящих вокруг Бронзового солдата	1	2	3
127. конфликтом геополитических интересов крупных международных игроков	1	2	3
128. различным отношением эстонцев и русских к советской системе	1	2	3
129. тем, когда и как был перенесен памятник	1	2	3
130. деятельностью полиции во время беспорядков	1	2	3

129.1. Как события вокруг Бронзового Солдата, по Вашему мнению, повлияли на взаимоотношения между русскими и эстонцами в кругу Ваших знакомых, на работе, в школе, университете. ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Отношения с людьми другой национальности практически отсутствуют
2. Отношения значительно ухудшились
3. Отношения отчасти ухудшились
4. Отношения отчасти улучшились
5. Отношения значительно улучшились
6. Ничего не изменилось, отношения остались такими же хорошими, как прежде
7. Ничего не изменилось, отношения остались такими же плохими, как прежде
8. Не знаю, трудно сказать

129A. Как события вокруг Бронзового Солдата, по Вашему мнению, повлияли на взаимоотношения эстонцев и русских в местности, где Вы живете (на улице, в общественных местах, в магазинах, учреждениях)? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Отношения с людьми другой национальности практически отсутствуют
2. Отношения значительно ухудшились
3. Отношения отчасти ухудшились
4. Отношения отчасти улучшились
5. Отношения значительно улучшились
6. Ничего не изменилось, отношения остались такими же хорошими, как прежде
7. Ничего не изменилось, отношения остались такими же плохими, как прежде
8. Не знаю, трудно сказать

129B. Как события вокруг Бронзового Солдата, по Вашему мнению, повлияли на взаимоотношения эстонцев и русских в Эстонии в целом (общественное мнение, средства массовой информации, политика)? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Отношения с людьми другой национальности практически отсутствуют
2. Отношения значительно ухудшились
3. Отношения отчасти ухудшились
4. Отношения отчасти улучшились
5. Отношения значительно улучшились
6. Ничего не изменилось, отношения остались такими же хорошими, как прежде
7. Ничего не изменилось, отношения остались такими же плохими, как прежде
8. Не знаю, трудно сказать

130. По Вашему мнению теперь, когда памятник перенесен на новое место, исчерпал ли себя кризис?

1. Да, полностью
2. Почти, хотелось бы надеяться
3. Трудно сказать
4. Боюсь, что еще нет
5. Определенно нет

Есть различные мнения в отношении того, будет ли кризис вокруг Бронзового Солдата иметь долгосрочные последствия для общества Эстонии или нет, и если да, то в чём они могут выражаться. Ниже приведены различные варианты последствий. Выразите свое мнение в отношении каждого утверждения, вызовет ли кризис вокруг Бронзового Солдата перечисленные ниже последствия и в какой мере: ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	В очень значительной мере	В некоторой мере	Не в этом	Затрудняюсь ответить
131. Уменьшение чувства безопасности среди эстонцев	1	2	3	4
132. Уменьшение чувства безопасности среди русскоязычного населения	1	2	3	4
133. Обострение межнациональных отношений, конфликт между русскими и эстонцами	1	2	3	4
134. Политический выбор людей стал сводиться к их отношению к Бронзовому Солдату	1	2	3	4
135. Глубокая обида русскоязычных на правительство и недоверие властям	1	2	3	4
136. Подавление свободы мнений, ограничение демократии	1	2	3	4
137. Негативные последствия для экономики Эстонии	1	2	3	4
138. Негативное влияние на имидж Эстонии	1	2	3	4
139. Усиление давления на Эстонию со стороны России	1	2	3	4
140. Ухудшение отношений между ЕС и Россией	1	2	3	4
141. Усиление вмешательства полиции во все сферы деятельности и в высказывание мнений жителями Эстонии	1	2	3	4
142А Усиление желания русскоязычных уехать из Эстонии	1	2	3	4
143А Усиление желания эстонцев уехать из Эстонии	1	2	3	4
144А Что-либо еще	1	2	3	4

141А. Насколько введение экономических санкций Россией или других мер, препятствующих эстонско-российским контактам, влияет на Ваше собственное материальное благосостояние, возможности работы и бизнеса? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Не влияет
2. В действительности, мало влияет
3. Влияет в некоторой степени
4. Влияет в довольно значительной мере
5. Влияет очень сильно

Каково, по Вашему мнению, влияние политики Эстонской Республики на положение русскоязычного населения Эстонии? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

Политика Эстонской Республики в отношении русскоязычного населения способствует...	Согласен	Трудно сказать, не влияет	Не согласен
142. ... экономическому благополучию	1	2	3
143. ...социальной защищенности	1	2	3
144. ...соблюдению прав человека	1	2	3
145. ...возможности развивать свою культуру	1	2	3
146. ...информированности о том, что происходит в Эстонии	1	2	3
147. ...возможностям получения образования	1	2	3
148. ...доверию к эстонскому государству	1	2	3
149. ...участию в политике	1	2	3
150. ...желанию жить и работать в Эстонии	1	2	3
151. ...стремлению перебраться в Россию	1	2	3
152. ...стремлению перебраться на Запад	1	2	3

Каково, по Вашему мнению, влияние российской официальной политики «соотечественников» на положение русскоязычного населения Эстонии? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

Политика России в отношении русскоязычного населения способствует...	Согласен	Трудно сказать, не влияет	Не согласен
153. ... экономическому благополучию	1	2	3
154. ...социальной защищенности	1	2	3
155. ...соблюдению прав человека	1	2	3
156. ...возможности развивать свою культуру	1	2	3
157. ...информированности о том, что происходит в Эстонии	1	2	3
158. ...возможностям получения образования	1	2	3
159. ...доверию к эстонскому государству	1	2	3
160. ...участию в эстонской политике	1	2	3
161. ...желанию жить и работать в Эстонии	1	2	3
162. ...стремлению перебраться в Россию	1	2	3
163. ...стремлению перебраться на Запад	1	2	3

Ваше мнение об интеграции

Как Вы оцениваете возможности интеграции после событий вокруг Бронзового солдата? С каким из утверждений Вы согласны? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА ПО КАЖДОЙ ПАРЕ УТВЕРЖДЕНИЙ 164-166.

- 164. А. Кризис сделал отношение общественности к интеграции резко отрицательным.
В. Кризис создал у общественности Эстонии больший, чем раньше интерес к интеграции.**

1. Согласен с утверждением А
2. Скорее согласен с А
3. Трудно сказать
4. Скорее согласен с В
5. Согласен с В

- 165. А. Кризис показал, что нынешняя интеграционная политика полностью неудачна и нет смысла тратить на неё деньги.
В. Кризис показал, что политика интеграции нужна, но ее следует сделать содержательной.**

1. Согласен с утверждением А
2. Скорее согласен с А
3. Трудно сказать
4. Скорее согласен с В
5. Согласен с В

- 166. А. Кризис разделил эстонцев и русскоязычное население на два отчётливых противостоящих лагеря.
В. Кризис выявил, что среди эстонцев и русскоговорящих есть определённая общность людей, среди которых есть взаимопонимание**

1. Согласен с утверждением А
2. Скорее согласен с А
3. Трудно сказать
4. Скорее согласен с В
5. Согласен с В

Какой, по Вашему мнению, была результативность интеграционной политики в следующих областях? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Хорошая	Удовлетворительная	Довольно слабая	Отсутствовала, незначительная	Не знаю, не могу оценить
167. Овладение русскоязычным населением эстонским языком	1	2	3	4	5
168. Уменьшение числа людей без гражданства и рост числа граждан Эстонии путем натурализации	1	2	3	4	5
169. Поддержка культурной деятельности, образования и идентитета национальных меньшинств	1	2	3	4	5
170. Равные возможности для участия граждан Эстонии неэстонского происхождения в общественной жизни Эстонии	1	2	3	4	5
171. Сближение преподавания истории и граждановедения в школах с эстонским и русским языком обучения	1	2	3	4	5
172. Переход русскоязычной гимназии на эстонский язык обучения	1	2	3	4	5
173. Улучшение ежедневного общения и сотрудничества между русскоязычными и эстонцами	1	2	3	4	5
174. Уравнивание возможностей эстонцев и неэстонцев в экономической и социальной сферах	1	2	3	4	5
175. Увеличение терпимости, понимания других культур среди эстонцев	1	2	3	4	5
176. Уменьшение социального отчуждения русскоязычного населения	1	2	3	4	5
177. Уменьшение закрытости русскоязычного сообщества	1	2	3	4	5
178. Борьба с социальными проблемами (преступность, СПИД, наркомания)	1	2	3	4	5
179. Ощущение своей общности эстонцами и русскоязычными, формирование единого «эстонского народа»	1	2	3	4	5

Насколько, по Вашему мнению, важно попытаться достичь следующих целей в интеграционной политике. ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Очень важно	Важно	Не очень важно	Не-важно	Не знаю, не могу оценить
167a. Овладение русскоязычным населением эстонским языком	1	2	3	4	5
168a. Уменьшение числа людей без гражданства и рост числа граждан Эстонии путем натурализации	1	2	3	4	5
169a. Поддержка культурной деятельности, образования и идентитета национальных меньшинств	1	2	3	4	5
170a. Равные возможности для участия граждан Эстонии неэстонского происхождения в общественной жизни Эстонии	1	2	3	4	5
171a. Сближение преподавания истории и граждановедения в школах с эстонским и русским языком обучения	1	2	3	4	5
172a. Переход русскоязычной гимназии на эстонский язык обучения	1	2	3	4	5
173a. Улучшение ежедневного общения и сотрудничества между русскоязычными и эстонцами	1	2	3	4	5
174a. Уравнивание возможностей эстонцев и неэстонцев в экономической и социальной сферах	1	2	3	4	5
175a. Увеличение терпимости, понимания других культур среди эстонцев	1	2	3	4	5
176a. Уменьшение социального отчуждения русскоязычного населения	1	2	3	4	5
177a. Уменьшение закрытости русскоязычного сообщества	1	2	3	4	5
178a. Борьба с социальными проблемами (преступность, СПИД, наркомания)	1	2	3	4	5
179a. Ощущение своей общности эстонцами и русскоязычными, формирование единого «эстонского народа»	1	2	3	4	5

179b. Есть ли еще что-то, что следовало бы в будущем сделать целью политики в области интеграции? Напишите пожалуйста.....

180. Бытует мнение, что термин «интеграция» оказался не особо удачным приобрел у населения в основном негативное значение. Согласны ли Вы с этим мнением? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, полностью
2. Частично согласен
3. Трудно сказать
4. Скорее не согласен
5. Совершенно не согласен

181. Какие слова, по Вашему мнению, могли бы заменить слово «интеграция» для того, чтобы избежать сопутствующих ему негативных ассоциаций? ЗАПИШИТЕ ВСЕ ПО ВАШЕМУ МНЕНИЮ ПОДХОДЯЩИЕ СЛОВА.

.....

Как бы Вы отнеслись к тому, если бы Вам пришлось ...? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Совершенно положительно, меня бы это никак не обеспокоило	Скорее положительно	Не знаю, трудно сказать	Скорее негативно	Совершенно негативно, меня бы это очень обеспокоило
182. жить с эстонцами в одном доме	1	2	3	4	5
183. быть вместе с эстонцами членами одного клуба по интересам, общества	1	2	3	4	5
184. работать в коллективе, где начальник эстонец	1	2	3	4	5
185. быть пациентом врача-эстонца	1	2	3	4	5
186. породниться с эстонцем в результате брака близкого родственника	1	2	3	4	5

Средства массовой информации

Как часто Вы обычно смотрите, слушаете, читаете следующие средства массовой информации? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Часто, регулярно	Иногда	Очень редко	Вообще нет
187. Газеты на эстонском языке	1	2	3	4
188. Издаваемые в Эстонии газеты на русском языке	1	2	3	4
189. Российские газеты	1	2	3	4
190. Эстонские телеканалы (ЭТВ, Канал 2, TV 3)	1	2	3	4
191. Местные кабельные телеканалы (Орсент, TVN, STV)	1	2	3	4
192. Первый Балтийский Канал	1	2	3	4
193. Другие российские телеканалы (НТВ, РТР)	1	2	3	4
194. Радиопередачи на эстонском языке	1	2	3	4
195. Передачи Эстонского Радио на русском языке	1	2	3	4
196. Телепрограммы на английском, немецком, финском языках	1	2	3	4
197. Интернет-порталы на эстонском языке	1	2	3	4
198. Российские интернет-порталы на русском языке	1	2	3	4
199. Эстонские интернет-порталы на русском языке	1	2	3	4

Во время кризиса люди обычно потребляют больше информации. Из каких средств массовой информации Вы старались получить информацию об апрельских событиях, за какими комментариями следили? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Часто	Иногда	Очень редко	Вообще нет
197A. Газеты на эстонском языке, а также online-издания	1	2	3	4
198A. Издаваемые в Эстонии газеты на русском языке, а также online-издания	1	2	3	4
199A. Российские газеты, а также online-издания	1	2	3	4
200. Эстонское радио	1	2	3	4
201. Эстонские телеканалы	1	2	3	4
202. Местные кабельные телеканалы (Орсент, TVN, STV)	1	2	3	4
203. Первый Балтийский Канал	1	2	3	4
204. Другие российские телеканалы (НТВ, РТР и др)	1	2	3	4
202A. Интернет-порталы на эстонском языке	1	2	3	4
203A. Российские интернет-порталы	1	2	3	4
200A. Эстонские интернет-порталы на русском языке	1	2	3	4

Как Вы оцениваете достоверность различных средств массовой информации? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Безусловно достоверны и объективны	Скорее достоверны и объективны	Скорее недостоверны, пристрастны	Совершенно недостоверны, распространяют ложную информацию	Не знаю, не могу оценить
205A. Газеты на эстонском языке, а также online-издания	1	2	3	4	5
206. Издаваемые в Эстонии газеты на русском языке, а также online-издания	1	2	3	4	5
207. Российские газеты, а также online-издания	1	2	3	4	5
208. ЭТВ	1	2	3	4	5
209. Канал 2, TV 3	1	2	3	4	5
210. Русскоязычные передачи эстонского радио	1	2	3	4	5
201A. Местные кабельные телеканалы (Орсент, TVN, STV)	1	2	3	4	5
202B. Первый Балтийский Канал	1	2	3	4	5
203B. Российские телеканалы	1	2	3	4	5
203C. Интернет-порталы на эстонском языке	1	2	3	4	5
203D. Российские интернет-порталы	1	2	3	4	5
204. Эстонские интернет-порталы на русском языке	1	2	3	4	5

212. Поддерживаете ли Вы идею открыть канал ЭТВ на русском языке?
ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, определенно
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Определенно нет

213. Поддерживаете ли Вы обеспечение эстонских телепередач субтитрами для русскоязычной аудитории? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, определенно
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Определенно нет

214. Поддерживаете ли ограничение доступа к распространению российских спутниковых телеканалов в Эстонии? ОБВЕДИТЕ ОДИН КОД ОТВЕТА.

1. Да, определенно
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Определенно нет

Различные средства массовой информации по разному отражали события конца апреля. Отметьте в каждой строке, какой оценки, по Вашему мнению, заслуживает деятельность данного канала? ОБВЕДИТЕ ПО ОДНОМУ КОДУ ОТВЕТА В КАЖДОМ РЯДУ.

	Стремился дать объективную кар-тину событий и их причин	Давал возможность выразить разные взгляды	Излишне подчеркивал насилие, раздувал конфликт	Занимался односторонней политической пропагандой	Не знаю, не следил за этими каналами
225. ЭТВ	1	2	3	4	0
226. Канал 2, TV3	1	2	3	4	0
227. Газеты на эстонском языке	1	2	3	4	0
228. Русскоязычные газеты Эстонии	1	2	3	4	0
229. Эстонское радио	1	2	3	4	0
230. ПБК	1	2	3	4	0
231. Другие российские телеканалы	1	2	3	4	0
232. Интернет на эстонском языке	1	2	3	4	0
233. Российские интернет-порталы	1	2	3	4	0
234. Эстонские интернет-порталы на русском языке	1	2	3	4	0

И под конец немного о Вас...

224. Ваш пол

- 1 Мужской
- 2 женский

225. Сколько Вам лет?

_____ полных лет

226. Ваша национальность

1. Эстонец / эстонка
- 2 Русский / русская
3. Другая (какая?).....

227. Где Вы проживаете в настоящее время?

1. В Таллинне
2. В окрестностях Таллинна
3. В Тарту
4. В Пярну
5. В Нарве
6. В Кохтла-Ярве, в Йыхви
7. В Силламяэ
8. В Вильянди
9. В каком-либо другом уездном городе
10. В каком-либо другом уездном городе/ посёлке городского типа
11. В селе
12. В деревне
13.

228. Ваше гражданство

1. Эстонское
2. Российское
3. Другое. *Напишите какое,* _____
4. Без гражданства

229. Родились ли Вы в Эстонии?

1. Да
2. Нет

Вопрос к тем, кто родился не в Эстонии:

230. Сколько Вы прожили в Эстонии?

1. До 5 лет
2. 6-10
3. 11-15
4. 16-25
5. 26-40
6. более 40 лет

231. Сколько лет Вы получали образование, учились в учебных заведениях?
 _____ лет (года)

Где Вы получили образование?

232. В Эстонии, в школе с эстонским языком обучения.....лет

233. В Эстонии, в школе с русским языком обучения.....лет

234. За пределами Эстонии (где?).....лет

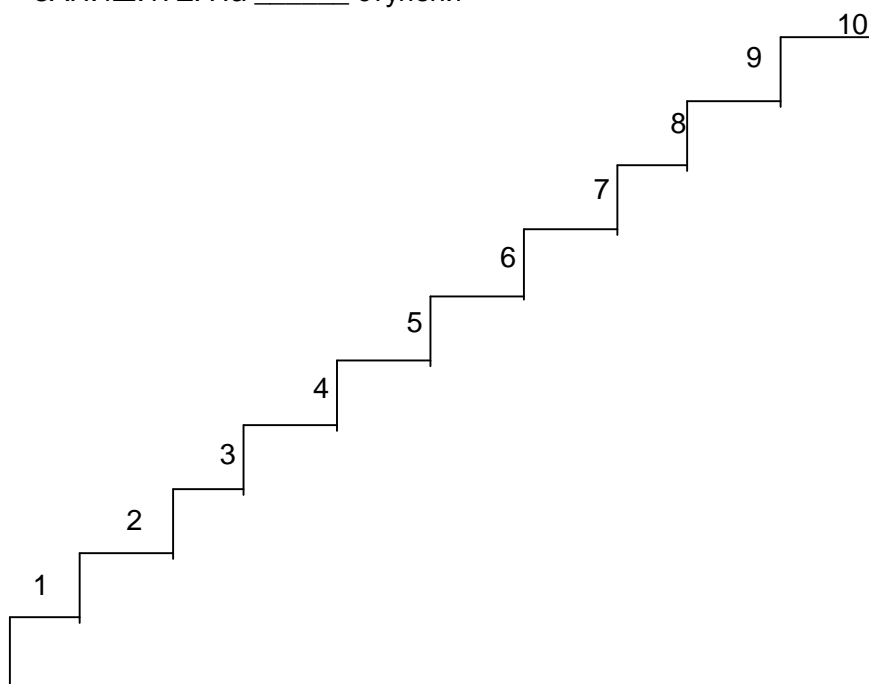
235. Какое у Вас образование в настоящий момент?

1. Начальное образование
2. Профессиональное образование (без среднего)
3. Среднее образование (школа, гимназия)
4. Профессиональное образование
5. Профессиональное образование (техникум, ПТУ) после окончания средней школы
6. Прикладное высшее образование , прикладная высшая школа
7. Университетское образование (университет, институт)
8. Научная степень (кандидат наук, магистр, доктор)
9. Другое образование. *Напишите, какое именно* _____

Люди принадлежат к различным слоям общества. Условно это можно представить в виде лестницы, по которой можно двигаться как вверх, так и вниз. Верхняя, десятая ступень лестницы представляет собой верхний слой общества, самых богатых и влиятельных людей. Нижняя, первая ступенька – для тех, кто считает, что они практически находятся вне общества.

236. Как Вы сами оцениваете, на какой ступени вы находитесь, к какому социальному слою сейчас принадлежите Вы сами?

ЗАПИШИТЕ: На _____ ступени

237. Каков в последнее время был средний доход Вашей семьи в расчете на одного члена семьи в месяц? Сложите зарплаты, стипендии, пособия, пенсии и другие доходы всех членов семьи, отнимите налоги и разделите на число членов семьи.

1. До 500 крон на члена семьи
2. 501-1000
3. 1001-1500
4. 1501-2000
5. 2001-2500
6. 2501-3000
7. 3001-4000
8. 4001-5000
9. 5001-6000
10. 6001-8000
11. 8001-10000
12. Более 10000 крон на члена семьи

238. Каков состав Вашей семьи?

1. Живу один (одна)
2. Живу один (одна) с несовершеннолетним ребенком (детьми)
3. Живу с родителями или родственниками
4. Живу с супругом (супругой) /спутником (спутницей) жизни
5. Живу с супругом (супругой) /спутником (спутницей) жизни и с несовершеннолетним ребенком (детьми)
6. Живу со взрослым ребенком (детьми)
7. Иное (напишите).....

Это всё.

Благодарим!

19. LISAD

I. Sagedustabelid läbi RAHVUSE tunnuse

- a) Kõik vastajad

II. Sagedustabelid läbi HARIDUSE tunnuse

- a) Eestlased
- b) Teine rahvus

III. Sagedustabelid läbi ELUKOHA tunnuse

- a) Eestlased
- b) Teine rahvus